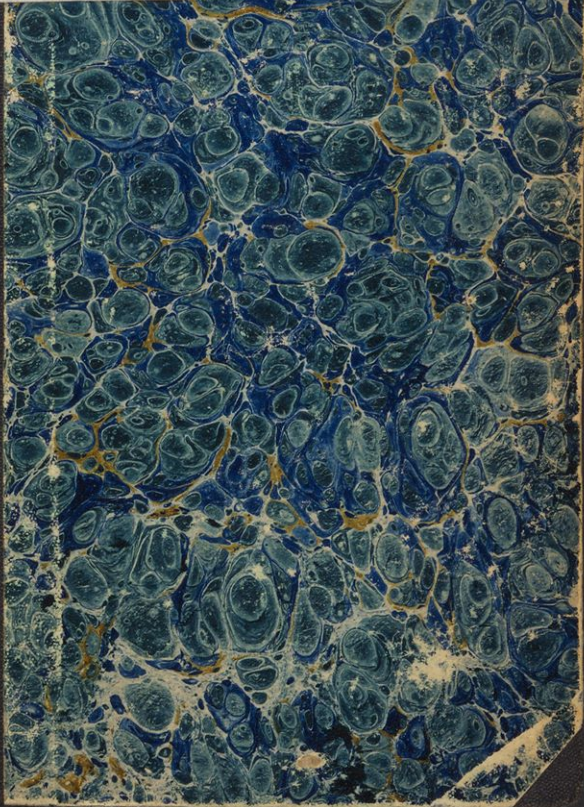
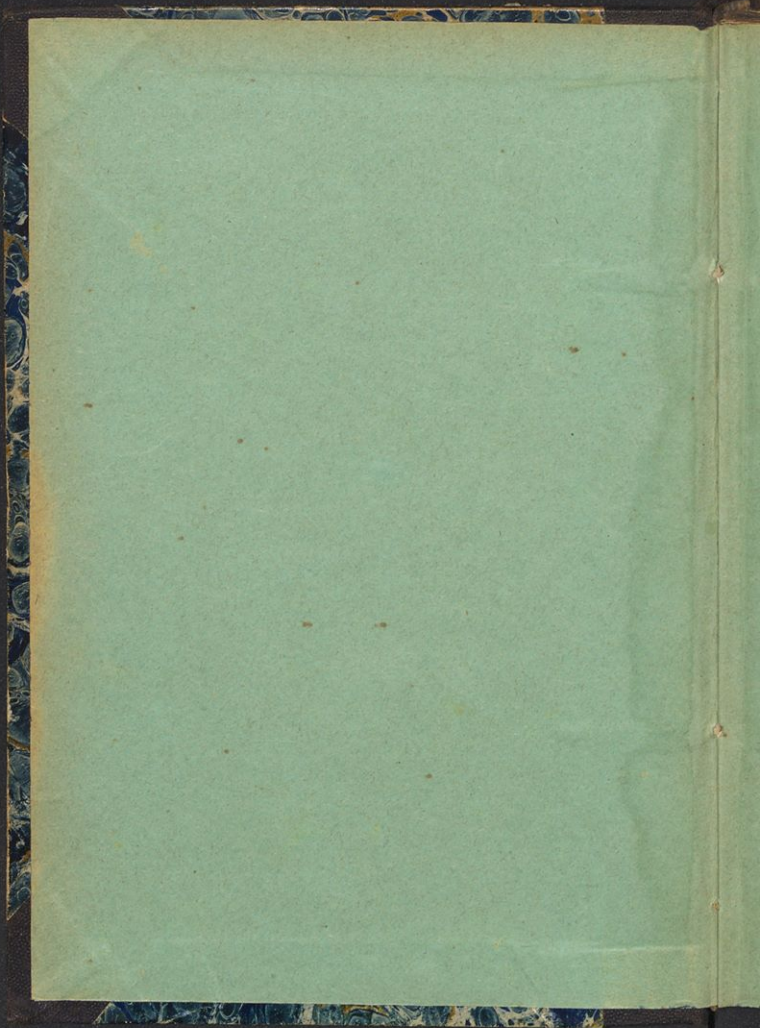
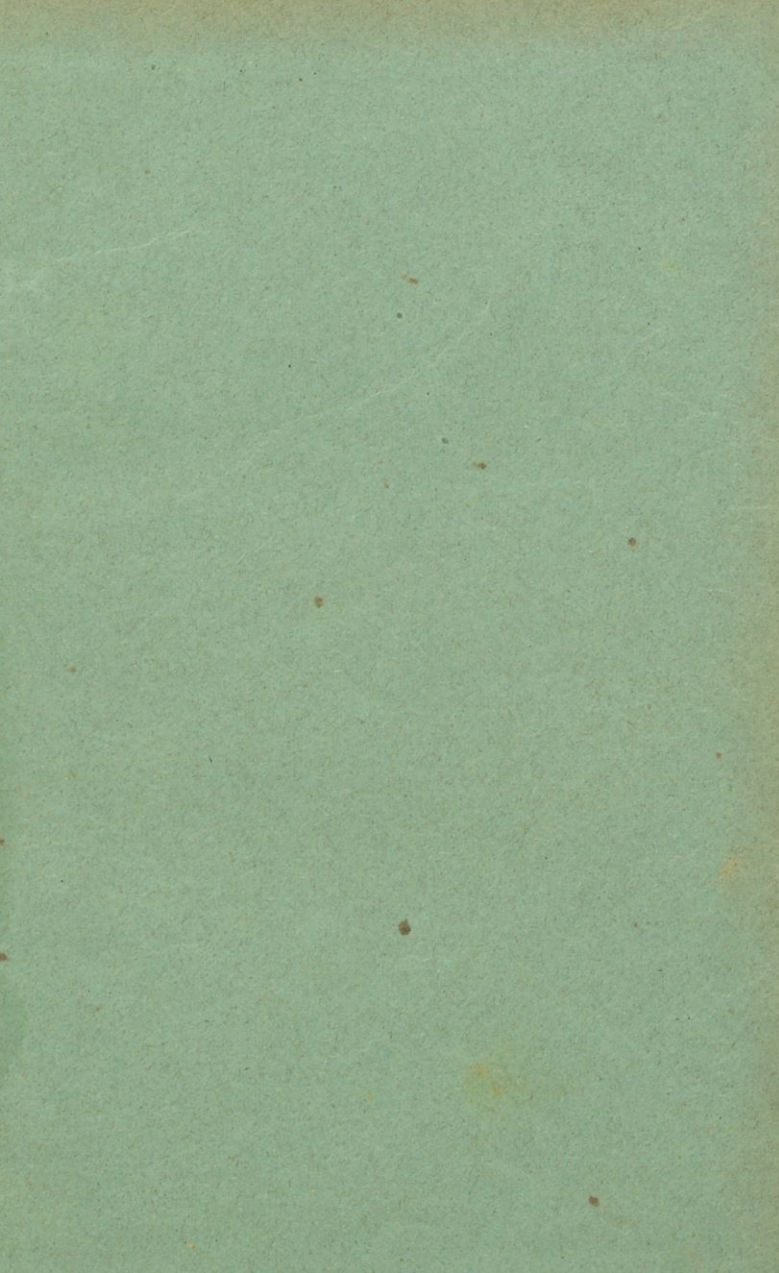

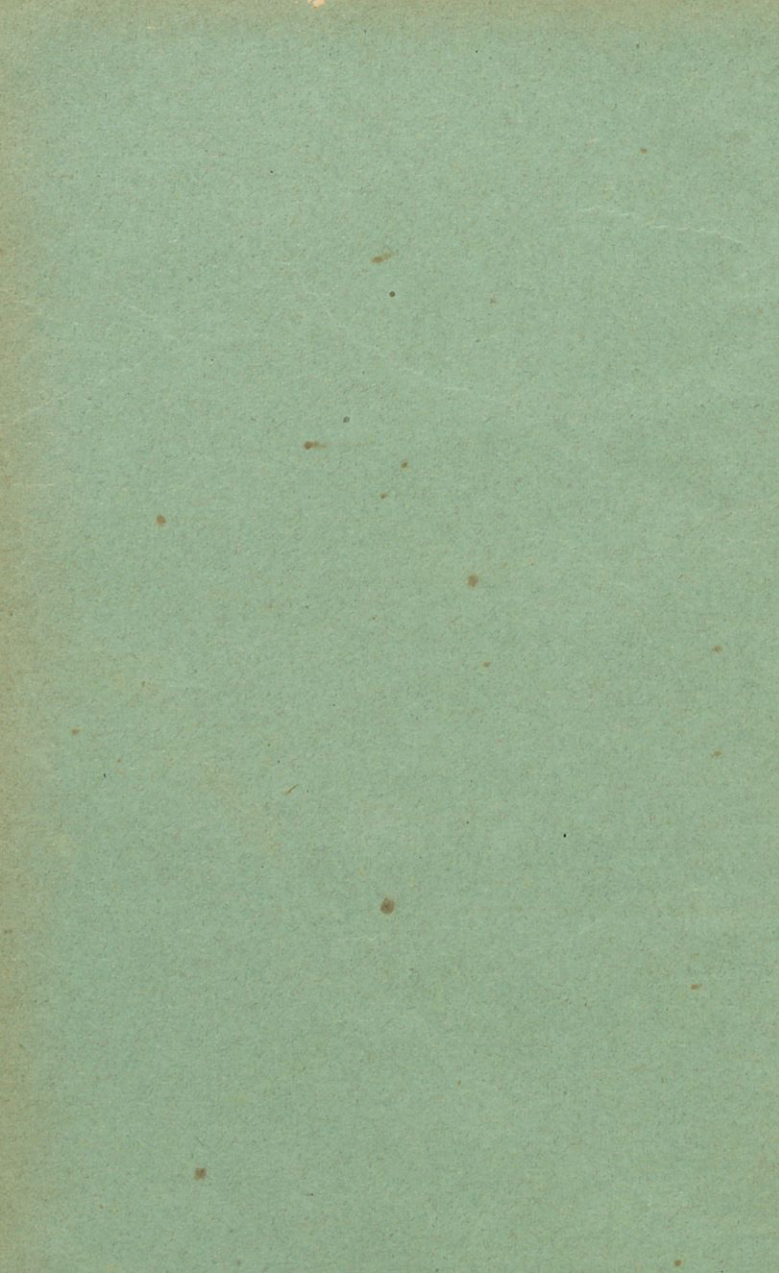
64014

J. Lic 1/2 pl. Ljublj.

Napake pri vzgoji otrok v zveržosteznem vrtu.

Kratek in umeven návod,

kako ravnati, da se ti otroci razvadijo in spridijo.

A. Jiskov

Poleg nemškega „Der Irrgarten der Erziehung“ (izdanem po društvu v razširjenje tiskanih spisov v omiko ljudstva)

Slovenem

priredil

Fr. S. Jamšek,

šolski ravnatelj v Reichenburgu.

1890.

Tisk tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

64014

030052781

Predgovor.

Kdo ne ve, da se zaplodijo napake in pregrehe v odgoji otrok čestokrat po mnogo pokolenij, da ostrupijo večkrat ne le rodbinsko življenje, ampak da podkopljejo, če ne celó pokončajo, mnogokrat céle rodove in mogočna kraljestva.—

Velika in plodonosna naloga ljudske omike je tedaj obračati vso pazljivost na grehe v odgoji, jej sleči slepilno ogrinjalo, v kakoršno je večkrat zavita, ter jo pokazati ljudstvu v vsej nagoti sè svojimi žalostnimi posledicami.

Če mu že, kakor verujejo puščavski Arabci, zagotavlja vso veselje paradiža, ako je vsadil le jedno palmo, koliko več zasluženja mora imeti — po krščanskem nazoru — on, ki je, če tudi le jednega otroka odgojil po volji božji ter ga vsposobil v rabljivega člana državljanske družbe.

Tej vzvišenej svrhi posvečeni so naslednji listi z gorečo željo, naj bi padlo dobro seme, ki ga knjižica seje, na rodovitna tla, da bo obrodilo obilo plemenitega sadú.

Reichenburg na sv. Alojzija dan 1889.

Prelagatelj.

Uvod.

Ali si že bil kedaj, dragi mi čitatelj, v kakem zveržosteznem vrtu? Menim, da že, kajti nahajajo se taki pávrtovi čestokrat v umetnih gajih po Francoskem kroju, kakoršni so bili v preteklem stoletju tudi pri Nemcih po Slovenskem v navadi.

V onem času, v katerem je bil okus tako spačen, da se niti narava ni dopadla, ako ni bila prirezana po Parižkem uzorcju, v onem času, pravim bila je navada, v kakem kotu umetnega gaja, ki je obdajal gosposki grad, prirediti tudi vsikdar tak v r t o g l a v i v r t (Irrgarten.)

V jednem naravnostnih, po črtalniku pristriženih drevoredov odprla se je nenadoma stranska, zveržena stezica, zamotana med košato grmičje. Rad je smuknil opazovalec vrta tu notri, kajti dolgočasile so ga neznano dolge vrste dreves sè svojim hladnim, otrpnelim obrazom. A sedaj je bilo še hujše za ubogega šetalca, kajti tudi v grmovju, kjer je iskal zavetja, bilo je vse izmerjeno sè šestilom in motozo, dà, še dolgočasneje nego zvonaj, ker je manjkalo tukaj vihu tega še prostega razgleda na okoli. Zato pa le hitro zopet venkaj na prosto! — No, to ne bo težko, kajti potje so bili vsi tako lepo pristriženi in poglajeni, da je bilo samo treba iti naprej do izhoda. A motiš se; hodi se, ter hodi, a nazadnje se pride

do nekega svetlišča v notrajnosti grmičja, kamor priti se niti nameravalo ni in od koder pelja zopet brez števila drug drugemu podobnih potov k novim svetliščem, kamor priti se tudi ne želi.

Tu obstoji potem potnik nevoljen po dolgem, utrudljivem krogotekanju, drga si roko ob čelo ter zagodrnja jezno: „Da b' te zlomek! To je kakor začarano! Hodim zdaj že celo uro po lepej, poglajenej stezi, pa pridem vsikdar le tjakaj, kamor priti nisem želel, in nikdar ne do mesta, kamor bi bil rad dospel!“ Ako bi se pa temu nevoljnemu šetalcu, ko je že zapuščal grajski gaj (park), pokazal temeljni črtež tega presnetega zmotopotnega vrta, ako bi se mu na tem črtežu pokazali sè svinčnikom vsi potje, katere je prehojeval v začetku ravnodušno, potem z nevoljo in zadnjič sè strahom in jezo; — tedaj bi mu bilo na prvi pogled jasno, zakaj je vsikdar prišel tja, kamor ni hotel priti; on bi videl, katerih stez ne bi imel prehojevati in kako bi bil lahko prišel z malim brojem korakov vesel do zaželjenega izhoda, ako bi se bil izogibal vseh teh zverižnih in zamotanih stez.

Kakor temu ubogemu petniku na zverižosteznem vrtu, baš takó godi se mnogim izmed Vas pri vzgojevanju otrok.

Vi bi radi storili Svoje „mojčke“, ta dragoceni dar, ki so Vam ga zaupale nebesa, prav pobožne, vljudne, npravstvene in srečne; ne pregledate kmalu v začetku pota, katerega nastopite, potujete brezskrbno po njem naprej, ker se Vam zdi lepo uglajen; a še le čez leta prestrašeni zapazite, da so postali otroci leni, brezpravstveni,

surovi in strastni in da vtegnejo vsled tega postati celo nesrečni.

V svoji bolesti udari se zdaj marsikateri oče, marsikatera mati, zlasti, če mu (ji) manjka poguma in moči, podreti črez drn in strn do smotra — obupljivo ob čelo ter zdihuje: „Bog me kaznuje na mojih otrocih; sem jih vendar brez nehanja vodil po dobrem potu, a namesto, da so v varnem zavetju — vidim, da so zášli na rob strašnega brezdna!“

Vse drugače pa bi Vi govorili, ako bi Vam kak vrl in previden prijatelj v istini pokazati hotel vse pote in steze, po katerih ste hodili do sedaj sè svojimi malički; kmalu bi spoznali, da ni bilo možno priti drugam, nego kjer stojite zdaj brezupno. In ako bi bili mnogi izmed Vas že poprej poznali vso to zmotno potje, gotovo bi se ga bili skrbljivo izogibali.

V tem tiči tedaj ‘namen in svrha te knjižice. V njej je narisan natanjèni temeljni črtež odgoje podobne zverižosteznemu vrtu z vsemi njegovimi vrtoglavimi in zamotanimi stezami, ki peljejo tja, kamor se ni nikakor nameravalo priti. Ako so pa dotičniku vsi ti ovinki znani in če se jih ogiblje resno in vstrajno, tedaj se pride samo ob sebi na pravo stezo ter do zaželjenega izhoda.

Učenjaki, osobito prirodoznanci, ki se dostikrat ukvarjajo sè stvarmi, kakoršnih ne morejo nikakor, ali vsaj le pomankljivo zapopasti sè svojimi čuti, storé čestokrat takisto, kar mi tukaj storiti hočemo. Reč, katero oni premotravati hočejo, mislijo si zdaj takó, zdaj takó, ter zasledujejo potem nadalje, kaj bi se zgodilo, ako

obvelja njihova trditev. Kmalu pa zapazijo, da se je prikazalo nekaj, kar se ne strinja z onim, kar so že poprej vedeli o oni reči, da so tedaj na zmótnem potu. In ko so spoznali že vse zveržne steze, ostane jim nazadnje le še ena, in ta mora biti prava. Ta način, priti do spoznanja resnice, je, kolikor je znano — najprej uporabil v odgojeslovju vrloznani nemški **pedagog Kristijan Gotthilf Salzmänn.***) Le-tá, je izdal pred 100 leti knjižico „Krebsbüchlein (rakova pot) t. j. „návod k nespametnej odgoji otrok“, katera knjižica je doživela 6 natisov in katera je kazala v šaljivem pripovedovanju, kako pokvarijo stariši svoje otroke z napačnimi sredstvi in slabim vzgledom.

A Salzmänn-ova, za one čase znabiti preizvrstna knjižica, ne prilega se v svojej prvotnej obliki sedanjemu času, še manj pa slovenskemu ljudstvu; treba je bilo tedaj jo primerno predelati z ozirom na sedanje druge čase, nove šege in navade, oziroma razvade po Avstriji, osobito po Slovenskem. Tako zna, mislim da, tudi nam ustrezati ter nam služiti v prid, kajti v odgoji celega ljudstva tiči tudi kal njegove sreče.

„Da, da!“ poreče marsikateri naših čitateljev neučiteljev, „čemu bi se pa mi mučili z odgojo otrok; kaj

---

*) Kr. G. Salzmänn (l. 1741—1814) bil je najprvo veroučitelj, a potem lastnik vzgojevališča v Schnepfenthalu. Ne manj znamenita sta njegova spisa „Ameisenbüchlein“, v katerem razlaga, kako je treba vzgojevati učitelje, in „Konrad Kiefer“, v katerem predstavlja uzor razumne vzgoje.

nimamo šole za to?" Tu pa smo že na prvem krivem potu.

Šola podučuje in vzgojuje, pa ona ne vzgojuje v onej meri, da bi zamogla sama zagotavljati povoljen uspeh odgoje. K temu nima dovolj časa. Kako neki? — Dan ima 24 ur, od teh pa odpade na šolo k večem 2—6 ur, ostalih 18—22 ur in nad 100 dni v letu je otrok zvonaj šole, torej zvonaj šolskega področja. Pomisliti je še dalje, da mnogo otrok po Slovenskem še žalibože ne obiskuje šole, — in če jo obiskuje, je večkrat to obiskovanje nerédno. „Razrednice“ potrjujejo tu in tam: a) Da otroka ni vsak šolski dan v šolo; b) da vstopi mesto z 6., ali vsaj z 7. letom — še-le z 8., 9., 10., dá celó z 11. ali 12. letom, — no, in potem — —; c) da izstopi, predenj je postavno šolsko dobo dovršil, ker — —. Vrh tega se potraži mnogo dragega časa v naših ljudskih šolah s poukom v drugem deželnem jeziku. Tak malo razumljen pouk vendar ne more ugodno vpljivati na vzgojo, na bistrenje glave in blaženje srca otroškega. Odgojevati imata tedaj v prvej vrsti roditelja: mati in oče, ali pa teh namestniki. Žalibože, da je še celó med res pametnimi precej starišev, kateri mislijo, da so že zadosti storili za odgojo svojih otrok, ako jih dajo v šolo zapisati, jim kupijo katekizem in še kako drugo šolsko knjigo, da se jim je lažje pripraviti na sv. birmo, na spoved in prvo sv. obhajilo, doma pa ne le, da ne podpirajo učiteljev, marveč še le razdirajo z nepremišljenimi besedami to, kar je šola z velikim trudom dobrega pozidala. Saj ni nič novega, slišati iz ust starišev razžaljive besede

o učitelju, učiteljici, — zagovarjanje njih sprijenih otrok — in to celó v pričo njih. — Glejte jo grdo potuho, pod katero učiteljstvo dandanes toliko trpi. Od tod pride, da imajo celó imoviti in imenitnejši stariši, če tudi preskrbijo svojim otrokom znabiti „instruktorja“ ali še celó hišnega učitelja, čestokrat toli razposajene „ljubčke.“

To, kar tolikrat „vzgojo“ imenovati slišimo, ni nič več, kakor nekaka „vežba“, dresura, za nekatere umetnosti in ročnosti. Celó meščan in tržan mislita, da sta preskrbela svojej deci, Bog zna, kako dobro odgojo, ako jih slišita žlobodrati nemško, italjansko ali celó francosko; to pa zna na Dunaju, v Rimu, v Parizu najporednejši postopač in najizprijenejši rokovernjač, pa še bolje. *Nekdanji deželni šolski nadzornik štajerski, preblagorodni g. Anton Klodič vit. Sabladoski, izustil je pri konferenciji okrajnih šolskih nadzornikov l. 1873. v Gradcu znamenite besede: „Ako bi se res s priučanjem tujih jezikov požlahtnjevali ljudje, potem bi morali biti izvožčki (fiakerji) v Trstu najizobraženejši, najomikanejši ljudje, kajti oni govoré po tri, štiri, pet in včasí še več jezikov; a predobro je znano, da so to večinoma jako surovi člani človeškega društva.“*

Ako hočemo odgojevati otroke, tedaj ne smemo pozabiti, da ima vzgoja obsegati vsega človeka, telo in duha, takó glavo kakor srce. Ne smemo misliti, da moramo pričeti z vzgojo še le takrat, kadar je otrok dozorel za šolo. Ti privezuješ mlada drevesca v drevesnici k varstvenemu kolu, dokler so še šibka, nežna, ne pa še

le potem, ko so že postala močni, pa grčavi in krivi hromci. Pri takih ne bi pomagalo privezovanje nič več. Baš tako je z otroci.

In vprašajmo se vendar enkrat resno: „Kako pa je odgojevati otroke? „**Otrok se vzgaja po vzgledu onih, ki so v prvih letih v njegovem obližju; po vzgledu svojih starišev, sester, bratov, tovarišev, katere posnema, in sicer v dobrem in v slabem.** — Otrok namreč še ne more razločevati dobro od zlega; stori tedaj, kar vidi druge, zlasti one počenjati, katere ljubi, katere smatra dobrimi. **Otroci so zrcalo ljudij, med katerimi živé.**

V tem pa tiči ključ, temeljni obris (osnutek) k našemu zveržosteznemu vrtu, s katerim hočemo pokazati roditeljem, kako pokvarijo večkrat svoje otroke do korenine in to po slabem ugledu, niti da bi bili to slutili ali pa hoteli. Dokler je še Janezek majhen, mlad, — Vidika še kilava, nežna, — veselita se mati in oče, da caplja poleg njiju tako voljno in brihtno po zmotnih stezah. Pa kmalu prehití Janezeka Janez, Vidiko Vida; zdaj pridejo „neumna leta“; pregreški, razvade rasli so z otrokom in znabiti so ti izrastki prekosili otroka v rasti, zlasti, ako so stariši pridno pomagali pri tem. — In zdaj je vse naenkrat tako grdo, ostudno, kar je bilo še pred kratkem tako prisrčno in šegavo; da, še več: zdaj že več ne gre drugače, kakor da se začne z vzgojo zopet od kraja čez drn in strn, ako ni že vse za vselej zavoženo.

Upajmo, da oni čitatelji, kateri dobé ta zveržostezni vrt še o pravem času v roke, če ga ne le prelistijo,

ampak če ga porabijo kot hišno in priročno knjigo za vzgojo, ki ne zasmehujejo z gizdavim srcem, kar v njej baš njih zadeva; upajmo, da ne bodo doživeli taki čitatelji na svojih otrocih kaj tako žalostnega.

Da bo knjiga ta bolj umljiva, govorili bodo v njej vsikdar živi primeri, čestokrat v šaljivih besedah celó o tako resnih rečeh, kakoršne se morajo omenjati v takih in enakih razgovorih. Že stari Rimljani so vedeli, da „besede mičejo, vzgledi pa vlečejo“ — ter da „smeH zboljšuje npravstvenost.“ In zares: kdor najde v kakej spretno izpeljanej primeri kako smešno podobo, ki kaže nekako rodbinsko enakost s prav lastno njegovo osebo, ta bi že moral imeti kaj debelo kožo, da ne bi ga zasrbelo tu ali tam, in da bi ga ne sililo, prej ko prej izogniti se povodom enakega smešenja.

No, in h koncu še jedno: Ta knjiga namenjena je le **starišem, učiteljem in odgojiteljem**. Za otroke ona ni, tedaj jim jo je tako malo v roke dajati, kakor malo jim je dovoljevati, da bi poslušali večkrat prepotrebne, neizogibljive pogovore odraslih o rečeh, ki bi vtegnile pohujšati otroke, ki naj tedaj umolknejo, kedar „je slama na strehi.“

Učinek na otroke ne bo zato manjši, on bo še le izdatnejši, ako berejo to knjigo le stariši in da se ravnajo po njej: Da bi se to dejansko in prav mnogokrat zgodilo, želi v imenu dobre stvari iz vsega srca

Prelagatelj.

I. Sredstvo, da otrpnejo otrokom srca do starišev.

1. Stori jim krivico.

„Kaj pa zopet tako tožuje to abotno dekle!“ Tako, pa nekako jezno oglasi se posestnik, gospod Jeguljnik, ki je ravno pregledaval tržne cene po časniku, ko ga v tem prevažnem opravilu ustavi glasno ihtenje njegove hčerke — ljubeznjivega otroka sedmih let. Kaj pa se je zgodilo? — Emica pridirjala je vsa objokana k očetu ter se mu pritožila, da je brat Milan deloma zavlekel, deloma pobil nekaj kuhinjske posode njeni puži, na katero je pazila od sv. Miklavža sem, kakor na svoje oko. „No, le pridi mi še s takimi neumnostmi!“ zavrne jo osorno jezni oče, so mu bile pač menda tržne cene prenizke, „kakor da bi človek ne imel drugih skrbi, nego paziti na tvojo neumno igračo“.

„Veste, ljubi ate, „ko je pa tako lepa, da si skoraj sama ne upam igrati se ž njo; le véasi vzamem jo iz škatljice, da jo obrišem. Če mi tedaj Milan moje zale krožnike meče tje po tleh ter drobi z nogo, mi pač dela veliko krivico...““

„Kaj krivico!“ zagodrnja oče; „kaj žlobodraš, trapica, o krivici! — Kar ima jeden mojih otrok, to je

tudi last drugega ... Milan ima prav, če ti vzame tvoje reči, s katerimi si še sama igrati ne upaš.....! Čemu so pa.....! in zdaj glej, da se mi pobereš, drugače ti bom dal jaz še s šibo tvojih pravic in krivic!“

Emica na to umolkne in — gre, celó solze so ji usahnile v njenih lepih črnih očeh, in nekaka neznana grenkost, katerej ne ve imena, stiskala jej je nedolžno srce: grenkost užaljene pravice. —

Milan pa, kateri je v stranskej sobi poslušal čudno razsodbo očeta, postal je odslej drznejši; vsak dan vzal je svojej sestri kako čedno posodico od njene kuhinjske priprave, jo je zavlekel kam ali pa zdrobil, in Emica — — — je k temu le molčala; a vselej jo je pri tem v srce zabodlo, ker se je nehoté spominjala trdih očetovih besed ter velike krivice, katero ji je bil učinil.

V 14 dneh bila je uničena vsa kuhinjska posoda uboge trpinke, ž njo pa tudi ljubezen do očeta, katerega je imela odslej za krivičnega moža, kojega pa mora molcé ubogati, ker ima on oblast kaznovati in strahovati.

Kakor tákrat, tako se je zgodilo pozneje še večkrat, ino srce se je deklici zapiralo vedno tesneje pred očetom.

Nekega dne, ko je — oče kakor je pač sam mislil — po krivem izgubil neko važno tožbo, stopil je med svojo rodbino, kakor da bi iskal tolažbe; a kako se začudi, ko vidi svojo hčer Emo — zdaj že 17letno devico — ki je brez vsega sočutja poslušala očetovo jadikovanje. — „No, ne bi bil mislil, da je dekle tako brez

srea“, je tožil; „niti jedne besede nima za mé v tolažbo, da-si vidi, kako velika krivica se mi je zgodila“.

Se ve, da ni mogel gospod Jeguljnik spomniti se dne pred 10 leti, ko je njegova Emica prvič iskala pravice pri njem, pa je našla le krivico.

2. Odreci svojim otrokom nedolžne zabave, bodi neobčuten, ako te ljubkajo, in hladen pri njihovem razveseljevanju.

Gospod Resnôba oženil se je drugič še le čez dolgo, ko so mu bili lasje že osiveli, in še le v tem drugem zakonu podaril mu je Bog sinka, katerega je želel odgojiti prav po svojem sreču. V resnici ni bilo nič grajati na značaju gospoda Resnôbe. Bil je nravnosten meščan, pridobil si je s pridnostjo in varčnostjo toliko, da je mogel ob svojem prikladno živeti, ter je zavzemal marsikatero častno službo, tako v občini kakor pri raznih dobrodejnih zavodih. Lahko se da misliti, da je mož takih lastnosti kazal svojo čast in važnost tudi na zvonaj.

Ker je bil gospod Resnôba zeló zadovoljen sè samim sebó, v kar je tudi vzrokov zadosti imel sklene zato odgojiti svojega sinka prav po svojem vzorec.

Ko je malič odrasel prvej materinej skrbi, dobil je zato črno obleko, visok moški klobuk in celó španjsko trstiko, in smel je sprehajati se z očetom vsak dan po obedu. V začetku je dopadalo Božidarju vse to; bila je pač to za njega nova igrača. in on se je potrudil stopati ravno tako ponosno, z isto pristojnostjo nositi svojo trstiko in se odkrivati gospôdi, kakor je to delal

njegov oče. — Komu je pač prizadevalo vse to večjo veselje nego očetu! Vesel je pripovedoval vsem svojim znancem, ki so ga srečavali: „V resnici, moj Božidar je najzvestejša podoba moja, pravi moj drugi jaz v pomanjšavi.“

Vemo pa, da otroka ne veseli dolgo jedna in ista igrača. Tako se je tudi naš Božidar kmalu naveličal, posnemati očeta, in hrepenel je po kaki spremembi, ki bi vstrezala njegovej otroškej naravi.

Če je tedaj prišel na sprehodu sè svojim očetom na kak lep travnik, smuk, vtaknil je svojo spremljičko kot konja med svoji nogi in „hópate, hópate, hópate“ tekkel je otroški gospodič po zelenej livadi.

Zavzet obstal je jedenkrat g. Resnôba in kričal do hripavosti za svojim ubežnikom, da bi ga umiril. Ko prisopiha Božidar nekako plašen do svojega strogega gospoda očeta, zarohni ta nad njim: „Ti sprijeni paglavec! Kako vedenje je to? Kaj se tako divja okoli, kakor kako žrebe po cesti? Ali si videl kedaj svojega očeta kaj takega delati? In kako sopihaš; ako se te loti jetika, potem nam je voščiti sreče. Popravi se precej okoli vratú, pokrij se, da bo prav, ter hodi spodobno poleg mene, drugače bo druga pela.“

Božidar bil je dober fantek; ker je videl očeta jako srditega, sramoval se je samega sebe zarad takega počenjanja in šel je mirno naprej, kakor kak ubog grešnik.

Pa ni dolgo trajalo; narava v njem dvigne ga za prekrasnim metuljem — lastavičarjem, — kateri se je

zazibal prek pota. Ko bi trenil, mahne sè svilnatim klobukom po njem takò ročno, da povezne ž njim dragoceni plen.

No, kaka nevihta je zdaj navstala zaradi tega, se ne da dopovedati.

G. Resnôba, premišljen porotnik in oče ubožnih, premagoval se je težko, da ni svojega sinka z nogo brenil pred vsemi ljudmi.

„Božidare, Božidare!“ kriči razkačen ter vleče za roko svojega maliča, kateri je klečé skušal dobiti metulja izpod klobuka, — „ali je živi hudir zlezal v te, da si danes čisto drugačen. Poglej le svoj dragi klobuk, kakošen je, in tvoje lepe hlače! — Pravični Bog! da moram kaj takega doživeti s tebo.“

Ne moremo tajiti, da je dobil lep svilnati cilindar nekaj čudnih gúb in da je bil zdaj jako podoben kakemu ponesrečenemu zračnemu balonu. Tudi fine črne hlače bile so povaljane tam na kolenu, kakor pri dimnikarju, kateri si namaže kolenice z glino, da loži plazi po dimnikih. Se-ve da je bil kmalu izpuščen pisani ujetnik, Božidar pa je začel jokati se na ves glas, ne vemo, ali od bolesti, ker ni ujel metulja, ali od žalosti, ker mu je zamazala se in pokvarila draga obleka. — No, zdaj še pa otroka s pokvečenim škrlakom in blatnimi hlačami peljati domov pred vsemi ljudmi! — Kaka náloga to za spoštljivega gospoda Resnôba! Celih 14 dnî po tej nezgodi ni smel Božidar z atetom na sprehod. . . . prestal pa je še koj voljno to kazen. Videti je bilo, kakor da bi mu bil sprehod ostrejša (trša) kazen, kakor hišni

zapor, mej katerim se je smel gibati po očetovem vrtu prav po volji ter loviti metuljčke, pa se mu ni bilo bati kakega ukora.

Vkljub temu ljubil je dobrega očeta in ni zamudil nobene prilike, skazati mu svojo otroško ljubezen.

Ako je sedel oče v svojej pisarni ter preobračal uradne listine, ukradel se je Božidar k njemu ter se ni ganil za stolom gospoda Resnôbe, čakáje, ali bo ta zapazil svojega sinka ter ga potegnil k sebi. — In ako je čakal zaman — in tako je bilo največkrat — tedaj je objel ljubeznjivi Božidar sè svojima rokicama očetov vrat, poljuboval mu vže koj plešasto teme ter se dobrikal okoli njega: „Ate, ljubi ate, ali nimate vsaj malo radi svojega Božidara!“

G. Resnôba pa se je na to čestokrat godrnjaje ozrl in zamrmral: „Ne bodi vendar tako siten; misliš-li, dá imam časa za take otročarije. — Ti veš, da Te imam rad; saj Ti kupujem lepe obleke ter Te jemljem sebó na sprehode; pa za poljubke, za dobrikanje mi ni. — Idi in pusti me pri miru!“

Tako osorno odpravil je preresnôbni oče svojega sinka večkrat; prihajal je tedaj ta vedno redkeje in redkeje dobrikat se očetu — dokler ga ni bilo več v očetovo pisarno. Mislil si je: ate ne marajo za me, kajti drugače bi pač tako veseli bili, kakor so mama, kadar zlezem na njihovo krilo, — še jahati bi me pustili na svojem kolenu, kakor moj dobri striček Jakob.

Božidar je tudi kazal nenavadno nadarjenost do mehanike in dokaj spretnosti v ponarejenju strojev in mehaničnih proizvodov, ako jih je bil videl kje.

V začetku si kar ni upal priti s takimi igračami pred očeta. Ko je pa imel 12 let za seboj in ko je vže bolje razumel stvar, sklenil je svojega ateja, kateri se je med tem očitvidno staral in strožeji postajal, iznenaditi z velikim mojstrskim delom.

Na vrtu svojih roditeljev blizu vodométa zgradil je majhen mlin, katerega kolo gonila je po bezgovih cevkah od vodometa napeljana voda, ob jednem pa je ropotalo dvoje kladivecev po tanjkeji deščici. Mama in stric Jakob občudovala sta ta umotvor malega stavbarja samouka ter ga zato primerno pohvalila. Tako ohrabren predrznil se je zdaj tudi očeta poprositi, da bi si ogledal lepi mlin na vrtu. A tu jo je skupil. — Najprej ga je oče hudo oštél, da trati zlati čas s tako praznim igranjem, potem ga je pa osorno zavrnil, češ, kako se predrzne prestrojiti izgledno lepe steze na vrtu v mlinske struge, in konečno mu ni samo odločno odrekel vsako ogledovanje vodotvora, ampak je še vrtnarju naročil, naj odstrani brez vsakega odlašanja ono ropotalo.

V jednej uri izginila sta brez sledú vodovód in mlin: prostor, kjer je stalo poslopje, poravnal in potrosil je z belim peskom; — in še le zdaj se je mogel odločiti gospod Resnôba, priti zopet na vrt.

Božidar Resnôba postal je s 24. letom vkljub mnogobrojnim zaprekam, ki so se mu stavile med izvolitvijo svojega poklica, yešč zemljemerec (ingénieur)

nameščen z dobro plačo pri oskrbništvu neke železnice. Njegova služba zahtevala je, da je zapustil očetovsko hišo, katera ga ni mikala več, odkar mu je umrla ljubeznjiva mati. Poslovil se je od mesta, kjer je zagledal luč sveta in preživel otroška leta, — brez vsake solze. Brez nujnega povoda ni pisal svojemu očetu nobednega pisma. Domov, v rojstno hišo svojo, ga ni nikdar vleklo, če je pa vendar včasih obiskal svojega očeta, storil je to, ker se je zavedal svoje dolžnosti; a občevanje med njima bilo je vsikdar nekako hladno.

Oče Resnôba sprehajal se je sedaj sam po svojem še vedno lepo oskrbljenem vrtu zamišljen in malomaren. — Le včasih je obstal, obrnil oči proti nebu ter vzdihnil: „O Bog, ali sem zaslužil to, da me je zapustil jedini moj otrok na moje stare dni!“

3. Bodi neusmiljen in surov proti svojim otrokom.

Še ni dolgo tega — tako namreč piše Dunajski podlistkar štajerskega nemškega dnevnika dne 10. julija 1885 — ko je stal na Dunaju pred sodnikom zane-marjen mladenič, zatožen zaradi predrznega ropa. Ni tajil dejanja, obstal ga pa tudi ni. Ni mu bil mar niti zapisnik, niti državni pravdnik, niti njegov zagovornik. Trdovratno je molčal, kakor da bi imel usta zapečateni. Brati mu je bilo na obrazu, da mu je vse jedno, ali bode krivim ali nekrivim spoznan.

„Vi se vedete, kakor da bi mi sodili človeka, katerega Vi niti ne poznate,“ opomni konečno sodnik k zatožencu. Mladenič pomiga z ramenoma. „Vi ste še mlad

in še imate mater, ali ne pomislite bridkosti, katere priti morajo, ko bode te obsojeni; — da utegne spremeniti smrt časno ločitev v — večno? — Še nobednega odgovora. — Sodnik pa, jeden izmej onih pravoslovcev, kateri ne dvomijo nikdar o razločku mej mrtvimi paragrafi in toplokrvnim srcem človeškim, še ni odjenjal. Nadaljeval je dosledno: „Ali niste nikdar nikogar imeli, ki Vas je ljubil, ali kateremu ste Vi skazovali ljubezen?“ . . . . . Deček privzdigne glavo ter vleče na uho, kakor da ne bi bil prav razumel tega vprašanja. Sodnik ponovi vprašanje. Deček položi roko na čelo in zrè zamišljen pred sè. Zdelo se je, da je krenil od vnanje okolice v notranjost. Najedenkrat začnó se mu krèiti ustnice in začel je govoriti hripavo, kratko, odljudno: „Trgovčevega psa“ . . . . . Sodnik nadaljuje rekoč: „Vi ste tedaj radi imeli trgovčevega psa?“ na kar prikima dobrovoljno z glavo. „To že kaže, da imate boljše srce, kakor ste kazali do sedaj. Potrudite se in vprašajte še svoj spomin, ali ni tudi kakega človeka, katerega ste imeli tako radi, kakor trgovčevega psa? Ali Vas nihče ni ljubil?“ . . . . Zopet ste se mu začeli nabirati ustnici in čez nekaj časa spregovoril je hripavo, krhko, odljudno: „Ne, ni ga takega človeka! — Jedenkrat sem poskusil to; pa takrat sem bil še majhen. Videl sem namreč v praterju nekega očeta, kateri je vzel svojega dečka moje velikosti na svoji koloni in ga pritiskal k sebi. Takrat mi pride v glavo, da ni moj oče še nikoli tako storil z menoj. Zakaj ne, tega ne vem. Izmištil sem si, — in ko sem prišel tisti dan domov, me je gnalo usesti se očetu na koloni. Poskusim, — govorim v njega, — kakor še nikdar

poprej. — On pa — on me bunkne, me sune z nogo ter kriči: „Celi dan imam neprenehoma dela, in na večer, ko sem počitka potreben, bi mi dečko sitnobo prodajal..... Od tega časa sem to opustil.“.... Ta mladenič je umrl v kaznilnici. — — —

Na to kratko pripoved, katera dovoljuje precej globok pogled v duševno življenje marsikaterega hudodelnika, v zgodovino, kako se hudodelstva razvijajo, spominjal sem se včeraj, ko sem obiskal osivelega šolskega vodjo v Lichtensteinstrasse, nadaljuje podlistkar. Povod temu pohodu dala je predvčerajšnja obravnava pri deželnem sodišču proti bratoma France in Karol Binder, katera sta uživala svoj zadnji pouk na tej šoli in ki sta bila zaradi uboja, storjenega na desetletnem sošolarju, obsojena v trajen zapor. „Kaj naj Vam posebnega povem o teh dveh fantih?“ — odgovori izkušeni pedagog na moje primerno vprašanje; „to, kar je pri teh nesrečnikih pripravljalo hudodelstvo, ne nahaja se žalibože le pri njih. Malomarnost in brezljubezen starišev, to sta raka, ki sta izpodjedla obe mladi življenji in katera bolezen je že toliko mojemu in varstvu meni podrejenih učiteljev izročeni otrok uničila. Starišem pošiljamo naznanila o napredovanju, katera kažejo njihovi otroci na potu nenravnosti, pogubnosti, — jih opominjamo resno, da naj bolj gledajo na svoje izpridence, — da, še denarne kazni ali zapori jih zadevajo. Vse zaman! Devetkrat v desetih slučajih se zgodi, da dajejo taki stariši svojim pohujšljivim otrokom potuho ter jih pohujšavajo s tem, da žugajo in zabavljajo razžaljivo čez učitelje v pričo svojih

paglavcev ter izpodkopavajo tako še ono betvice veljavnosti, kar je je učitelj morebiti še imel pri učencih. Kaj mora postati iz otrok pri takih starišev?" Učitelj, katerega je zadela usoda, šteti do februarija t. l. mej svoje učence starejšega izmej bratov ubijalcev, petnajstletnega Franca Binder-ja, oglasi se zdaj: „Dečko je vedel le predobro, da ni nikakor v našej oblasti, storiti mu kaj žalega, in da, ako bi se bilo tukaj sploh kaj bati, on ni tisti, ki bi se mu bilo bati treba. On je bil predrzen, lažnjiv, napadljiv; če sem ga pozval, ni nikdar vedel odgovoriti; če sem mu govoril na srce, umaknil je svoj potuhneni pogled plaho v stran. Ni mi bilo mogoče, navesti, upogniti ga, da bi me bil le jedenkrat pogledal v obraz, da, še danes ne vem, kake barve so njegove oči, akoprām sem dal mnogo opraviti si ž njim in okoli njega.“

Mnenje obeh teh Dunajskih učiteljev strinja se po vsem z onim, katero je izustil po obsodbi sodnik sam. „Izgubljen brez rešitve — je Franc Binder; možnost rešitve pri njegovem bratu, še le dvanajstletnem Karolu Binder-ju, ako se ne odda več v hišo svojih starišev, ampak v rešilno hišo za zanemarjeno deco.....“

No, prva obsodba je skoraj jednaka drugej. Kje pa najdeš hišo, v kateri bi se rešil ta jeden, da bi se rešilo po pametnem odgojevanju toliko Karolu Binder-ju podobnih, skoraj jednako „nadarjenih“ (pa ne manj naudarjenih) garjevcev, katerim domača odgoja vrata v ječo odpira?! Miljonsko mesto Beč ima le jeden ták závod — Weinzierl; — kateri je bil ustanovljen leta 1884. po milosti cesarjevi. V tem závodu, v katerem vlada duh ljubezni in

resnost dobro premišljene odgoje, posedena so bila vsa pripravljena mesta vže kmalu po njegovej otvoritvi. V milijonskeji državi Avstriji pa bi iskali zastonj takih hiš. Izgubljen je tedaj tudi drugi. Tako — Dunajski dopisnik.

II. Sredstva, da bodo nehali spoštovati te tvoji lastni otroci.

I. Pokaži jim svoje lastne pregreške.

Gospod Literič ter soproga njegova bila sta vrla zakonska. Njuna domačija je bila vsa v redu in pred svetom sta se kazala, kakor da živita v najlepšej slogi. Za izobražbo svojih dveh otrok Mijota in Anke poskrbela sta o pravem času, pošiljala sta nju v dobro šolo ter plačevala jima tudi učitelja za klavir.

Pa zakonska Literič vspela sta se iz nizkega stanu do takošne imovitosti in obvisela jima je še marsikatera nečednost od prej, česar nista mogla nikakor zakrivati, še manj pa otresti. Pa saj vemo, da „ni vse zlato, kar se sveti.“

Čez dan je bil gospod Literič zmeren in trezen, pa na večer popil ga je navadno kako kupico čez žejo. In čudno: z dnevom, ko se je gospod Literič udal pijanosti, polastila se je svadljivost njegove soproge.

Tu je prišlo, ne baš redkokdaj, se ve, da le v svetišču hiše — v spalnici — do prav resnobnih preprirov. Poslušaj, kako se je godilo nek večer v onem svetišču!

Baš deset odbila je ura. Gospa Literič sedi še sè svojimi otroci pri mizi v spalnici ter plete, med tem ko so maliči zlagali v to prirejene bele, rudeče in modre kamenčke v razne stavbe. Na jedenkrat odpró se vrata in gospod Literič, kateremu so se nekako zapletale noge, stopi v sobo s klobukom na glavi; povrnil se je ravno od svoje vesele družbe iz gostilnice pri „Avstrijskem cesarju“.

„Dober ve—čer, lju—ba žena!“ pozdravi jecljaje.

„„Dober večer!““ odzdravilo se mu je kratko in pikro; — „„prav za prav: lahko noč! kajti čas je, da se spraviš v posteljo.““

„Jaz v poste—ljo — in za—kaj v po—steljo; mi—sliš—li, da sem pi—jan?“

„„In še le kako; saj komaj stojiš. Sram te bodi pred otroci, ti pijanec, in glej, da bo s tem konec ravsu.““

„Jaz pi—janec. . . . . jaz rav — ravsa!“

„„Da, da! stara lakomnica si, veš? —““

„In ti si stara ča — čarovnica. . . . .“

„„In ti grd zapravljivec. . . . .““

„In ti hu—doben, z—zmaj.“

„„Ako mi še zineš, izpraskam ti tvoje krvave oči. . .““

„Mol — molči, ali ti izbi—jem še tisti dve šrbинji iz čeljustij!“

In tako je šlo vedno srditeje naprej, dokler ne postaneta hripava oba in dok ne zahrli v postelji speči gospod Literič. Pri takih domačih rovankah — se ve da brez kavsanja — potegovali so se otroci vsidkdar ali za očeta, ali za mater. Mijo se je zakrohotal, ako je bila

beseda odsekana materi, Anka pa ni mogla zadrževati smeha, ako je mati zbodla očeta.

To je še bolj izpodbujalo starca, nasprotno prav pikro izraževati se — — — a drugo jutro je bilo zopet vse pozabljeno.

A, stoj! pozabila sta to le starca, otroka pa sta si zapomnila vse predobro.

Ako sta se sporekla Mijo in Anka, kar se češče zgodi med otroci, hitro sta žugala drugi drugemu, da se bodeta pritožila: Mijo pri očetu, Anka pri materi. Njiju besedni dvoboj v takih dvobojih pa je bil navadno tak-le:

Mijo: Bom že povedal očetu!

Anka: Pojdi, tvoj oče je pijanec.

M. In tvoja mati stara čarovnica.

A. In tvoj oče stara lakomnica.

M. In tvoja mati hudoben zmaj.

Lahko si je misliti, koliko je bilo spoštovanje otrok do starišev, ako sta si upala tako govoriti o njih.

2. Ukazuj, pa ne glej na to, da te ubogajo otroci; žugaj, pa ne kaznuj!

„Da mi greš precej v šolo, ti zanikarni dečko; zdaj še manjka samo pet minut do devete ure in v tem času bi moral biti vže tam. Ako bi prišli zdaj ate domov in bi te našli še tukaj, no, kako bi zaropotala.“

Tako je govorila gospa Stoklasa svojemu desetletnemu sinku N a c e t u, ki je imel obiskavati tretji razred tamošnje četverorazrednice. Mi pravimo „imel“; kajti dejansko obiskoval ga je le takrat, kadar se mu je zljubilo.

Tudi danes se ga niso kar nič prijeli materini opomini.

„No, no, saj vže grem, iščem le še svoje slovnice; kje je le. . . . . Mama, jaz ne najdem svoje slovnice . . . . . in v njo sem položil svojo nalogo.“

„Le počakaj, ti bom pa jaz pomagala poiskati jo. Juljika! Lizika! — ve leni pari, pomagajte vendar iskati; Nacek je nekam založil svojo slovnico, . . . gotovo ste jo vedve kam vrgle med popravljanjem, da je ni najti.“ Pol ure so iskali vsi preden so našli nesrečno knjigo v — — — Nacetovem predalu za knjige.

„No, tu—le je, kdo jo je vendar utaknil semkaj?“ — krega se mati; „zdaj pa le odidi, kar moreš naglo, da ne zamudiš ure.“

„Kaj še; saj bo že poludesetih, in potem bi se reklo, da zanemarjam šolo.“

„Moj Bog, kolikor skrbi mi napravlja ta deček; kaj je zdaj storiti?“

„Najbolje je, ako ostanem celoma doma in oče mi napišejo svedočbo, da sem bil bolan, potem sem opravičen.“

„No, tako pa ostani doma v božjem imenu; pa jutri te hočem poprej izpoditi iz gnezda; kdo bo tako dolgo poležaval po letu, potem pa mrlizgal prestani za jutrek?!“

Tako je bilo v navadi celo leto.

Nazadnje pride božič. In zdaj je zopet slišati mater, kako se huduje v svojej jezi:

„Juljika! — Lizika! — Malika! — za božjo voljo, kaj pa odlašate s kvačkanjem odeje za ateja? Ako jo ne izgotovite do svetega večera, potem Vam obesim na božično drevo za vsako jedno košato brezovko mesto običajnih božičnic; to sramoto bom Vam napravila tako gotovo, kakor gotovo me vidite zdaj pred seboj. Hočem Vas naučiti reda in delavnosti, in ko bi morale sedeti cele noči pri odeji. Ve še ne poznate svoje mame!“

Rahločutna Malika splazi se plašna v kotichek ter joče; Nace pa se prikrade k njej in se muza. „Zakaj se jočeš, Malika?“ vpraša jo bratec. „Ker so žugali mati, da nam letos ne bo nič prinesel Jezušek (božič), ako ne bomo izgotovile dela, ki je namenjeno ateju za božičnico. — In jaz vem, da ne bodemo gotove z veliko in mudno odejo tudi do novega leta ne! . . . . . ni mogoče . . . . . najmanj jeden teden bi ne smele iz hiše, in nikdo bi nas ne smel obiskati, to se pravi motiti, da bi neprenehoma hitele z delom naprej.“

„To naj Te nikakor ne skrbi, ljuba sestra; stori tako, kakor jaz; ne zmeni se preveč za mamine besede . . . . . oni zmirom žugajo in žugajo, pa ne kaznujejo. Ti dobiš svojo božičnico, kakor jo bodem dobil jaz, ali si potem odejo izgotovila ali ne. — Zanesi se, kar sem Ti povedal.“

Malika se je zanašala na bratove besede ter se je res le prehitro prepričala v lastno tolažbo, da je imel Nace prav. Očeta so iznenadile na sv. večer z neizgotovljeno odejo, katero skoraj dovršiti so mu za trdno obljubile. On se je sicer nekako neverjetno smejal tej

obljubi, ker je vže vedel, da ne bodo nikdar več pogledale jedenkrat odloženega dela. Vkljub temu dobila je vsaka treh deklet lepo krilo in novo svileno ruto, po vrhu pa še pogače in sladkarij. Da, mati je še pred očetom opravičevala svoje počasne hčericice ter dejala, da z najboljšo voljo ni bilo mogoče dognati tega dela, kajti dnevi so sedaj najkrajši in čestokrat tako mračni, da bi človek izgubil pogled, ako bi kljuboval ter preveč napejal oči.

Otroci pa so si prav dobro zapomnili ta nauk, in ako je zopet zažugala mati s kako kaznijo, smejali so se le v pest ter šepetali drugi drugemu: „Kakor o božiču.“

Čitatelj naj še izve h koncu, da je neubogljivi, samovoljni učenec Nace sicer še prilezel v četrti razred, da pa je dobil po dopolnjenem štirinajstem letu tako odpustno spričevalo, da si ga ni upal pokazati komu, — ker je bilo kakor Nace podobno le puhli repi. Njegove sestre so se sicer pomožile, menda, ker so imele pričakovati dokaj dote; a mesto da bi podpirale hiši tri vogle, omajale so še ostalega. — bile so omehkužene, razvajene in sploh slabe gospodinje; manjkalo jim je marljivosti, spretnosti in trdne volje. Pa kako bi bilo moglo priti drugače!

3. Strahuj na svojih otrokih to, kar počenjaš sam prepogostokrat.

Najemnik Štefan je bil jako pošten kmetovalec; pa to slabost je imel, da ni nobednega posla odpravil brez kletvice. Ako je kateri izmed njegovih hlapcev kaj po-

zabil, tedaj se je oglasil Štefan res gromovito: „Gromska strela ubije Te naj, Ti osel; ali naj Ti puščam s krampom na čelu? hudič naj Te raztrga na drobne kose! Ti prokleta mrha; nisi vreden, da Te nosi zemlja!“

Ako je bila juha malo preslana, planil je od mize v kuhinjo ter kričal kakor obseden: „Ciganice, svinje, prasice; da bi Vas vrag vzela. Upate si postaviti take pomije na mizo svojemu gospodarju?!“

Od začetka poskrili so se otroci, kedar je začel tako razgrajati oče; s časom pa so se privadili temu, pa so si tudi dobro zapomnili očetove kletvice in njegovo rotenje, da bi je rabili prilično ravno tako.

Nekega dne gre oče po dvorišču ter sliši svojega najstarejšega sina, Lojzeta po imenu, kako se prepira s hlapcem, ker mu ta ni hotel dovoljiti, da bi ž njim jezdil na vodo.

„Gromska strela ubije Te naj!“ kriči dečko; „ali imaš kaj zapovedovati z menó, Ti grda pošast?“

Oče Štefan strmi ves osupnen o tej strašni kletvici. On popade dečka za ovratnik, z drugo roko zgrabi bič, ki je visel v hlevu za vrati, ter začne obdelavati dečkov hrbet. „Počakaj, jaz te naučim kleti,“ kriči, kolikor more; „taka mala žaba, pa vže kolne kakor Turek. Ali si kristjan, ali si pogan? Vidiš tako-le udari strela . . . . . in takó . . . . .“

Pri tem je peliskalo po dečkovem hrbtu, kakor da bi rožljala toča, dokler ne izdrkne bič iz bičnika.

Kričeč in tuleč udere jo dečko iz dvorišča k svoji materi potožit ji nezgodo svojo.

„Glejte no, mama,“ govori ihteč, „ate so me stepli vsega, da sem šepav in hrom, ker sem zaklel nekaj malega; oni pa kolnejo celi dan, da se je bati, hiša se bo zrušila jim nad glavo.“ Jednaki prigodki ponavljali so se radi v Štefanovej hiši zdaj z Lojzeto m, zdaj z drugimi njegovih otrok, in ako so bili skupaj le-ti ter pričeli marnjevat i o očetu, tedaj so pomigovali zaničljivo z rameni ter rekali: „Ate, no, oni so pravi; oni nas bijejo kot medvede, ker delamo to, kar počenjajo oni sami ves dan. Ako bi jih kdo pretepel vsakokrat, kedar zakolnejo, bi se leskovkam hitro cena podražila.“ Otroci Štefanovi pa so se navadili čez leta kleti in rotiti se tako, da ni bilo menda v celej deželi hujših priduševalcev, in to v kljub nečloveškemu strahovanju. Ko so odrasli, pa ni pretek el teden, da ne bi imeli zaradi svadljivosti opraviti pred sodiščem, komur so jih pozivali na odgovor.

III. Kako postopati, da zaseješ srd in zavist med svoje otroke?

1. Treba je neopravičeno odlikovati jednega pred vsemi drugimi.

„Poglejte le Dragico! to je otrok, kakoršen ima biti. Komaj pomolim noge izpod odeje, vže stoji pri postelji s šlebedroma (škrpetoma) in spalno suk njo, in če pridem o poludne po opravkih ves spehan iu prepôten domov, kmalu mi prinese domačo kapico, da se ne pre-

hladim in si ne nakopljem huđega náhoda.“ Tako k svojim otrokom govoreč je gospod Šibkov, mnogovprežen krojač, izvlekel polno pest sladkarij in jedere iz žepa, da bi ž njimi poplašal svojo Dragico. „Da, ko bi ne imel svoje Dragice,“ rekel je o drugi priliki, „tedaj bi še ne vedel, da mi je dal Bog otrok. Vi drugi tu-le mi itak ne naredite nobednega veselja. Ali zna kateri izmed vas tako ljubko nazivati „ljubi atej,“ kedar želi česa, kakor moja Dragica? Zato bo pa dobila zdaj dvoje novih kril h krati od mene.“

Pa nikař ne misli, da je bila toli hvaljena Dragica v resnici tak uzoren otrok, kakor je trdil Šibkov; baš nasprotno; ona je bila lena in muhava sladkosnednica itd. itd. A obrazek je imela mil in pa znala se je prikupovati, da ni bilo lahko odreči ji česa, ako je pogledala nekako zaupljivo sè svojimi velikimi črnimi očmi.

Poleg tega zasledila je kmalu slabosti človeka in znala je tem ustrezati. Vedla je, da se prav dobro prilaga lagodnost očetu, kateri se je vže veliko trudil in se še trudi; porabila je vsako priliko, da je ustregla tej njegovej potrebi. Za drugo — to ji je bilo tudi znano — da bi bila pridna pri učenju, pohlevna, delavna itd. ji ni bilo treba skrbeti; kajti, če tudi so se mati čez njo včasih pritoževali, da je lena, zanikarna ali razposajena, odgovorili so oče k večemu: „Beži, beži! Ti imaš zmirom kaj proti moji Dragici. Vi ji zavidate, da jo imam raje, nego vse druge; Ve bi jo rade počrnilo pri meni. — Ni res, Dragica, Ti si tudi tako pridna, kakor so druge? . . . . da, si rekla. . . . pa saj sem to vedel vže davno.

No, vzemi to jabelko in ne joči se mi. . . . škoda bi bilo Tvojih lepih očij.“

Ako je pa pritožil se kdo pri gospodu Šibkov-u o katerem drugem njegovih otrok, takrat pa je strahoval vže zarad malih prestopkov in slišati je bilo mojstra Šibkov-a: „Otroke je strogo odgojevati treba, inace se izpridijo; kdor ljubi svojega otroka, rabi tudi šibo!“

Naravna posledica temu je bil neugasljiv srd drugih otrok do Dragice, katero so odkrivali pri vsakej priliki v tem razmerju, v katerem jo je odlikoval oče. Dekle je pa tudi znalo izdatno povračati ono zaničevanje; treba ji je bilo samo s prav nedolžnim obrazom povedati očetu vse, kar se je godilo doma med njihovo odsotnostjo in — dosegla je svoj namen: rovanko in kazni.

To zlo širilo se je vedno bolj, kolikor večji so postajali otroci, in gospod Šibkov imel je na svoje stare dni živ pekel v svojej hiši, kajti prepira ni bilo ne konca ne kraja leto in dan na njegovem prijaznem domu. Ni je imel več mirne in vesele ure mej svojimi.

2. Hvali vsikdar jednega, kadar kaznuješ drugega.

Stroga nepristranost proti svojima sinkoma Srečkotu in Stankotu bilo je vodilo, katerega trdno držati se sklenila je gospa Lavrič-eva, vdova po nekem imovitem tržanu.

Ko je vrgla huda bolezen njenega soproga, moža najboljših let, na smrtno posteljo, tirjal je še v svojih zadnjih vzdihljejih od nje, naj vzgojuje njiju sinka, sad

kratkega srečnega zakona, vsikdar z jednako ljubeznijo, naj ne daja drugemu prednosti pred drugim.

Gospa Lavrič-eva pa je tudi do pičice izpolnjevala željo svojemu umirajočemu soprogu, kaznovala je brez prizanašanja jednega kakor drugega. Pri tem je pa mislila, da še boljše stori, ako med kaznovanjem jednega povzdiguje prednosti njegovega brata.

Danes n. pr raztrgal si je Srečko svoj jopič, ko je hotel splezati čez vrtno ogrado. Čez to je bila seveda huda gospa Lavrič-eva: „Ti neporedni dečko,“ ga je grajala, „Ti se malo zmeniš za to, kje jaz dobivam denarje, da ti pripravim novo obleko. Ti menda misliš, da pobiram goldinarje po cesti! V prvič imaš na sebi novo obleko, pa se vže plaziš v njej po plotu, da bi jo poprej dodelal. Poglej vendar svojega brata Stankota — pridi sem Stanko! — kako on varuje svoje oblačilo; on bi se gotovo ne drznil plezati v novem jopiču. Ni res, Stanko, tega ne storiš Ti nikdar? . . . . Pa to se razumi že samo ob sebe. Da, Ti si moder fant in veš, kako grenko je včasih življenje Tvoje matere. Zato boš pa šel danes z meno h gospej kumici, kjer bova dobila dobre male južine in kjer si bodele igrali otroci s žôgo na lepem velikem vrtu. Srečko pa bo moral za kazen doma ostati!“

Ko sta bila brata sama, hotel je Stanko igrati s Srečkoto m; pa ta ga nevoljen suno nazaj rekoč: „Saj si ti tisti moder fant, ki tako skrbno varuje svojo obleko . . . . . poberi se izpred mene! utegnil bi Ti jo umažati. Ti si plezal pred meno čez plot, seveda brez smole,

in nisi obvisel, kakor jaz, na žreblju. Zato smem jokati se doma ves popoldan, mej tem, ko bodeš Ti dobro malo-južinal ter igral si z žogo! Idi proč od mene!“

Nekaj dni pozneje imel je pa Stanko smolo; vrgel je kamen za sosedovo mačko, katera je zalezovala njegove mlade golobe, pa kamen je priletel v okno, da se je šipa zdrobila na drobne kosce.

Komaj je zažvenkljala zadnja črepinica, vže se prikaže na oknu obraz dobre gospe Lavrič-eve. Vsa rudeča od jeze kriči s tresočim se glasom na dvorišče: „Precej mi pridita gôr, paglavca, da mi povesta, kateri mi je zdrobil okno!“

In ko sta plašna prilezla v sobo, začela nju je izpraševati:

„Kateri je ubil šipo?“

„Stanko.“

„Stanko! — saj sem rekla; kjer se le zgodi kaj hudega, je on učinitelj. Ti lučaš kamenje okoli, kakor kak cesten stépe....“

„Veste, ljuba mama; mačka je hotla....“

„Kaj je meni mačka mar! mačka gôr ali dol; Ti si razuzdanejši od dne do dne; vsikdar si Ti kriv, kedar se jezim. Ko bi bil vendar tak, kakoršen je Tvoj brat Srečko! to je pameten fant; on mi še ni nikdar zdrobil nobene šipe; on ne preganja mačk. — Za kazen plačal boš zdobljeno šipo iz svoje štedilnice ter ne dobiš danes nič drugega za jesti, kakor kos kruha.“

Po južini najde Srečko, ki je bil fant mehkega srca, svojega brata Stankota na dvorišču sedečega in

jokajočega, kjer je v nekem kotu glodal svoj kruh. Srečko ga je hotel tolažiti, ter se mu je ponujal, da hoče prositi mamo milosti. Pa Stanko odbije nevoljen to ponudbo: „Kaj bi pa rekli mama, ako bi Ti, ki si tako pameten fant, prosil za takega pocestnega stepéta, kakoršen sem jaz. Le pusti to; ako vže moram svojih prištedjenih krajcarjev naštetih za šipo, mi tudi jesti ni treba.“

Ker so se ponavljali taki prizori dan za dnevom, priklopela je nestrpljivost obeh bratov konečno do vrhunca, in abotna mati ni vedela pomagati več.

Njiju varuh dal je jednega v vojaško šolo, drugega k nekemu trgovcu v glavnem mestu za učenca, češ, ako bodeta razdružena dalj časa, potem se bodeta gotovo zopet spravila vže pri prvem svidenju. Ali zdražba in nestrpljivost med njima razvnela se je s tem le še bolj, kajti pripisovala sta krivdo, da sta morala iz materine hiše, drugi drugemu.

Gospo Lavrič-evo bolelo je v dnu srca, kadar je premišljevala, kako malo je izpolnila željo umrlega soproga. Trudila se je do svoje zadnje ure zopet sprijazniti svoja sinova nasprotnika.

Pa bilo je prepozno! Ostala sta nespravljiva neprijatelja za vse svoje življenje.

III. Sredstvo, kako udušiš človeko- ljubje vže v srcih otrok.

1. V pričo njih govóri slabo o drugih ljudeh.

Gospa Strupnik-ova je bila na glasu jako pridne in skrbne matere in gospodinje. Po teden dni je ni bilo videti nikjer. Ko je hišno delo opravila, sedela je po cele popoldne sè svojimi nedoraslimi hčerkami pri mizi in šivala in delala ž njimi do mraka, — po zimi pa do poznega večera. — Žlobodralo se ni malo mej delom, kakor si vže vsakdo lahko misli.

To bi vže bilo še veljalo, ko bi se ne bilo uteplo v časih kaj sitnega vmes.

Stol gospe Strupnik-ove bil je tako postavljen k mizi pri oknu, da je lahko pregledala z jednim pogledom celi trg. Še miši ne bi bila zgrešila, ko bi pri-tekla sem po mestnem trgu.

Žlobodranje pri mizi pa ni bilo morebiti razgovarjanje prisrčno, nedolžno o tem in onem, kakor je pri pohlevnih gospeh pri delu v navadi za kratek čas, ampak to je bilo strupeno, neusmiljeno in vmes tudi jako krivično presojevanje onih oseb, katere je pripeljala nesrečna osoda blizo gospe Strupnik-inega okna; kajti le ona je hotela imeti vsikdar in povsod prvo in zadnjo besedo, njene hčere smeje so vmes posegati le s kratkimi besedami: „Da, da!“ ali „seveda,“ „blizo da“ ali „menda vendar ne“ itd.

Ravno se prikaže gospa oskrbnikova sè svojo hčerjo in deklo, katera je nesla za njima nekaj ovojkov (paketov.)

„Poglejte jo no!“ ogласi se gospa Strupnik-ova, „to je pa gospa oskrbnica sè svojo Lujizo, in dekla je tudi poleg. No, se ve, da taka milostna gospa ne more sama nositi culic domov iz prodajalnice. In Bog zna, česa vsega so nakupile! Vidite, tako je vsak dan. Le zmirom „domov vlačiti, domov vlačiti.“ Od kod neki jemljejo ti dobri ljudje; kajti premoženja nimajo nikakoršnega še krajearja ne; on ni imel nič in ona je bila tudi brez dote, ko sta se vzela pred 20 leti, kar vem prav dobro, ker so bili moj rajni oče na njuni svatbi za starešino. In zdaj ima mož 1200 gld. plače in troje otrok, ona in njena hči pa ste oblečeni in nališpani kakor gospa in hči g. predsednika. Od kodi neki jemljejo ti ljudje vse to, vprašam Vas še jedenkrat; kajti živeti morajo vendar tudi, in oni živé dobro, kakor veste. — Tu morajo pomagati dohodki posestva. Oče mora izneverjati takó ali takó — ali krade knezu, ali pa njegovim podložnikom. — Pa jaz Vam rečem, da se bo to končalo žalostno. — Čez kratko ali dolgo postalo bo vse očito, potem znate gospa oskrbnikova in njena zala Lujiza sami nositi ovojke in culice za drugimi ljudmi, če ne boste hoteli gladú umreti.“

„Da, da, tako je!“ pritrjevale so hčere jednoglasno, „Oh, ti ljubi Bog!“ zakriči zopet mati; „tam-le dirja doktor Srednik kakor besen ven iz kavarne, za njim pa njegov strežaj, da bi mislili ljudje, gotovo je poklican

h kakemu nevarno obolelemu. Da, ko bi kdo hotel verjeti. Še mačke ne bi zaupala temu mazaču. No, to mi je pravi zdravnik! Poslušajte! Pred štirimi tedni je malo streslo fantka gospé Vidovičeve, kar se pri malih otrokih kaj rado pripeti. Gospa Vidovičeva mu je dala izpiti dokaj bezgovega čaja ter povžiti bezgovega soka, ga je zavila v pernico, da se je potil do dobrega in tretji dan je vže mogel vstati. No, fantek je bil še nekaj slaboten, pa bil bi brezdvomno v kratkem ozdravel, ko ne bi bil zlodej pripeljal tega ljubega doktorja v hišo. Šel je čez dvorišče k nekej bolnej gospej tam v zadnjem délu poslopja, vidi gredoč fantka kučati v nekem kotu in hitro ga vpraša, kaj mu je. Gospa Vidovičeva si misli: ker vže gre zdravnik tu mimo, hočem ga vprašati za svét; zato ne bo menda nič računil. Vpraša tedaj človekoderca, kaj on misli o fantku. Zdravnik napravi učen obraz, potiplje žilo, povprašuje sem in tja ter izpove, da ima fantek doberce, katere pa so se skrile, ker je šel na zrak. In res je moral ubogi fantek nazaj v posteljo; doktor pa pride dvakrat, trikrat, najde fantka vedno slabejega, in — četrti dan po tem ležal je krepki otrok na mrtvaškemu odru. — In zdaj še pa zahteva ta nesramnež plačila za svoje pohode od uboge gospe Vidovičeve, katerej je zamoril njenega najljubšega otroka.“

„Ni mogoče!“ zašumelo je po sobi in dekleta so se začudena pogledovala.

„No, pogledjte raztrgano žensko, ki leze tam-le okoli vogla z jerbasom polnim tresek. Pa saj jo poznate staro Lenčko. No, to je živ primer, kam spravi gospodinjo

lahkomiselno gospodinjstvo. Ko sem še bila samica, imela je Lenčka lepo krčmarijo po svojem možu, ki je veliko nesla. A v njej se je živelo dobro in veselo; vsaki dan so jo obiskale njene prijateljice, in postregla njim je s kavo, pekarijami, z dragocenim vinom in če so bili poleg možje njenih prijateljic, postavila je na mizo tudi mrzle pečenke in piva. Tako je šlo nekaj let naprej. A zdaj pride nesreča čez nesrečo. V hlevu nastal je ogenj, ki je upepelil velik del hiše; veliki točár, kateremu je zaslepljena ženska vse zaupala, ker ga je pokojni kot revnega dečka k sebi vzel in odgojil, popihal jo je z dvema tisočakoma, kateri denar mu je ona bila izročila, da bi nakupil vina. S kratka: posestvo je jelo razpadati; hišo z obrtom prodali so ji upniki na zadnje na dražbi; gospodinja Lenčka bila je zdaj beračica. — Pa recite same, ali je moglo priti drugače?!

„Ne, seveda ne!“ odgovorile so poučene učence.

Čez nekaj let tega praktičnega pouka „o opravljanju ljudi“ prišle so hčeri gospé Strupnik-ove tako daleč, da so imele vse ljudi razun svojih starišev, bratov in sester za neumneže, blaznike in sleparje. Svet se jim je zdel velika blaznica in kaznilnica, pravega zaupanja niso imele nikoli do nikogar, niso imele nobene prijateljice pa tudi nobenega prijatelja, — nobeden ženin si ni upal prositi za jedno ali drugo, ker je bilo znano, da so jako izbirčne, in doletela jih je osoda starikavih devic, ki so bile v celém mestecu znane kot jako hudobne jezičnice.

In vse to le zaradi nedolžnega razveseljevanja pri mizi, kjer so šivale.

2. Počenjaj se svojimi posli kakor se sužniki.

V hiši gospoda Ošabnik-a bilo je mnogo poslov, a slišati ni bilo nikdar, da bi bil kateri izmed njih ostal čez 14 dni v službi. Gospa Ošabnik-ova se je še bahala proti svojim prijateljicam, da je imela od časa, kar je omožena, vže 64 kuharic in 72 hišen.

In vendar je bila plača pri Ošabnik-u dobra in hrana ni mogla biti nikjer boljša.

Odkod tedaj, da ni moglo, da ni maralo zdržati tam nebedno družinče?

Od tod, ker se je gospa Ošabnik-ova držala vodilnega reka; „Družinče ni človek!“

Po tem vodilu občevala je z vsemi onimi, ki so bili tako nesrečni, biti njeni služabniki.

„Vi beštije, ve kanalje, še koščka kruha niste vredne, ki ga požrete. Ve ste plačane sovražnice svoje gospôde. Ve cafute! Tatice ste vse vkup in niste drugega vredne nego zapora.“

Takšno ozmerjanje in hudovanje morala je družina celi dan poslušati od svoje gospodinje; pa tudi otrokom je bilo dovoljeno, trpinčiti domače posle

Ako je n. pr. varučka slačila zvečer malega Rudolfa, pa mu ni mogla kmalu sezuti čevljička, podkurila je mati dečka, kateri je vže jeze kričal ter se togotil.

„Breni to neumno kobilo! Čemu jo pa plačujem, ako ti še čevljička sezuti ne more?“

Rudolf si ni dal dvakrat veljevati, brenil je z nogo pred njim klečeče dekle v lice, da se mu je precej ulila kri iz nosa.

Pa tudi ni bilo ošabnejših in razposajenejših otrok od Ošabnik-ovih. Oni so mučili svoje učitelje in učiteljice (katerih madama Ošabnik tudi ni preveč spoštovala), nadlegovali svoje součence in součenke toliko bolj, kolikor je bil kateri teh skromneje oblečen, ali pa slabejših pesti. Kako bi bili mogli Ošabnik-ovi otroci dorasti v pohlevne, priljudne in sočutne človekoljube!

Z leti rasel je tudi njihov napuh in njihova surovost do vseh ljudi, ki so bili manj imoviti. Vsakega so zaničevali, ki ni bil več kakor oni. Hčere omožene prekosile so svojo mater v prepogosti menjavi poslov in mlajša je imela v prvih 5 letih svojega zakona vže več dekel kakor njena mati v 15 letih svojega gospodinjenja. Rudolf, ki je bil nastavljen pri stavbarstvu, pretepal je vse svoje delavce in težake, dokler ni bil naletel na pravega, kateri ga je bil pošteno oklestil.

Črez 80 kilometrov na okoli bili so razupiti otroci Ošabnik-ovi; jako premeteno in zvito so vže morali ravnati, ako so hoteli uloviti vsaj za nekoliko časo služabnika ali služabnico.

V. Kako je učiti svoje otroke grozodejstva?

Vže v mladih letih ucépi jim veselje nad trpljenjem nedolžnih živali.

Če se je gospod Štorič sprehajal sè svojima dečkoma, trudil se je zabavati jih z raznimi šalami. Jedna tih „šal“ je bila, da je stikal za raznimi živalmi, žuželkami, črvi, ptiči itd. in jih potem mučil na vsakere grozovite načine. — Majnikovega hrošča je ujel, mu je privezal nit za nogo in krožil po zraku z njim, da bi prisilil ga vzletéti. Po bežnej sili odtrgala se je nazadnje nožica od telesa ter obvisela na niti med tem, ko je hrošč s petimi nogami dalje odletel na travnik.

Oče in njegovi nadepolni sinovi smejali so se o tej „šali“, da so se morali za trebuhe držati.

Martinčka, ki je pridirjal iz grma, zalezovali so z divjim krikom. Nazadnje ga vendar zadene oče sè svojo palčico ter mu odbije rep in zdaj še le je bilo pravo veselje za malo družbico gledati, kako je pojemala uboga pohabljena stvarica, katero so nazadnje še s kamenjem zmečkali.

Pa takih malih iger naveličali so se kmalu; zato so pričeli z večimi. S pihalom, v kakoršno je dala prestrojiti se palica Štorič-eva, streljali so razne ptiče, katere so zametavali, če so bili precej mrtvi; ako so še pa živeli in po strelu omamljeni prišli trinogom v roke,

potem gorjé siroticam: oskubili so žive do nagega in take prepustili svoji osodi.

Če so imeli koline, morala sta biti vsikdar navzoča tudi sinova na strani svojega „rahločutnega“ očeta, in mesar, ki je zalagal gospoda Štorič-a z mesom, moral je vsakokrat temu poprej naznaniti, kedaj misli ubiti govedo, da je mogla cela obitelj pasti svoje oči na tako „blažilnem“ prizoru.

Komaj sta imela dečka otročja leta za sebo, vže so se pokazovale posledice te odgoje. Vsaki dan bil je tepež med njima in njunimi vrstniki, ker sta se pri takih okolnostih posluževala tudi žepnih nožev in palic sè svinčenim gumbom, prišlo je do hudih telesnih poškodb, zaradi katerih nju je sodišče čestokrat kaznovalo.

Jeden teh bratov izpozabil se je v svoji trdosrčnosti konečno tako daleč, da je tujega dečka, ki je zlezal črez vrtno ograjo nabrat si nekaj jabolk, tako dolgo pretepal s kolecem, dokler ni mrtev obležal. Dolgoletno življenje v ječi sledilo je temu grozodejstvu, in čeravno ni mogel gospod Štorič zapopasti, kako so mogli tako trdo obsoditi njegovega sina, ker je ubil le tata, vendar je moral natihoma spoznati in čutiti, da je nesreče krivo le njegovo napačno odgojevanje. — Od te dobe postal je nesrečni oče zamišljen — in neka tiha bolezen izpodjedala je njegovo življenje, dokler ga ni spravila pod grudo.

Drugi sin gospoda Štorič-a vzel si je ta žalostni izgled vsaj toliko k srcu, da je deloma krotil svojo surovnost; a ostal je odljuden človek vse žive dni; vse se ga je balo in izogibalo, tudi njegova rodbina. Kolikih rovank in

sitneb je bil on kriv! To mu je zelo grenilo življenje, katerega je bil nazadnje vže sam sit, kakor rodbina in sosedje njega.

VI. Kako se vzbudi otrokom maščevalnost?

1. Daj jim priložnost, znositi svojo nevoljo nad čim.

Na majhnega Miroslava pazili je celi dan varučka njegova, ker sta morala biti njegova roditelja vedno le pri svojih opravkih. Za starico ni bilo hujšega, kakor če je Miroslav razjezil se nad kako rečjo in potem začel kričati in togotiti se; in to je ponavljal skoraj vsaki dan po stokrat, ker dečko je predobro vedel, da obvelja vsikdar njegova, ako pokaže svojo jezo. Ker si uboga starica večkrat ni vedela pomagati v takem slučaju, prevaljevala je vso krivdo dečkovega srda na kako nedolžno stvar, nad katero si je potem ohlajal svojo jezo.

Ako je dečko pri divjem poskakovanju zadel ob stol, da se jo vsled udara razjokal, hitro je stara Liza prinesla palico, jo stisnila Miroslavu v roko in je rekla: „Tako, moj srček; zdaj pa le udrihaj po grdem stolu, ki te je sunil tako silno; si bode vže zapomnil.“

In Miroslavu ni bilo treba dvakrat veleovati tega; udrihal je, kolikor je le mogel po nedolžnem stolu, da

so letele škvindre od njega, ako se ni znabiti poprej zdrobila palica.

Ako se je Miroslav spotaknil ob kakem kamenu, da je padel na nos, prinesla mu je šibo, da je ž njo našeškal kamen, ker se mu ni izognil iz pota.

Zgodilo se je, da ga je domača mačka, ker jo je prijemši znabiti preveč pritisnil ali kedaj priškrnil, braneč se malo po prstih opraskala. Tuleč teče do svoje Lize, da jej zatoži mačko. Hitro jo je vjela in trdno držala dečku, da jo je prav živo nasekal z bičem.

Tako se je Miroslavu skovala železna srajca — navada, znašati se nad kako večjo živalijo, ako mu ni šlo kaj po volji.

To „prijetno“ navado skušali so najbolj domači posli. Ako mu je kateri izmed njih česa odrekel ali zabranjeval, ga je mladi razvajenec napadel, lasal, krempljal ali pa grizel. Ko mu je huharica jeden pot iztrgala stekleni lonček z uloženimi breskvami, katere je hotel sladkosnednež použiti, ki so pa bile namenjene za kompot gostom, ki so se o poludne pričakovali, kar ugrizne gospodič Miroslav žlužabnico v prst, da jo zapusti ravno-dušnost in mu da jedno po zobèh.

No, ko bi bili videli, kako se je potem togotil ta otrok! Kakor besen valjal se je po tleh, klatil je okoli z vsemi štirimi kakor neumna živina in derl se je, kakor hostnik.

Na krik svojega ljubljenca prisopiha stara Liza, kakor hitro so jo mogle nositi še njene noge, pozveduje po vzroku strašnega viharja ter še sporoči toplo to novico

materi, rekoč: „Kuharica je predrznila se udariti mladega gospodiča.“ Dobra mati bila je čez to tako huda, da ni hotela več pogledati dekleta; po Liziji ji je izročila zasluzeno plačo ter jo spodila iz hiše. Deček pa je sedaj prepričal se do celega, da je imel prav, ko se je maščeval nad družinčetom.

Tako je rasel — in gotovo ne bodeš se čudil, prijazni čitatelj, ako izveš, da je Miroslav postal jako maščevalen človek, kakoršnega si le misliti moremo. V šolo ali iz šole gredé napadal je s pestjo vsakega, kateri ga je znabiti le po strani pogledal, in ko je odrasel, spozabil se je celo tako daleč, da je jedenkrat celó svojo lastno mater zgrabil za goltanec in jo davil, ker mu je odrekla denarjev, kojih je tirjal v svoji razuzdanosti od nje.

2. Isto se doseže, ako se navajajo otroci ničesar nikomur ne prizanašati.

Vojteh prileze nekoč ves poparjen iz šole ter se zmuzne v kot.

„No, Vojteh, kaj pa ti je? vpraša ga oče, ki ni bil vaje videti svojega sinka tako tibega; bil je namreč navadno prav živahen.

„Nič takega, oče.“

„No, pridi k meni.... Tebe sili na jok..... in od kod pa je ta lisa na nosu..... meni se zdi, da je krvava.“

„Nič ni, nič, ljubi oče“, odgovori plaho fantek, „padel sem po stopnicah, pa sem trčil ob držaj.“

Toda ni bilo takó; mali Vojteh se je igral po šoli sè svojimi tovariši; vojsko so imeli, ravnila so služila jim za meče in s takim mečem ga je mahnil po nosu njegov nasprotnik. Rana tedaj ni bila taka, da bi mu bil mogel verjeti oče.

„To ne more biti“, zavrne ga vsled tega, „to je klobasica, — moral te je kdo mahniti, — to ni rana od padeža. Le udaj se, če hočeš, — ali pa skupiš še nekaj po vrhu.“

„Ljubi, dobri oče,“ zdihoval je fantek, igrali smo vojsko. . . .“

„In pri tem te je udaril po nosu neki neporednež?“

„Da!“

„Kdo pa je bil tisti?“

„Ne vem, kdo. . . .“

„Počakaj, hitro boš se spomnil!“ in zgrabil je šibo, ki je bila nekje za omaro.

„Ne, ne, oče, . . . ne me tepsti, ne. . . . lepo prosim, saj bom povedal vse. . . . Gomilščak-ov Jurče mahnil me je z ravnalom. . . .“

„Tedaj on je tisti neporednež! Žena, poglej no sem! . . . Gomilščak-ov Jurče je udaril z robom ravnila našega Vojteha po licu — ravno čez oči — nemara, da je bil črtalnik železen; ali ni bilo tako?“

„Ne vem prav.“

No, seveda je moral biti železen črtalnik; to je rana, kakor da bi te bil mahnil konjik sè sabljo. Kaka nesreča bi se bila utegnila zgoditi! Na obeh očesih bi znal oslepeti otrok; kost nosova bi bila lahko zdrobljena

in on bi bil spakadranec svoje žive dni. In vse to zarad ničvrednega dečka. No, le počakaj, bo vže vrnjeno dobil!“

Vojteh mora sedaj vzeti svoje pokrivalo in hajdi z očetom do ranocelnika, da izve, kaj je s to težko telesno poškodbo. Ko pa se nasmeji ranocelnik čez to, ker ni po njegovem mnenju nič drugega nego neznatna praska, ki zna vže do jutri zaceliti, vrže nežni oče poštememu „paderju“ nekaj surovih besed za plačilo ter vleče svojega ranjenca dalje k gospodarju G o m i l š č a k - u.

Ko stopi v tega hišo, začne razgrajati, da je bilo bati se, hiša se podere; Vojteh pa, ki je zdaj vže sam tudi verjel, da se je pregrdo ravnalo ž njim, spremljal je z glasnim jokom psovanje očeta.

Gospodar G o m i l š č a k skuša potolažiti togotneža, ga prosi odpuščenja, pokliče svojega Jurčka ter ga okrega v pričo pritožnika zaradi otročje neprevidnosti. A to še ne zadostuje razžaljenemu očetu; on zahteva, da naj dobro našeška svojega Jurčka v navzočnosti Vojteha; a ker se G o m i l š č a k ustavlja temu surovemu zahtevanju, razvnela sta se oba moža tako hudo, da so ju komaj razmirili prihiteli sosedje; skoraj bi bilo prišlo do pretepa.

Zdaj sklene razžaljeni oče maščevati se; Vojteha nauči, kako naj preži na Jurčka. Ko pride ta slučajno na dvorišče k drugim otrokom, plane oče iz stanovanja na njega ter ga tako dolgo lasà, dokler se ne zgrudi ubogi deček skoraj v nezavesti. — Malemu Vojtehu se je dopadlo, da je bil tako hudo kaznovan njegov nasprotnik, in mlado srce njegovo občutilo je nekaj,

kar še nikoli poprej: to je čuvstvo utolažene maščevalnosti.

Ta čut prevladal je v njem vedno bolj in bolj. dokler fant ne začne po maščevanju hlepeti in pri vsaki še tako neznatni razžalitvi vse sile napenjati, da bi uničil svojega nasprotnika; — do polovice svojega življenja potratil je po pisarnah odvetnikov in pri raznih sodiščih.

VII. Kako se vcepi otrokom nevošljivost?

Navadi jih na misel, da je sreča drugih ljudi za nje nesreča!

Gospod Izpodletnik imel je povsodi smolo, bil je prav smolič. Sicer se ne da tajiti, da ni bil pri svojih podjetjih vsikdar dovolj previden in premeten, da mu je manjkalo vztrajnosti in strpljivosti in da se je dal vže malim zaprekam splašiti; a baš tako resnično pa je tudi, da mu ni bila sreča nikdar prav mila, da bi zravnavali se oni nedostatki, in da je vkljub spretnosti in dobri volji le po siromaško preživil se sè svojo mnogobrojno obiteljjo.

Mar se je potem čuditi, ako je v grenkih svojih urah v sredi svoje družine večkrat dal duška svojej nevolji.

Poslušajmo ga malo pri tem!

„Baš zdaj sem bil pri kumu Dvornik-u; kako je vendar proti ljudem dobroten! Kako so se mastili s

pitano pečeno gosko, sè solato, in poleg je stala sklenica najboljšega vina. . . . . danes, ko je delavnik. . . . . Da, ti so srečni. . . . Vi, ubogi črvički, pa dobite kosček bržolje k večem o praznikih. . . . . Vi nesrečneži! . . . . Oh, usmili se Bog!

Drugikrat je bilo slišati:

„Le pogledjte Radovanove otroke, kako so danes imenitno oblečeni; najlepše suknje na sebi, in dekleta svilnata krila in lepe slamnike, še celó solčnike. Ko bi imel človek tako srečo, da bi mogel napraviti otrokom toliko veselja! Stavim res pridno v loterijo, pa nikdar se ne prikažejo moja števila, in tako ste dan za dnevom le v svojih vsakdanjih cunjah vi, ubogi otroci moji!“

Ker so otroci slišali tako jadikovanje iz ust svojega očeta prevečkrat, začeli so nazadnje sami verovati, da so res nesrečni in da je previdnost božja prav krivično razdelila svoje darove. Njihova priprosta domača hrana, katera jim je do sedaj še dišala ko da bi bili stradali vže več dni, jim ni šla več v slast, in če so postavili mati po nedeljah lep sočnat kos govedine na mizo, vlekli so usta po strani in jadikovali so: „Oh, ko bi vsaj neko-krat imeli tudi pečenke in potice!“ Njihova sicer priprosta a zala obleka zdela se jim je siromaška in o praznikih ostajali so radi doma, kajti v takih „cunjah“ hoditi med ljudi bilo bi jih sram.

Močnejše pa jim je bilo srcé, ako so zagledali ali pa zaslišali, da drugi ljudje bolje jedô in pijô, da so lepše oblečeni in da se udeležujejo bolj dragih

veselic nego oni. Nikdar se niso mogli prav veseliti svojega življenja.

VIII. Kako je otrokom vcepiti škodoželjnost?

Le uči jih prav redno nevošljivosti (zavisti)!

Slišali smo poprej, kako so se Izpodletnik-ovi otroci spravili ob vse veselje do življenja. Moramo pa dostaviti, da ni bila naša trditev popolnem prava. Včasih so vendar mogli veseliti se prav od srca, takrat namreč, kadar se je kakemu od njih srečnejšemu človeku pripetilo kaj žalostnega. H krati so se razjasnili zopet njihovi temni obrazi, njihova od nevošljivosti zelena lica polila je rudečica, in neobičajno smehljanje zibalo se je okoli njihovih ust. Ko se je unel ogenj pri bogatem gostilničarju pri „Slonu“, hitro so pritekli gledat, pomagat ne; ostali so zunaj vrst onih, ki so kot pravi bližnjiki gasili in pomagali. Na tistem so se veselili, ko je plamen vspenjal se vedno više od trama, ko je pregorel strop v stanovanje in ko so se rudeči petelini prikazali zdaj ven zkoz okna.

„No, zdaj bo šlo pri Slonovih menda bolj po malem; to so bili prevzetni ljudje!“ so hiteli, „lepa oprava po sobah in draga oblačila so zdaj pepel, še Bog, ako bodo posihmal oblečeni tako, kakor smo mi; na zavarovanje itak niso mislili.“

Ko je umrl mestni ranocelnik, kateri je imel mnogo opravka in ki je zato veliko služil, a si ni mogel zaradi mnogobrojnih otrok kaj večega prihraniti, šla je tudi Izpodletnik-ova obitelj v sprevodu na pokopališče; pa da bi bili preveč žalovali po njem, tega ni bilo baš zapaziti.

„Gospa dohtarca“, kateri pridevek je nova vdova sicer rada slišala, „bo morala zdaj jako varčno živeti, če se hoče sè svojimi otroki ogniti beračenja, in dečki, ki so do sedaj obiskovali gimnazij, bodo pač k večemu postali „padrski“ pomočniki: brili bodo, in pa lase strigli.“

Tako so marnjevali Izpodletnik-ovi otroci med mrtvaškim sprevidom; pri tem pa so svetile se jim oči od veselja — — peklenškega.

Še tisti večer obletali so vse znane hiše mesteca, da bi izvedeli, ali je vže odpovedala „gospa dohtarca“ svoje lepo stanovanje, katerega pač ne bo mogla plačevati več, in ali nima znabiti celó dolgov, čemur bi ne bilo nikakor čuditi se, ker je živel rajni prav po gosposko. *Zavist (nevošljivost) je seme, iz katerega izraste škodoželjnost*; in kdor je zabredel tako globoko, da svojemu bližnjemu ne privošči tega, kar mu je podaril stvarnik sam, bo kmalu storil še jeden korak naprej: *on mu bo željel tudi hudo, da, celó učinil mu bo zlo.*

VIII. Kako je včepiti otrokom stud do nekaterih živalij?

Povej jim, da so strupene!

Kje si je stara Marjeta, ki je imela gledati na otroke gospoda Petrovič-a, prisvojila toliko znanostij iz prirodoznanstva, ne vemo povedati; a gotovo je, da je dobra starica mnogokaj velikega in imenitnega zasledila na tem polju, kajti poznala je marsikatero strupeno žival, o kakoršnih se celó najslavnejšim prirodoznancem še sanjalo ni.

Po njenem mnenju imajo n. pr. vsi pajkoveci strupen sok, katerega brizgajo v sovražnika svojega, in če pride taka rôsica v oko, pri tej priči oslepi. Krasne gosenice, ki so ji bile „črvi“, in pred katerimi se je kar tresla, imela je vsled vsestranskega preiskavanja za strupena bitja, katerih dotakniti se ni varno, kajti znajo povzročiti mehurje in kraste po celej roki. Strašen strup krastač in kuščarjev, tako je mislila, pozna vže vsakdo. Podgane niso nič manj nevarne kakor klopotače, in če drkne miš črez život, h krati začne otekati in takega človeka loti se potem vodenica. Tako bogatih izkušenj živalstva pa, seveda ni obdržala za sebe, marveč jih je porabila dejanski pri svojih odgojencih, in kdor bi hotel spremljati Marjeto na njenem sprehođu, mislil bi, da šetà kje tam v pragozdih vzhodnje Indije ali pa po Braziliji, ne pa po cvetočih livadah na Slovenskem.

„Za božjo voljo, Lojze“, zavriči ona, „postoj! tu iz trave preži velikansk kuščar; če sikne v Tebe, dobiš gotovo kraste.“ — „Nikar ne hodi naprej, Metod! „črv“ leze po tvojej obleki; ako ti zleze na vrat, izpuhnil se ti bode.“ Ta „črv“ pa ni bil nič drugega, nego kapusov belin, katerega je s pomočjo dveh kljinčkov skrbljivo iz obleke snela ter zmečkala s kamenom, ker je baje nevarno dotakniti se ga z roko.

„Ne bližajte se onej luži!“ oglasila se je zopet drugokrat Marjeta, „tam notri so strnišnice; ako vas katera obrizga sè svojim strupom, vas ne more nikdo smrti oteti.“

„Hitro, hitro poskačite na mizo, otroci! miš sem videla dirjati po sobi; ako vas ona obleze, precej postanete vodenični.“

Tako in podobno motala je cel dan iz svojega prirodznanskega motovila, dokler niso bili otroci splašeni tako, da si niso nič več upali sami na šetališče, kajti zbali so se vsake, tudi najnedolžniše živalice, ki so jo zapazili; in kolikor je bilo slišati, klicali so Marjeto večkrat na pomoč, ko ni bilo treba.

To je bilo starišem vže preveč in skrbno so pozvedavali po vzrokih tega praznega strahú.

Ko je prišel vzrok na dan, odpravili so starico in hodil je na dom poučevat otroke izprašan prirodznanee, od katerega so izvedeli v svoje veliko začudenje, *da ni v naših deželah razun pisanega gada in rujavega modrasa nobedne nevarne strupene živali.*

Ali to ni koristilo popolnoma; predsodki o nekaterih živalih bili so vže tako ukoreninjeni, da ni bilo več možno iztrebiti jih. Lojze, ki je postal vrl mlad mož, je vsikdar obledel, kadar je šlišal škrtati miš v svoji sobi, in Ljudmila, prav brdko, zdravo dekle, je kar omedlela, ako se ji je bližal kak pajek.

X. Kako se otrokom skazi veselje do lepe narave?

Brani jim občudovati čudeže vsemogočnosti in privadi jih samopašnosti!

Gospodu Živič-u, pristnemu staremu Ljubljancu, prilegla se ni nobjedna jed bolje od pečene „piške“, ali „račice“ in pa kupice pristnega dolenjca iz Kriške Trške Gôre ali pa iz Metlike. Vse drugo mu je bilo, kakor je sam rad rekal, „deveta skrb.“

Njegov sin Bogdan pa je podedoval nekaj po svoji materi, katera je bila vrl vzgojena v svojem času in to je bilo: očitna ljubezen do prirodnih krasot.

Ako sta hodila z očetom po mični okolici mesta, bila sta si v začetku sè svojimi mnenji vedno navskriž.

Vže zarana, ko še nista bila prav zvnaj mesta, obstal je vže malič na prvem razglednem prostoru in vskliknil: „Ate, pogledjte, kako lep je razgled!“ „Oh, prosim te, glej, da prideva naprej; kaj pa imaš od raz-

gleda! To boš lahko videl še stokrat v svojem življenju. Pa če stopiš krepkeje sva v pol ure v Zgornji Šiški, in tam pri Vodniku naju čaka kava se smetano in kruhom.....“

„Al' tudi mene čaka tam tako dobra kava?“

„No, seveda!“

Fantek, ki je v jutranjem zraku tudi vže čutil prazne kôte svojega želodeca, pustil je razgled — in dirjal naprej.

Po zajutreku potovala sta dalje po prijaznih travnikih, po katerih so se jima naproti smehljale raznobarvne cvetlice.

Bogdan, ki se je na gimnaziji tudi vže nekaj iz rastlinstva učil, začel je iskati (k temu je imel pri sebi kositrasto pušico, katero pa je bil oče začasno napolnil s štruco in klobasami) ter taval po livadi sem in tja.

„Oh, pogledjte, ljubi ate! to krasno Amarillis (narcis), to lepo Daphne Mezereum (navadni volčín). to ljubko Ornithogalum (tičje mleko)...“

„Prosim te, ne jezi me s svojimi „galunom“, raje glej, da prideva v Zgornjo Šiško, tam se bova okrepčala z bržolami in kupico bizeljca, in to ti bo boljše dejalo, nego tvoje neslane „Marillis.““ (Gospod Živič je mislil pri tem na marelce — za katere mu menda ni bilo, ker ga je vsikdar grizlo po njih.)

Obljubljena predpoldanca (viličenka) ni ostala brez učinka na mladostno srce njegovo, ali boljše na mladostni želodec, in kar naravnost sta jo udarila potnika nazaj v zgodovinsko vas.

Po zaužitej viličenki odpravila sta se proti Šmarnej Gôri. Koliko opazovanja in občudovanja vrednega srečaval je dijak gredoč!

Zdaj je obstal na kakej mični točki zarad krasnega razgleda; zdaj je ujel metuljčka, ki je še le komaj proderl svoj mešiček, in se je veselil nad čudovitimi risarijami na habicah njegovih; zopet ga je mikala spreminjava luči in sence, katero so povzročevali hiteči oblaki po bližnjih dolinah, da je začel glasno čuditi se in nehoté strmeti.

Dobri ate je stal med tem kakor na škripeih, kajti ure so vže kazale na 11, on pa je bil vajuen južinati ob 12. uri.

„Ljubi Bogdan“, prigovarjal mu je prav mehko, „pusti za sedaj vse to in glej da prideva v gostilno (k Evropi), kajti sicer zamudiva vse boljše, jaz bi pa imel rad kaj od perutnine n. pr. pečene „račice“, ali kaj podobnega.“

Gospod Živič je bil tedaj barbar, rekel bo marsikateri čitatelj nevoljno, kateri ni privoščil svojemu otroku niti najnedolžnejšega veselja.

Pa se motiš, dragi mi bralec! Ni ga bilo očeta, ki bi naklanjal svojemu otroku toliko veselja, kolikor ga je on svojemu Bogdanu. Dobil je vsako leto prvi biluš (špargelj), in če tudi le za drag denar. Oče ga je sebò jemal v komedije, zverinjake, k godbi, k vojaškim vajam, k mrtvaškim sprevedom imenitnikov, da celó v gledališče, zlasti če je bil njegov god, naj se je potem igralo to ali uno. — —

Bogdan je v malih letih odrastel, postal je vrl in pošten človek, spreten pravnik; kot odvetnik bil je na najboljem glasu; in ker mu je zapustil oče dokaj premoženja, zamogel je živeti prijetno.

A njegova redka nadarjenost za krasoto narave je bila žalibože zadušena v njem, in čeravno je mnogo „izletaval“ in potoval, vendar ni imelo pravega užitka ne srce, ne glava, — ampak le njegov — želodec.

Letonj smo ga videli, ko se je vračal domov od svojega popotovanja na planine. „No, gospod doktor“, — — smo si dovoljevali ga vprašati, „Vi ste bili baje na Ostrici v Solčavskih planinah?“

„Oh, prosim Vas, prijatelji moji, v tej štajerskej Švici je bilo vse tako slabo za želodec, samo le tisti pusti ovčji sir in pa mleko z ovsenjakom. Še le v Solčavi sem se okrepčal od težavnega potovanja. Zlasti leščarke in postrvi so se mi dobro prilegale in vino je bilo bolj pitno, nego sem pričakoval v tako osamljeni vasi. Kdor misli tedaj uživati razgled iz šilaste Ostrice, naj ne pozabi vzeti sebó polno torbo jedil in pijače, da zamore dobro nasititi se, preden nastopi vrtoglavo strmino.“

Gospod doktor Bogdan Živič je tudi imel dva sinova. Bržkone ne bodeta zaostajala za svojim očetom in dedekom v občudovanju narave — kolikor je bo skuhane, pečene ali pa cvrene.

XI. Kakó se da vcepiti otrokom strah pred duhovi?

Pripoveduj jim prav pridno, kako je strašilo tu pa tam!

Oče Davorin bil je brez dvoma nedeljsko dete; videl je duhove, da celó o belem dnevú.

Ni ga bilo kraja ne daleč okoli njegove kmetije, kjer bi ga ne bilo doletelo kaj neprijetnega; svoje bogate izkušnje na tem mračnem polju življenja pa je uporabljal v zabavo svoji rodbini o dolgih zimskih večerih. Ako je zvonaj snežilo in metlo, da bi še psa ven ne zagnal, vsedla se je mati sè svojim kolovratom k peči, otroci so se zbrali okoli nje in oče je pričel pripovedovati tako grozno, da je poslušalce včasi kar stresalo od strahú, in da so se vsi zganili, kadar je sever ali pa krivec (ogršček) zmajal rebrače na oknih.

Najprej je prišla na vrsto povest o viteški gospodičini, katera tava tam po starem gradu na bližnjem hribu. Kadar odbije v zvoniku polnoči, slišati je baje jokanje, ihtenje in zdihovanje okoli ruševine, da bi se človeku kri strpnila po žilah. — Potem pride iz grajske kapele ženska podoba, ogrnjena od nog do glave v mrtvaški prt, ki stoka prežalostno: „Joj, joj, joj!“ pomikajoča se naprej, ne da bi se slišale njene stopinje, po zaraščenem dvorišču do zasutega vodnjaka, v katerega zgine z glavo naprej. Na stražišču (stražnem stolpu) podrtine pa raste jelka (hojka), še mlada in šibka; kadar pa bo razrastla

ter postala debela in se bo iz nje naredila zibelka, tedaj zamore otrok, kateri je dobil to zibelko kot prvo ležišče, rešiti zakleto grajščinsko gospodičino.

Tej povesti sledila je ne menj strašna o možu brez glave. Pred bližnjim mestecem na desni poleg travnika, kjer stojé tri vrbe, bilo je svoje dni morišče. Tu so obsojence obglavljali, ali na kolesa pletli, jedenpot so tam celó zažgali neko čarovnico. Dobremu travniku se to, seveda, ne pozna. Da zeleni vsako leto bujno in da daje obilo dobrega sena, otave in otaviča, pripisujejo ljudje sploh rodovitnej zemlji njegovi, a da je ta rodovitnost posledica nekdanjega gnojenja tega zemljišča z mrličmi usmrčenih obsojencev, to ne pride nikomur na úm. Ako je na Tomaž-evo v noči ščip, videti je pod onimi tremi vrbami velik mož, celo črno oblečen; ta nosi svojo glavo pod levo pazduho, za njim pa stoji črn pes, kateremu se oči svetijo kakor goreče žveplo. Mož in pes stojita tu, dokler petelin ne zapoje v prvič — potem pa izgineta, kakor bi jih popihal.

Ko pa ne ve več pripovedovati oče Davorin, pride na vrsto stara domača dekla, katera je sicer vže opešala za delo, a ker ve toliko strašnih povesti pripovedovati, priljubila se je gospodarju tako zeló, da je ne more odpušiti iz službe.

Cele knjige bi se dale napolniti o črnem mačku, ki se je spreminjal v — svet božji križ! — ter o zakladu, katerega so pogreznili Švedje za tridesetletne vojne v neko močvirje, nad katerim se še zdaj prikazujejo lučice itd.

Ko je bil konec vsem takim živce razburjajočim pripovedkam in pravljicam, ni si upal nobeden otrok podati se sam v posteljo, in jedva so polegli, vže so imeli odeje čez glave, da so se skoraj podušili. Po noči pa je v sanjah stokal, pa zakričal zdaj ta, zdaj oni, — oče Davorin pa je vselej preplašen toževal svojej soprogi: „Uboga Jerica! jo vže zopet tlači môra; gotovo si pozabila narisati na njeni posteljnjak „morsko tace“.

Pa vendar bi ne bil nobeden zakonskih vstal za nobeden denar, da bi pogledal, ni-li otroku znabiti hudo, kajti v sobi je temno in stara ura — je vže zdrknila, bila bo torej skoraj dvanajst. Otroci pa — temu se mora pritrditi — so odrastli izvrstno. Bili so res veliki in krepki, pa tudi plahi kakor zajec; nobeden izmed njih bi si ne bil upal stopiti v temi na dvorišče. Povsod so videli bele prikazni, mrtvaške glave, žareče oči in žalostne luči. V vsakem kôtu je strašilo, v kleti in na dilah slišal se je otožen jok, tuleči psi in ponočni ptiči klatili so se skoraj vsako noč okoli njihovega doma, da je vse trepetalo od strahú.

Le starejši sin, kateri je služil pri cesarskih loveih kot podčastnik, delal je izjemo. Kadar je prišel domov na dopust, precej so izginili strahovi, ker ni veroval na nje, rekli so njegovi bratje in sestre. Ko je kje zašumelo, yzel je metlo, pa je v kratkem vrnil se z ubito mišjo; da, ko je bilo nekđaj ponoči slišati, kako se nekaj res otožno glasi zdaj na tem, zdaj na unem koncu hiše, — planil je iz svoje postelje, popadel bratovo puško, skočil ž njo na dvorišče, — kmali potem pa se je slišal

strel, kateri je končal življenje čuku ko je baš sedel na dimnik. — „Oh, ko bi bil vendar doma naš France!“ vzdihovali so večkrat vsi Davorinovi — bali pa so se odslej tako, kakor doslej.

XII. Kako ti je postopati, da zasadiš otrokom strah pred hudo uro?

Le kaži jim, kako je tebe rado strah pred bliskom in gromom.

Stari skrbni Skalovič imel je tri dečke, katere je sam vzgojeval, ker ga je bila njegova soproga po dolgej bolezni zapustila. Oženil se je pozno in tako sta bila mlajša sinova še jako majhna. s katerima se še ni mogel prav pečati. Jožef ki je imel deset let, pa je moral biti vedno na njegovej strani.

Skalovič je bil vojak v svoji mladosti, udeležil se je francoskih vojn, zato je hotel svoje dečke odgojiti v pogumne fante, da bi nekdej, ako bi bilo treba, žrtvovali svoje življenje neustrašeno za cesarja in očetnjavo svojo.

Kedar se je bližala huda ura, postavil se je s svojimi dečki k oknu, iz katerega je bilo možno pregledati celo okolico, da jim je pokazal bližajoče se oblake.

„Vidite!“ reče oče, „bliža se huda ura, bliskalo se bo ter grmelo, da se bo zemlja tresla; pa bati se vam ni — kaj ne — saj ste otroci vojaka ter veste, da smo

vedno v rokah božjih, kateremu ni še le treba strele — ko bi namreč njegova previdnost tako zahtevala — nas poklicati iz tega sveta“.

„Poglejte tam-le težke, črne oblake; tako se vali sovražnik v bitki; zdaj se zabliska, za tem pa zagrmi zamolklo. Sovražnik je prvi ustrelil; pa mi se ne tresemo, otroci, — saj nas varuje Bog, ki zapoveduje viharju in hudej uri“.

Ko se je huda ura spreletela, prime otroke za roko ter jih pelje ven na prosto, kjer so se deževne kapljice, podobne diamantom, cveticam lasketale po čašah. In ker je bilo zdaj vse v naravi oživljeno in okrepcano, ker so cvetke močneje duhtele in ptički veseleje prepevali, sprevidijo otroci, da je tudi huda ura v mnogočem dobrodejna in še na misel jim ne pride, da bi jih mogla strela zadeti.

Bližal pa se je čas, da je moral tudi g. Skalovič odriniti „k velikemu polkovniku nebeških vojnih trum“, kakor se je večkrat rad šaljivo izrazil; njegovi otrociči postali so — sirote.

Starejši sin njegov prišel je po milosti vladarja v vojaško vzgojevališče, srednji k svojemu krstnemu kumu, nadučitelju v nekem trgu, najmlajšega pa so poslali k nekemu stricu, da bi se pri njem izučil trgovstva.

Seveda ni bil stric trgovec nič kaj radovoljen z vojaško odgojo svojega novega učenca in skušal je na vse načine jo „popraviti.“

Zlasti mu je mrzelo vedenje nečaka, kadar se je približevala huda ura.

Ko so se v juliju prvi črni oblaki prikazali tam izza borovega gozda, kateri se je videl nenavadno svetel na temnem ozadju; ko se je na grozečem oboku v prvič križema zabliskalo, čemur je sledilo veličastno bučanje groma: naleti (bilo je neko nedeljo popoldne) naš dober prodajalec ves v strahu novega učenca pri odprtem oknu svoje sobice v podstrešju, ko pazno zré v naglo bližajoče se grozeče oblake.

„Nesrečni otrok, čudni dečko!“ Kriči stric s tresočim glasom na njega, „ali ne boš zaprl okna;..... zapri okno, ti rečem (dobri mož si namreč ne upa tega sam storiti), „ali ne veš, da vlečejo odprta okna strelo na sebe; ali hočeš v svoji blaznosti v nevarnost spravljati naše življenje in naše imetje!“

Deček, preplašen po tožnem glasu svojega strica in gospôda, uboga h krati, a ne more se zdržati pohlevnega ugovora: da je sè svojim pokojnim očetom čestokrat pri odprtem oknu opazoval blisk in tresk, da je cela hiša v božjih rokah itd.

Pa vse to ni nič pomagalo; stric začne — kolikor bolj se je bližala huda ura — toliko bolj jadikovati. Vsi so morali na sredo sobe v krogu skupaj sestiti, potem, ko je okna skrbljivo zaprl in zagrinjala zagrnili; vse kovinaste reči: uro, prstane, da celó evenk morali so od sebe odložiti, in pri vsakem tresku so ječali, kakor da bi se vže hiša podirala nad njimi.

Ta dogodek vtisnil se je globoko v fantovo srce, in ker se je isti — med učnimi leti — vsako poletje večkrat

ponavljal, začel se je nežni fant baš tako bati pred bliskom in gromom kakor njegov stric in njegova obitelj.

Ko ga je čez leta njegov brat Jože kot nadporočnik obiskal, imel je priliko opazovati te strahopetce med hudo uro ter rekel ves začujen: „Rad bi vedel, odkod ta trepetec v tebi. Ko bi bil ti v moji stotnji, ukazal bi na kratko ukleniti te — staro babo. Si-li v istim tudi sin našega hrabrega očeta!“

Dobri gospod nadporočnik pa seveda ni poznal „visoke šole strahu pred hudo uro“, v katero je zahajal njegov brat skozi štiri leta z izvrstnim uspehom.

XIII. Sredstvo, da postanejo otroci trmasti.

Treba je jim vsikdar vse po volji storiti že v najnežnejši starosti.

„Mama, kaj bomo danes južinali?“ *) Tako je navadno povpraševal Marko svojo mater, ko ga je ob osmi ali deveti uri s prigovarjanjem spravljala iz njegove pernice.

---

*) Zjutraj se vživa: zajutrek ali kosilo, dopoludne: predpoldanca, o poludne: južina, popoludne: mala južina, in zvečer: večerja. Veliki obéd je pojedina, gostija ali gostovanje. Svoje goste pogosti Slovan kaj prijazno; da, da, gostoljubni so Slovani sploh.

„Precej, precej Ti hočem povedati, srček moj; imeli bomo riž na juhi....“

„Pojdite sè svojo rižovko, ta se mi studi.“

„No, no, — ne jezi se zato; kakošne 'juhe pa želiš?“

„Cmokov s slanino.“

„Pa Marko, Ti veš da so oče bolehní, da smejo vživati le lahko prebavljive jedi.“

„Kaj! oče naj vživajo čisto juho (mesénko) in jaz bom jedel cmoke; za mesenko itak ne maram.“

„Glejte si no, kako zna ta dečko vse posiliti; naj, naj pride kuharica, da spremenive jedilni list. — Takój Ti mali nagajivec? — — — zdaj pa molči in izpij svojo kavo.“

„Kavo!.... za kavo mi ni, jaz hočem črešnjeve potice.“

„Hitro naj dirja nekdo k sladičarju po črešnjeve potice! Ali ne slišite?.... Marko hoče imeti črešnjeve potice za zajutrek. Zdaj pa moraš tudi prav priden biti ter se pustiti znažno omiti in obleči.“

„Tega pa vže ne, da bi me vmivali; voda je premrzla.“

„Tedaj ga pa pustite neomitega; je itak náhoden, ubogi srček; oblacite mu volneno obleko.“

„Zakaj pa kožuha ne? — jaz hočem bele hlače in svojo poletno sukunjico.“

„O, dete! Ti bi se prehladilo in kašelj dobilo.“

„U, u, u, ... bele hla-hla-hla-če hočem imeti.“

„O moj Bog, kako se joče; dajte mu vendar hitro bele hlače in poletni jopič.“

Tako se je godilo dan za dnevom, leto za letom, in oče ni smel ziniti besede vmes, drugače se mu je precej očitalo: „Tebi je lahko govoriti; ali naj pustim ubogega črvička, katerega sem v bolečinah rodila in z nebrojnimi skrbmi odgojila, da mi konec vzame od joka čez take malenkosti. Naš Marko ima itak strašno slabe živce, baš takó kakor jaz — vse ga hitro prevzame, in če se mu odreče najmanjša želja, strese se, kakor da bi bil mrzličen. Misliš-li, da more slabotni otrok prenašati kaj takega?“ Da mu ni bilo več takih sitnob poslušati, puščal je Markotu svojo voljo, in to tem lože, ker je imel celi dan opraviti pri svojem obrtu, zvečer pa je rad sedel v gostilnici med svojimi tovariši.

Po tem takem mi ni treba še le praviti, da se je Marko vrlo razvijal, in predenj je dobro prekoračil 21. leto svoje starosti, zatelebal se je v deklico, kateri je obljubil, da jo bo vzal. — Roditelja, zlasti mama, sta mu ugovarjala, da je še premlad za ženitev, da se še ni izučil trgovstva, da ga utegnejo pri drugej izbiri vendar-le za vojaka potrditi, da v jednostropnej hiši ni dovolj prostora za dve obitelji, da je nevesta sicer dobra a bolehná in za njega vže prestara deklica itd., itd.; a vse to ni pri trmoglavcu nič zdalo; on hoče imeti svojo 27letno Toniko, naj velja kar hoče „ali pa si vzamem življenje“, — — — in roditelja sta na zadnje seveda privolila in se z ostalimi otroci preselila iz nadstropja v pritličje, da sta napravila prostor Marku in Toniki.

Pri takej popustljivosti in zaslepljenosti roditeljev se ni čuditi, da ni bilo bolj trmoglavega meščana od Markota, — in vsi, katere je združevala osoda s tem trgovčkom, zdihovali so o njegovi smešni čemernosti, s katero je nadlegoval svoje ljudi. Največ pa je pri tem trpela njegova soproga. Če se je n. pr. čemerniku zdelo pretoplo, moral se je v sredi zime pogasiti ogenj v peči in vsa okna odpreti, in če mu je v glavo padlo, iti sprehajat se ven „na deželo“, bila je večkrat prisiljena pri najgršem vremenu klatiti se ž njim po brdovju. Vsaki mesec moralo se je premestiti pohištvo njegovega stanovanja itd. Posli so švigali pri tej hiši ven in noter, kakor golobje v golobjaku. — Med tem je zopet preteklo nekaj mladostnega časa, in predenj je postal samostalen trgovec, vzet je bil med — vojake! Da se je razvajenemu, trmastemu in čemernemu Marku pri vojakih kaj hudo godilo, če tudi je dobival od doma obilo podpore, je lahko umljivo; čestokrat dobili so od njega obupljiva pisma. — Ko je zanj predolga tri leta dostal in se k svojim povrnil, ga niso skoraj spoznali, tako se je spremenil: lice je bilo upadlo in ni imelo, menda od tihe jeze, nobene prave barve; toževal je, da ga gotovo ni hujšega stanú od vojaškega, da je bil večkrat prav po „nedolžnem“ kaznovan, zlasti takrat, ko je bil degradiran od desetnika na san pešca prostaka, da so vojaki pristni sužniki svoje dobe itd. A Bog ne daj, da bi ga bil kdo po vzrokih večkratnih kaznij poprašal! — Razdraženost v njem je bila tolika, da še svoji Toniki ni prizanašal; njene posredovalne, pomirovalne besede je čestokrat ves odljudno zavračal, da,

včasí se je tako daleč izpozabil, da ji je ves razjarjen žugal z ločitvijo; in ako je mislil, da bi znalo to žuganje vže prevsakdanje biti, začelo ga je „vse boleti“ — in ulegel se je v postelj, ter klical zdravnika za zdravnikom na pomoč. To je bilo življenje, da se Bogu usmili!

XIV. Kako je otroke odgojevati da bi lagali?

1. Vže od mladih nog jih moraš napeljevati k laži.

Doktor Sodin je bil jako spreten zdravnik; njegova „praksa“ mu je dokaj nesla in vsakdo je bil prijatelj njegov. Njemu pa je bilo tudi mnogo na tem, da živi s celim svetom v miru in prijateljstvu, celó z lažjo si je za silo pomagal včasí, da se je izognil kislemu obrazu. Kakor hitro je hčERICA njegova Matilda vzrastla toliko, da je znala govoriti, morala je pomagati mu v tej — umetnosti; kajti je ni večje zadrege za očeta lažnjivca, nego odkritosrčen otrok, ki ga v svoji nedolžnosti desetkrat na dan osramoti pred ljudmi.

Matilda se je pa tudi kaj hitro privadila laži; zlasti v tej zadevi je bila pristna hči svojega očeta, in kaj lahko je zapopadla navade njegove.

Po obedu je šel oče rad v kavarno igrat, in če je prišla v tem času družba, zarad katere bi bil imel ostati

doma, treba je bilo le rahlo namigniti svoji hčerici in kmalu je razumela ta, kaj je storiti. Neopažena se je izmuznila iz družbene sobe; kmalu potem zažvenklal je durni zvonček in Matilda je pridirjala z napisanim lističem v roki kriče: „Ate, ate, hitite k trgovcu Sadnik-u, tu je naslov; pa le precej, prosil je posel, kajti njegov gospod je zbolel nevarno.“

„Oh, mi ubogi zdravniki!“ — vzdihnil je oče ponosno, in prav zadovoljno pogledal svojo Matildo — „smo pač sužnji celega sveta; komaj mislimo okrepčati se nekoliko v družbi milih prijateljev, vže nas kliče dolžnost k postelji bolnikovi. . . . . ne bi hotel biti več zdravnik, ko bi prišel drugič na svet.“

In smuk — skoz vrata ven; deset minut pozneje pa je vže z ropotom napovedal „pagat ultimo“ — v kavarni.

Podobne usluge skazovala je dobra Matilda svojemu očetu dan za dnevom, in to se zna, da je za to dobivala sladčic, katerih se je posebno veselila; — pa ker je mati temu nasprotovala, češ, kaj takega ni zdravo za otroka in ob jednom se razvaja sladkosnednost, spremenilo se je javno obdarovanje v tajno.

„Pridi k meni Matilda“, pozval jo je oče v izbo, v kateri je ordiniral, „meni je padlo pero pod pisalno mizo in jaz ga najti ne morem, me vže zapuščajo oči.“

„Precej, precej, ate“ odgovori Matilda, postrežljivo pridirjajoč iz stranske sobe.

Ko pa je prišla Matilda do očeta, h krati se je spremenilo pero v kos torte, ki ga stisne Matildi v roko

šepetaje: „Le brž povžij, Matildica, in ko bi Te videli mati zvečiti, le reci, da si našla v žepu na svojem zastorju (predpasniku) košček zemlje še od južine.“

Matilda je prirastla v prav ljubko pristrčno deklico, a lagala je da se ji je kar kadilo iz ust, in posebna zabava za njo je bila, ateja svojega slepiti. Naravno: vestna učenka kaj rada posnema v vsem svojega učitelja!

Ako je potrebovala denarjev za novo krilo, rekla je, da bo treba kupiti platna na srajce. Je-li želela obiskati teto, nalagala je ateja, da gre v cerkev itd.

Nekaterikrat jo je oče ujel na laži ter jo imel zato za nesramno lažnjivko, pa Matilda se mu je smejala kar v lice, kajti ako jo je grajal oče, zdelo se ji je, da jo hvali.

H krati seznanjani se z neko veliko in jako vitko gospodično ter jo kot svojo „prijateljico“ obiše vsaki dan, da bi pri njej izurila se v ženskih rokotvorih. Omenjena „prijateljica“ pa je imela lepe, plave (belkaste) ruse in brado, tudi ni kar nič pečala se z ženskimi ročnimi deli, ampak je zapovedovala krdelu huzarjev. A ta lahko-miselno storjena zveza je bila nesreča za neizkušeno Matildo. — Posledica tega znanja ni dala prikrivati se več in nesrečnica se je odločila očeta tožeče — nalagati. češ: bleduha (Bleichsucht) me je začela nadlegovati. Oče je pomrmraval, dokler ni zbolelo nepremišljeno dekle, katero je zato obiskoval tovariš očetov, koji je temu kar naravnost odkril vzrok hčerine boleznj ter pristavil, da je ni rešitve za hirajočo Matildo.

V strašno resnobnej uri je bila Matilda v prvič odkritosrčna — vse je obstala — pa žalibože, prepozno.

Pri rakvi (krsti) svojega ponesrečenega otroka pipal si je stari oče lase raz svoje glave ter hripavo jeclal: „O pravični Bog! Vsega tega je kriva le laž; kako je le mogel oče laži v oblast dobiti mojega ubovega, lepega otroka!“

2. Kaznuj otroke, kadar govorijo resnico!

Na omari gospé Medénove stala je porcelanasta skôdelica za njo velike vrednosti, kajti prejela jo je v spomin od svoje pokojne prijateljice.

Ko stopi nekega dne v to sobo, zapazi na tleh zdrobljeno to skodelico za kavo.

„Kdo je strl skôdelico?“ huduje se, „vi nesrečni paglavci! Ali ne morejo nič pri miru pustiti Vaše nerodne roke!“

„Ljuba mamica!“ prosi njeni šestletni Mirko solznimi očmi, „ne bodite hudi, jaz sem bil tako nesrečen, — pripetilo se mi je... hotel sem iti sè svojo žogo na vrt, za žogo je bila privezana nit in ko jo gredoč po sobi nekaterikrat okrog v zraku zavrtim, utrga se nit in žoga odleti v skôdelico...“

„Dovolj, dovolj!“ pristriže mu mati besedo ter odskoči srdita, „Ti si vsikdar prvi pri noroglavostih, hudomušnostih,... pa jaz Ti jih hočem naštetii za to.“

In zdaj zgrabi brezovko.

„Ljuba, dobra mamica!“ milo prosi dete, ne tepite me, hočem Vam kupiti še lepšo skôdelico od svojih prištejenih denarjev.“

„Poglejte mi ga no avšastega dečka, hoče mi kupiti drugo skôdelico, kakor da bi se dal nadomestiti najdražji spominek!“

Zažugana kazen sledila je tem besedam in ostro je bil kaznovan odkritosrčni Mirko.

Mirko pa si je predobro zapomnil ta dogodek, po katerem je v njegovej glavici dozorelo prepričanje, da se ne pride daleč z resnico. Pomagal si je tedaj v podobnih slučajih z lažjo in odslej je počivala ostra brezovka.

Ko je nedolgo potem nepremišljeno strl šipo na oknu, pridirja k svoji materi in kriči hlineč jeze: „Mamica, veste kaj so učinili sosedovi razposajenci? — Metaje kamenje zadeli so naše okno in strli jedno šipo. Kamen (pobral ga je na dovorišči sam) bi bil skoraj priletel v mene, ko sem stal zadej ter lukal tjadol.“

Zdaj je seveda nastala huda ura čez nespametne ljudi, ki tako slabo vzgojujejo svoje otroke in prec je poslala k sosedu posla, da se pritoži zarad zdrobljene šipe.

Sosedovi dečki so sicer tajili, a Mirko je svoje neprestano trdil in — brezovka je dalje počivala v kotu. To domače sredstvo obneslo se je Mirkotu vsikdar dobro, posluževal se ga je zato prav pridno, kadar je bilo treba na druge zavračati svoj pregrešek.

Sosed in soseda, kuharica in varučka, pes in mačka, veter in vreme, — vse je moralo iti na roko hudomušnemu Mirku, katerega je po srečno izpeljanih dečkarijah vedno bolj mikalo svoje krivde zavaljevati na druge.

Jednoč se je celó predrznil vzeti srebrno žlico, da fe v njej topil kositar, a žlica je pri tem izgubila svoj srebrni lesk, zato si ni upal položiti je nazaj k žlicam, ampak podložil jo je v smeti, češ: mamica bodo mislili, da jo je izmaknila dekla, in res:

Poklicali so orožnika v hišo, da bi odklenil déklino skrinjo; a premeteni uradnik ni storil tega, ampak je preobrnil vse v hiši, da bi se naprej prepričal, ali je žlica res ukradena, ali znabiti kje založena. Na začudenje gospejno našla se je žlica v — smetišču in po vsestranskem izpraševanju posrečilo se je previdnemu komisarju izvedeti nazadnje resnico — iz Mirkovih ust.

Matere pa je bilo toli sram, da bi bila najrajše pogreznila se pod zemljo, ob jednom pa je strmela nad drznostjo in prekanjenostjo svojega otroka ter zatrjevala: „Gospod komisar, nikdar ni slišal dečko kake laži od mene ali pa od mojega moža, in vendar je toli izprijen!“ Potem je dostavila: „Pa zanesite se, kakor hitro pride moj mož domov, vzela bom hudobnega dečka v strah, da bo vedel, kje je Bog doma.“

„Baš nasprotno“, zavrne jo uradnik, pustite ga zdaj brez kazni, ker je povedal resnico; a naj se Vam ne zdi škoda šibe, kadar ga zopet vjamete na laži.“

3. Vse veruj, kar govore otroci tvoji!

Ni ga bilo strožejega očeta od gospoda Belšak-a. Če je o polúдне stopil v sobo, stopiti so morali v vrsto vsi njegovi otroci, da jih je pregledal; ob jednom je moral vsakteri povedati, kaj je počel včeraj popolúдне

in danes dopolúdne. Še le potem smeli so sestiti za mizo. Imel pa je dobri gospod Belšak toliko opraviti čez dan in večkrat celó noter v noč, da mu ni bilo možno prepričati se o resnici izpovedanj svojih otrok.

To so opazili otroci poprej, nego se je nadejal, in ker so si skusili, da je bilo sitnosti vsikdar na kope, kadar so več ali manj povoljno odgovarjali oziroma celó molčali na čestokrat res stroga vprašanja očetova, pripravili so se vže naprej na svoje izpovedi, in igra vprašanja in odgovarjanja vršila se je odslej lahko in povoljno, da je bilo veselje, n. pr:

Oče. „Kaj si počenjal včeraj po južini, Jakob?“

Jakob. „Bil sem v šoli, potem pa sem do 9. ure zvečer sedel pri knjigah in pri nalogi.“

Oče. „Si-li bil danes v šoli, poklican, Živko?“

Živko. „Da, ate, iz slovnice slovenske in iz računstva.“

Oče. „Katere rede (znake) si dobil?“

Živko. „Iz obeh predmetov: prav dobro.“

Oče. „In Ti, Ljudmila ali še nisi izgotovila začetega dela v šoli za šivanje?“

Ljudmila. „Manjka le še malo zbadov; še nocoj bodo gotovljeno delo v maminih rokah.“

„No, potem je vže prav“, reče gospod Belšak, „potem ste bili vsi pridni, in vsi se smete z nami yeseliti južine.“

V resnici pa ni bilo vse tako, kakor so pravili otroci. Jakob ni bil včeraj popolúdne v šoli, ampak potepal se je z dvema drugima mladičema s tepetoma; zvečer tudi

ni sedel pri svojih knjigah in pri nalogi, ampak kvartal je v stanovanju nekega tovariša, kadil smodke ter pil pivo takó, da je prišel natrkan domov, kjer ga je ljubeznjiva mati hitro spravila v posteljo, da se vse prikrije strogemu očetu, kateri bi bil če ne hud, pa gotovo jako nevoljen čez Jakoba, in temu je hotela izogniti se.

Živko je bil sicer res v šoli izprašan iz slovenske slovnice in računanja, a odgovarjati ni vedel; zato je dobil najslabši red.

Ljudmila je šivala v 14 dneh toliko, da je delo bilo jedva začeto in potrebovala bi še najmanj pol leta, preden bi bilo dogotovljeno v rokah materinih. Da se pa očetu budi jeza, najela je mati šiviljo, katera je na skrivnem dovršila začeto delo. S prva je oče bil seveda strašno iznenaden, ko je bil iz šole izključen starejši sin, — ko je prinesel Živko spričalo domov, katero je pričalo le prejasno, da je on jeden izmed prvih med zadnjimi, in ko mu Ljudmila še gumbice prišiti ni znala na srajco. Da je vsled tega hudo zaropotalo v hiši Belšak-ovi, razumé se samo ob sebi; a kakor za dežem zopet solnce posije, tako se je tudi v tej hiši zopet razvedrilo — odgovarjalo se je dolgo časa zopet točno in povoljno, da je ostalo hišno obzorje nekaj mesecev zaporedoma jasno.

Vem, da bi, dragi čitatelj, še rad izvedel, kaj je postalo iz otrok gospoda Belšak-a; zato Ti pa kar povem, če tudi težkega srca: Postali so najgrši lažnjiveci na tem božjem svetu. Lagali so vsi trije da je bilo res grozno. Pri najnesramnejši laži so Ti zrlí v oči, da bi

mislil, to je gotova resnica, kar so baš pripovedali. Če si pa vendar ujel tega ali drugega na laži, ni mu to kar nič prizadelo, še rdečica ga ni polila, marveč vèdel se Ti je izviti iz zadrege z novo še večjo lažjo brez dolgega preišljevanja.

Roditelja pa sta se vže davno odpovedala resničnosti svoje dece, in če se je kje pripovedovalo kaj neverojetnega, hitro se je ta ali uni oglasil z opazko: „To si pa gotovo izvedel od Beljšak-ovih!“

4. Razgovarjaj se sè svojimi otroki takó, da jih siliš lagati v razgovoru!

Gospa Radovednik-ova imela je le to jedino strast, da je hotela vse izvedeti, kar se je godilo po sosednih hišah in pri znancih. Sama si sicer ni upala okoli poizvedavati, in v družbinske razmere njihove vtikati svojega nosa; kaj takega bi se kmalu opazilo in bi ne imelo zaželjenega uspeha, ker bi se potem utegnili oni — izogibati njeni radovednosti in zvedavosti. — Pa ona je vedela pomagati si. Njena Nežica, živahno, premeteno in ljubko dete desetih let morala ji je služiti vohunkoj.

To dekletce svoje je pošiljala zdaj v to, zdaj v uno hišo poizvedevat o dogodkih v dotičnej rodbini, in ko je prišla domov, morala je natanko poročati svojej zvedavi materi, kar je tam videla in slišala.

Ta poročila pa niso popolnoma zadovoljevala matere, dekletce je bilo namreč površno in neprejšljevano, zato

pa ni vsega videlo, slišalo in v svoj mladi glavici obdržalo, morala je tedaj Nežico izpraševati vsestransko in tako dolgo, da je dobila odgovorov, kolikor in kakoršnih je želela nadležna mati.

Nekega dne je bila hčERICA povabljena na obed k neki stranki pod isto streho, kjer ji je jako ugajalo; zato je delj časa ostala pri gostoljubnej obitelji. Radovednost začela je zdaj nadlegovati gospó Radovednik-ovo takó, da je postala nestrpna ter poslala svojo dekle po Nežico.

„No“ — začela je izpraševati mati svojo hčerico, katera še ni prav prestopila domačega praga, „kaj počenjajo zdravniki?“

„Dobro jim je, ljuba mama, in vsi so zdravi.““

„Zdravi? — pomisli malo bolje! jaz menim, da kašljuta doktor. Ali nisi nič slišala kašljati ga?“

„Da, da; zakašljal je nekaterikrat pri mizi.““

„In morebiti jako močno?“

„Da, koj močno.““

„Vidite no, kdo bi mislil, da mu bodo jele pešati pljuča. Ta ne bo več dolgo teptal trave; bodete videli; — predenj odpade listje, imeli bomo mrliča v hiši. Potem bo pa vže malo skromnejša gospa doktorjeva. In kaj ste južinali. . . . gotovo pečenko?“

„Da, pečenko.““

„Kakšno pečenko?“

„Ne vem povedati.““

„Neumnica! še povedati ne veš, kaj si jedla opolúdne? . . . . gotovo je bil kopun.“

„Seveda, mama, kopun je bil, vrlo pitan in velik kopun!“

„No, takšni so ti ljudje; mož stoji vže z jedno nogo v grobu, gospa z otroki nima po njem pričakovati še bakrovca ne, — pa v delavniku mora biti kopun na mizi kakor da bi bile dandanešnji take reči na pol zastonj. . . . In kaj ste še imeli?“

„O jako okusno krušno torto, potem sadje svežo in ukuhano.“

„No, no, to je bila prava svatovska pojedina. Gotovo je bilo več gostov pri mizi, da so pripravili v toliki obilici.“

„Gostov. . . ne, da bi rekla.“

„No, nisi nič zapazila, da bi bil še kdo sedel pri mizi razun doktorjevih in Tebe; gotovo je bil tudi g. Lesjak poleg, kateri kaj rad zapusti hrumeče mesto, da obiše doktorjeve.“

„Saj je res, g. Lesjak iz J. bil tudi pri mizi; tega nisem prištevala gostom, ker je pri doktorjevih kakor doma.“

„No, vidite; še otroku ne uide. . . . pa stari kašljutovi doktor je brez očes in brez ušes.“

Gospa Radovednik-ova je bila črez izredno zadovoljna s tem poročilom, zato je pobožala svojo Nežico. — Ali vse to je bila Nežica izmislila sama. — Istina je na tem bilo le toliko, da je doktorjeva soproga povodom rojstvenega dne svoje starejše hčerice spekla torto ter povabila živahno vrstnico njeno, vse drugo pognala je živa domišljija v glavici majhne Nežice; prav za

prav pa so one odgovore izvabila zapeljiva vprašanja materina.

Ko pa je postala Nežica starejša in pametnejša, razjasnilo se jej je v glavi in spoznala je, da ima drugače prav skrbna mati slabo lastnost, da poizvedava, kako je pri drugih ljudeh.

Za Nežico pa je bilo to dolge materino, zaslišavanju podobno izpraševanje že nadležno, zato si je raje sama izmislila kako dogodbico, katero je potem prostovoljno pripovedovala v jednom teku. Tako se je mogla svobodneje izraževati in preje skončati. N. pr.:

„Dober večer, ljuba mama! glejte, sem vže tukaj. Nocoj pa ni bil prijeten večer pri Ogorelcu — sprli so se bili — ko bi bili Vi slišali! Mleko h kavi se je prismodilo..... kava je bila prava polavdra. Gospa Ogorelčeva je vzkipela — saj veste, da sploh ni baš omikana — ter je udarila svojo kuharico po zobeh; kuharica, vsled tega raztogočena, udari takisto nazaj. Gospod Ogorelec to videvši, prišel je sè španjsko trstiko v kuhinjo ter začel udrihati po kuharičinem hrbtu, katera je ubežala naravnost po orožnika.

Med tem pripovedovanjem iskriale so se oči gospej Radovednik-ovi od veselja in brezštevlni „oh“ in „tako“ uhajali so ji iz ust.

V resnici pa je gospa Ogorelčeva le očitala svoji dekli, da se ji zdi kava danes nenavadno prazna, in ker je malo odljudno odgovorila na to dekla, rekel je gospod Ogorelec — ko je bila dekla vže iz sobe — k

svojej gospej: „Ta oseba postaja drzna, treba bo odpo-vedati ji službo.“

To je bila zadosti gola snov, iz katere je Nežica vedela sestaviti cel rodbinski igrokaz. Točnost v pripovedovanju dogodkov, ki se niso dogajali nikjer in nikoli, ostala ji je zdaj za vse njeno življenje, in mati je morala pozneje skusiti na svojo žalost, da njena lastna hčer opravlja svojo domačo hišo.

XV. Kako je postopati, da se otrokom pristudi ves svet?

1. Treba je le vse z blatom ometavati v pričonjih.

G. Gregorec imel je nesrečen temperament; njemu ni dalo biti zadovoljnemu s katerokoli rečjo. Ako se je vsedel k mizi, opazil je najprej pri žemljah, da so slabeje od dne do dne . . . . ni možno jih spraviti tja doli. Bržola je zategla kakor stari podplati, nekdanj (seveda takrat, ko je g. Gregorec imel še dobre, ostre zobé) raztopila se mu je bržola na jeziku kakor surovo maslo. . . . . Podzemljice imajo okus po gnjilobi, odkar se je prikazala korunova bolezen. . . . . nekdanj je dišal človeku liki pečenemu kostanju. . . . . Pivo je sedaj tako prazno in grenko. . . . . nekdanj se je prstov prijemala ročka in pijača je bila sladka ko med.

Po obedu prižgal si je smodko, a kmalu jo je vrgel skoz okno, kajti danešnje smodke so vse brez duška, ne vlečejo pa ne vlečejo ter imajo okus po tobaku za nosljanje.

In zdaj je začel zdihovati, stresati glavo, kremžiti obraz, zategovati ustnici, da je res vzbujal pomilovanje.

H krati prinese mati suknjo in klobuk, ker se je bil oče namenil obiskati nekoga. In zdaj je ta začel zopet od kraja toževati in zdihovati: „Svoje dni nosili smo jedno suknjo po pet let in je bila še vedno čedna, sedaj pa zdrži slabo sukno le jedno poletje in čes jedno leto je suknja vže oguljena in ob barvo takó, da se komaj proda židu za kaka dva goldinarja. In kakó je še le s klobuki! Ta novodobna svilnata pokrivala so okorna ko les, od njih dobé se obtiski podobni kurjim očesom, in če se stopi pod njimi na dež, porabiti so k večem še za pljuvalnike, med tem ko je poprej klobuk od volne služil mnogo, mnogo let.

Ko se je g. Gregorec od svojega pohoda povrnil domov, imel je celo bisago polno tožeb o nespodobnih šegah, ki so se prikradle v danešnje družbe, od ljudnosti, ki je izpodrinila prejšnjo priljudnost in pri srčnost, o večnem politikovanju ter o turnirah gospej in manj kot gospej, ki obračajo s tem pozornost ljudij na svojo. . . . , tudi o grdi razvadi obeh, če ne že vseh treh spolov, da kadé papiroske vsikdar, in malo da ne povsod.

Po zimi je preveč zeblo g. Gregorca; po več dnij ni šel izpod strehe, — po letu pa je stokal čez dan, hodil okoli v srajčinih rokavih ter si brisal pot raz

čela, kajti neizrečeno ga je nadlegovala vročina. Na zadnje mu je bila vročina vendar še ljubša. — Ako je bilo lepo suho vreme in je želela njegova obitelj iti na deželo, tedaj je toževal, da to ni prav možno pri nadležnem prahu, kateri se vleže na pljuča ter ovira dihanje. Je-li deževalo, tedaj je zopet glasno tožil o slabem vremenu, ki človeku brani zabavati se na prostem.

V gledišču skoro da ni bilo prebiti od dolgega časa. Nekedaj igrali so drugačešni mojstri na deskah, ki pomenijo svet, a zdaj je vse nekako učeno in nenravstveno, da bi se človek raje jokal nego smejal.

Vsi javni obhodi, razsvetljave, ljudske veselice itd. so bile v prejšnjih letih vse drugačne. V sedanji dobi pa je vse to komaj vredno, da bi stopil človek zaradi njih pred duri.

Ti mračni in tužni življenski nazori, katerih opisovanje s preživimi besedami so morali poslušati otroci leto za letom, ostrupili so polagoma njihova srca, katera so bila malokdaj prav vesela, kajti otroci so bili navajeni ogledovati si svet le skoz okajena očala — kakor njihov oče.

Komaj so zjutraj vsedli se k zajutreku, vže so pričeli zabavljati. Temu je bila kava pregrenka, drugemu je šarkelj (bider) prežarek. Ta je tožil črez preslane rogece, drugi je menil, da mora biti v njih sprideno surovo maslo. Ni se še družbica popolnoma potolažila, začeli so vže zopet na novo tožiti. Ciril bi bil rad šel kmalu po zajutreku sè svojo sestro Angelo na vrt, da bi natrgala

tam cvetlic za šopek — pa se je ulil dež. „To čemerno vreme“, so dejali, „pokvari človeku vsako veselje!... Kar spat bi se ulegel..... to bo zopet pusto življenje, če ne moreš ves dan ven iz hiše!“ itd.

Naposled je kazalo, da se približuje veseli trenutek za jeden član obitelji. Krojač je prinesel Milici novo krilo za birmo. Vsakdo bi bil mislil, da bo od veselja skakljalo in plesalo dekle, kadar bo umetnik razvezal črni ovitek ter po dolgoma na roko obesil ko črešnjev cvet belo oblačilo. A motil bi se! — Milica je paznim očesom zasledovala šiv za šivom ter v jednomer grajala delo. Želela je imeti 6m široko krilo, pa je le obsegalo 4m; izreza na prsih bi imela biti okrašena z robci namesto s kodri in nikakor ni prilegal se — po njenem okusu — modri trak belej barvi, češ: to bi bilo le za kako kmetsko nevesto! Ko pa je za poskušnjo oblekla krilo, tedaj je njena nevolja prikipela do vrhunca.... kar razjokala se je, kajti ni se ji prileglo, ampak viselo je na njej, kakor da bi bilo storjeno res za kako drugo dekle vse drugačne rasti. S kratka: krilo je bilo skaženo kakor vsaktero, ki ga je dobila. Ona je vže tako nesrečna.

Kdor je stopil v hišo g. Gregorca, pa mu niso bile znane rodbinske razmere, gotovo je moral misliti, da imajo mrliča na odru: kajti tam sta bila doma tuga in jok leto in dan.

In ko so odrasli otroci, zdelo se jim je življenje pusto črez vse, bili so — rekel bi — sami sebi na potu. Mladi gospodje Gregorčevi n. pr. so mrmrali črez vsako državno naredbo; vsako novo postavo so grajali,

časnike so v roko jemali s kislim obrazom in jadikovaje odlagali jih. Jeden izmed njih se je celo odločil potovati v Ameriko, ker je pričakoval v novem svetu boljših uredb in zakonov. Hčeri, namreč Angela in Milica, ste sicer pristojno omožene, a obé tožite črez osodo, da ste le imoviti meščanki. Prva bi bila rajša soproga kakega dvornega svetovalca, druga pa bi se čutila srečnejšo na strani kakega častnika. Z jedno besedo: Vsi skupaj so pokvarjene, nesrečne stvari.

2. Naj se jim vse, česar ne morejo imeti, slika prav sladko!

Mojstru Mlinar-ju godilo se je prav dobro. Njegova obrt je cvetela, če tudi mu ni neslo da bi bil redil konja in imel voz, in njegovi otroci so bili vsi zdravi in krepke rasti. Človek bi mislil, da je od Boga toli obdarovana rodbina Mlinar-jeva tudi zadovoljna in da mirno vživa svojo srečo ne meneč se za druge, katerim je bolje nego njim. G. Mlinar pa ni bil tega mnenja; vedno je le hrepenel po onem, kar so premogli drugi, in je le malo cenil to, kar je imel sam. Naravno zgodilo se je večkrat, da je dal duška svojemu otôžnemu sreču po vsakojakih izrazih in s tem vcepljal želje svojim otrokom, kakoršne so prihajale iz njegovih prs. Ako je izletel sè svojimi otroci na kakem navadnem vozu ven na deželo, znalo se je vže naprej, da bo globoko izdihnil zagledavši prvo kočijo, ki jih bo srečala. In res. — „Oh, pogledjte“, je vskliknil „kako imenitna mora pač biti vožnja v tako lični kočiji; kako drdra, kakor bi jo nesel vihar; in

kako se ziblje gospodski voz na jeklenih vzmeteh! Ne bi-li tudi Vi raje vozili se v takej kočiji nego v tej ladiji Noëtovi?"

Seveda so mladi izletniki, do sedaj sè svojim vozom prav zadovoljni, pristopili kmalu mnenju očetovemu, da bi se bili raje vozili v kočiji nego v kočuri tudi maliči, kateri do danes še mislili niso na boljši voz, nego so se vsikdar srčno veselili, kadar je pridrdral ta razkolobitani voz pred hišo po nje. In ko sta začela izdelana konja premikati se ž njimi na vozu izpred stanovanja, zaukali so vsi od radosti; kajti na razloček med lično kočijo in priprostim vozom do sedaj jih še nihče ni bil opozoril. — A danes so ubogi zdramljeni pobe-sili glave, zdihovali sè svojim očetom ter tožili, da ni več prebiti v stari ropotulji.

Drugokrat zvečer je gospod Mlinar vodil svoje otroke na vrt neke gostilnice; vsakemu je ukazal prinesiti bržolje s praženim korunom in kupico piva. Vsem se je izvrstno prilegla večerja in veselo so rožljali z noži in vilicami po svojih krožnikih. Pa nesreča je hotela, da je točar prinesel polno skledo pečenih pišk z jajci na vrtni solati in dve steklenici dolenjca ter postavil na bližnjo mizo, kjer je sedela druga obitelj.

Zdaj je bila pri kraju zadovoljnost in zabava gospoda Mlinar-ja in njegovih otrok, čeravno je od druge sosedne mize pridišalo le po kislih blekih (vampih), katere je večerjala z nenavadno slastjo tretja obitelj ter imela poleg sebe stekleničico najcenejega vina, kateremu je pridno dolivala vode.

Ko bi trenil, odložil je svoje mizno orodje, debelo pogledal ter zašepetal svojim otrokom: „Oh, so to lepa piščeta; morajo pač dobro dišati, zlasti ako se poleg vživa solata, ki se prav sveti samega olja. In pa še le vino! To je gotovo pristna dolenjska starina, teče v čaše kakor raztopljeno zlato ter diši tako močno in prijetno. Zdi se mi, da ga duham k mizi naši!

V trenutku počivale so tudi vže vilice otrok in noski družbice obrnili so se vsi proti sosedni mizi da bi se nasrkali duha pečenih piščancev in pristnega dolenjca.

Zdaj pa jim tudi ni več šla v slast prej tako dobra bržolja in pivo je bilo h krati pregrenko, rabarbari podobno; komaj, da so se še dotaknili jedi, ročke z olom pa so pustili stati.

Otroci gospoda Mlinar-ja so si radi igrali z žogo, zato so dobili o božiču dve lepi veliki usneni žogi, s katerima so imeli veliko veselja. Odkar je pa bil oče povedal, da odskakujejo sè zrakom napolnjene žoge iz kavčuka veliko više, kakoršne imajo otroci dvornega svetovalca, od tistihmal se niso hoteli nič več igrati sè svojima usnjatima, z žimo nabasanima žogama.

Kaj je le nameraval g. Mlinar s takim ravnanjem? — Gotovo je hotel kolikor toliko greniti otrokom življenje. — No, to se mu je posrečilo; da-si so bili vsi pošteno preskrbljeni vendar ni bil nobeden zadovoljen sè svojo osodo in vsakega je peklo, da ni mogel tako živeti kakor Pavel ali Peter in hrepenel je po rečeh, katere njemu niso bile dosegljive.

XVI. Kako je napeljavati otroke, da se radi kujajo?

Treba je le čestokrat in dolgo kujati se zarad njih.

Po nobeni ceni sveta bi gospa Hrastnik-ova ne bila telesno strahovala svoje male Judite; na tak način postanejo otroci le surovi in uporljivi — menila je ona —; kazni ne morejo blago vplivati na čuvstvo (srce) malih, le največja prizanesljivost jih dela voljne in poslušne.

Če je tedaj kaj malega zagrešila njena hčERICA, kaznovala jo je s tem, da ji po cele dni ni pokazala prijaznega obraza, če jo je tudi Judita jokaje odpuščenja prosila.

Ako je deklica slabo dovršila odločeno jej delo, opazovala je mati s temnim obrazom dotično reč, položila jo na šivalno mizico, se obrnila ter ni dalje nobene besedice spregovorila ž njo.

Seveda je Judito v začetku hudo zadevalo tako nemo grajanje in bojzljivo dirjala je za materjo, med tem pa plakajo prosila: „Mama, ljuba mama, ne bodite jezna! saj vem da nisem jednakomerno pletla, tudi ne zadosti trdno; pa jaz hočem delo razpeljati in zopet od kraja začeti; tudi nečem iti spat prej, da ne napravim takó, kakor Vi želite. Le ne bodite jezna, ljuba mama, nikdar več ne storim kaj takega.“ Mati pa se je potajila (pocimila), kakor ne bi slišala ihtenja in zdihovanja svojega otroka, ter zdrknila molcé vén iz sobe.

Otrok je zopet jokáje sedal k delu, da popravi tam, kjer se je bil zmotil, tako dobro, da ni želeti bolje. V tej

zavesti priskoči k svoji materi pokazat ji pletenje nadjaje se priznanosti. Pa zaman! — Mati se je kujala še naprej in tudi drugi dan gledala jo je še pisano.

Prvi čas je to sredstvo kaznovanja v istini izdalo in majhna Judita se je sramovala vsake površnosti, ker se je bala hudega obraza svoje matere. Pa kakor se človek v življenju na konec vsemu privadi, tako se je tudi ona vedno bolj privadila materinemu kujanju, to se pravi vedno manj je bila občutljiva proti materini neobzirnosti, dá, še jezila se je na tihem čez to trdosrčnost, ko je vendar materi nasproti kazala toli odkritosrčno ljubezen in kesanje; dá, sklenila je celó na kujanje materino odgovarjati s — kujanjem.

Nekako čudno je bilo gledati, kako ste sedeli mati pri jednem, otrok pri drugem oknu — nemi kot ribi; ali pa ste si pri mizi molcé podajali česar ste baš potrebovali. Pri takej priliki je oče seveda nevoljen zmajal z glavo ter nju zavrnil rekoč: „Kaj pa je to, Judita, ali hočeš nagajati svojej materi?“

Da, njemu je bilo lahko tako govoriti; mati in deklica pa ste se kujali naprej, ne zmeneč se dosti za besede njegove.

Tako je rastla in dorastla grda napaka z dekletom; zaradi najmanjše navskrižnosti nagubancilo je svoje lepo čelo ter stiskalo svoji rdeči ustnici, in ko je pozneje — podala svojo roko vrlemu možu, tožil je večkrat svojim zaupljivim prijateljem: „Moja žena je pridna, da menda nobedna ne bolj; a njeno kujanje brez nehanja je krivo, da se čutim nesrečnega, kakor da bi bil v peklü.“

XVII. Izkušeno sredstvo, da postanejo otroci nesposobni za življenje.

Sili jih v stan, za katerega ne čutijo v sebi nobednega poklica!

Boljših sosedov od uradnega pisarja Novák-a in starega narednika Kováč-a še pač ni bilo.

Stanovala sta vrata poleg vrat v istej hiši; prvi je živel od svoje pičle plače, drugi od svoje neznatne invalidovine in kot sel v bližnje mestece po tó in úno za vse prebivalce imovitega trga hodil.

Oba sta bila vrla domoljuba in stari narédnik Kováč ni uradnemu pisarju Novák-u nikoli predolgo pripovedovati mogel o sijajnih zmagah avstrijske vojske, kateri je invalid prišteval s ponosom. Oba sta se oženila še le kot starikavca in imela sta zdaj vsak le jednega sina v veselje na stare dni.

Pri vsakdanjem občevanju in tolikem soglasju v mišljenju se ni čuditi, da sta postala stara gospodeka dobra prijatelja med sebó in da sta vse večere dolgih let odločila v medsebojni zaupljivi razgovor.

V teh večerih zasuknil se je večkrat njun pogovor na vzgojo otrok in na izvolitev stanú (poklica). Naravno je, da si ni mogel Kováč iz glave izbiti misli, da njegov Rajko mora postati vojak, časnik in če le možno, polkovnik. Novák pa je sanjal zopet, da bo njegov Štefan po končanih študijah nastavljen kot koncipist in kot tak

zna pri količkaj sreči vzpeti še više do komisarja, okrajnega glavarja, da celó do namestniškega sovétnika. —

Le jedno bi utegnilo biti na poti zvršitvi teh načrtov in sicer nadarjenosti in nprav (Gemüthsart) obeh fantov. — Ko ne bi bila takrat vže precej velika, ko sta postala njuna očeta hišna tovariša, bi bil človek mislil, da ste njiju zamenjali varučki. —

Rajko, sin starega narednika Kováča, je bil pohleven, plah deček, katerega ni veselilo nič bolj nego kaka lepa knjiga, in ki je bežal, če je slišal, da bodo v hiši zaklali pišče. — V vseh šolskih predmetih napredoval je prav vrlo, v prostem času pa je sedel pri knjigah. Staremu naredniku pa ni bilo to zadosti: on ga je namreč tudi vsaki dan vežbal v ekserciranju — v to mu je omislil vojaško obleko in orožje. A pri vojaških vajah je bil neokreten kakor kako dekle. Dobrega Kováča lotila se je vsikdar nevolja, kadar je vežbal malega novince ter mu je zaporedoma žugal, da ga bode tiral k raportu naj ga kot nemarnega vojaka obsodijo. Ker se to ni dalo zvršiti, moral je deček, kadar je bil nenavadno „zabit“, za kazen še jedno uro s tornistrom na hrbtu eksercirati. Pri tem so se usipale psovke na njega iz ust očetovih, pa udirale solze iz očes Rajkovich, dokler ni staremu potrpežljivosti zmanjkalo. Pri odhodu iz vežbališča oštel ga je še prav po korporalsko ter ga navadno imel za „staro babo.“

Štefan nasproti je bil najpreširnejši in najdrznejši dečko v celem trgu. Kjer so pobalini ugajali svoje neporednosti, tam je bil Novák-ov Štefan jim na čelu.

Nobeno drevo ni bilo zanj previsoko, nobeden pes prehud, da bi ga ne bil zapodil v beg; najmočnejše kmečke dečke metal je ob tla, in čeravno ni znal dobro plavati, vendar si ni kar nič premišljeval skočiti oblečen v ribnik za otrokom, ki je padel vanj, ter mu srečno oteti življenje. Vojaškega vežbanja, katero je delalo njegovemu prijatelju Rajko-tu toliko preglavico, priučil se je po samem opazovanju, ko je bil večkrat navzoč, kadar sta se z očetom podila po vežbališču, in baš to igranje je bilo njemu najljubše. G. Kováč to videč je kar strmel nad spretnim Štefanom, ga hvalil in zagotavljal, da bi ga, ko bi bil on stotnik, h krati povzdignil v desetnika.

Toliko manj je Novák zadovoljen bil sè svojim Štefanom. Poučeval ga je sam v temeljnih predmetih, a imel je velik križ ž njim, ker ni nič izdala dobra beseda, biti strog pa Novák ni znal; še toliko ni opravil pri njem, da bi fant mirno sedel vsaj jedno uro. Pisal je, kakor da bi bil petelin praskal sè svojimi kremplji, in ko je pričel njegov oče pripravljati ga v latinski slovnici za prvi gimnazijski razred, ni si mogel zapomniti, ali se mora reči: ala, alae in amo, amas, amat — ali: alo, alas, alat in: ama amae.

Z mnogim trdom ter med neizrečenimi mukami prestala sta oba gojenca začetna šolska leta in prišel je čas, ko je bilo zapustiti očetovi hiši ter podati se: Rajku v vojaško odgojevališče v *, Štefau pa v semenišče bližnjega mesta — in to je bil prebritki trenotek za oba. Štefan se je še v zadnjem hipu ohrabil in obema očetoma predložil, da bi bodoča dijaka smela menjati ž

njima namenjenima učnima zavodoma; Rajko ima več veselja do študiranja, a on, Štefan, do vojaštva; pa pri znanih okolnostih je naravno, da se ni jemalo ozir na „blazno idejo“ otročje glave, vrh tega sta še bila dečka strogo zavrnjena ter zasmehovana.

Ko sta bila mlada gojenca prve mesece preživela v novem položaju, spoprijaznila sta se kolikor toliko z osodo, in ker sta bila nekaj častiželjna, zato tudi nista hotela biti zadnja med svojimi vrstniki; z vztrajnostjo premagovala sta res vse večje težkoče. G. Kovač je v istini učakal še veselje salutirati svojemu Rajko tu kot gospodu lieutenantu z zlatim portepejem, in baš takisto doživel je g. Novák, da je videl pred seboj svojega Štefana kot c. kr. tajnika, ob jednem pa je bil „srečni oče“ tudi že izbran za — smrtno koso. —

Pa Rajko je bil le žalosten poročnik in Štefan veliko preveseli cesarski uradnik. Prvemu se je vkljub vrlemu vojaškemu znanju očitalo, da ne zna pridobiti si zadostnega spoštovanja od svojih podložnikov, — drugemu pa, da je rajši na lovu nego v svoji pisarni; pri vsakej razpravi sè strankami zmanjkalo mu je, kot političnemu komisarju, potrpežljivosti le prehitro, takó da bi bil mesto posredovanja najraje s pestjo udrihal po njih.

Ko sta se čez kakih 10 tet zopet sešla (nadporočnik Kovač z okrajnim komisarjem Novákom), razkrila sta si pri čaši vina svoji srci. „Najina stara“, godrnjal je Štefan — „Bog jima daj večni mir — bila sta ob pamet, da sta naju silila v stan, za kateri nisva čutila poklica. Moje célo življenje je zmedeno, rekel bi: iz-

gubljeno, in kakor se mi zdi, isto tako tudi Tvoje, ljubi Rajko!“ — „Žalibože, res je tako“, odgovoril je ta zamišljeno, — „pa kar je proč, je proč, — a zató je bil moj oče vendar poštena duša.“

XVIII. Kako je početi, da postanejo otroci sladkosnedni?

1. Treba jim je, dati brez odlašanja vsega, po čemur se jim sline cedé.

Roza je bila ljubček svoje matere, saj je bila v istini deklica ne le ljubka prikazen, nego tudi bogato nardarjena. Le jedno napako je imela, bila je sladkosnedna, da malokateri otrok tako. No, pa se ji sme še odpuščati, dejala je mati, saj je še otrok, in se bo vže še odvadila, predenj doraste ter pride k pameti. Nekaj časa je najboljše dati jej vsega, česar poželuje, kajti če bi se ji ne izpolnila kaka želja utegnila bi se ji poželjivost še huje vneti.

Po tem načelu dobivala je Roza pri mizi vedno prva jedi na svoj krožnik; da ako je zapazila, da se nese na mizo njej posebno všeča jed, hlastnila je gredoč po najboljši košček, mati pa se je namuznila: „Glejte jo no. malo neporednico, kako vže pozna, kaj je dobro, kaj boljše!“

Če so pekla mati kaj močnatega, tedaj je stala Roza vsikdar pri torilu, in prve kose, ki so vže bili vžitni, morala je dajati mati njej.

Če so postavili mati pred svoje goste krožek s konfektom, laskala se je okoli svoje „mame“, dokler ji mati ni izdajala košček za koščkom do malega ostanka, in če to ni več izdalo, začela je z vprašanji nadlegovati svojo mater: „Ljuba mama, ne dobim nič več vkuhanega sadja?“ „No, tu imaš še jeden pot, odslej pa miruj.“

Dokler je bilo dekletce majhno in otročje, se nikdo ni zmenil za tó njegovo napako, najmanj pa mati. Ko pa je ljubeznjiva Roza dorastla v brdko dekle, dorastla je ž njo tudi sladkosnednost v neodvadjivo razvado in „mamico“ je jelo to jako skrbeti, kajti toliko zaslepljena vendar ni bila, da bi ne bila spoznala, da se sladkosnednost za odraslo dekle vendar ne spodobi, torej bo treba tega odvaditi jo. A to ji je delalo preglavico, kajti dekle je bilo vže prezvito, da ne bi prišlo po stranskej stezi do prepovedanih sladkarij. Mati ni mogla zadosti shranjevati sladkor, zavarek sadja, pekarije, dá, še ostanke pečenke ne; njene zaloge so zginjevale kot marcev sneg, in naravno — Roza je hotela biti potem vsikdar nedolžna. Psi, mačke, podgane, domači posli ter njeni bratje in sestre vse je izmikalo po njenih izogovorih, ona pa vže ne.

Ko so nekoč povabljeni gostje baš pri mizi sedeli, na katero je Roza donašala jedi, prikaže se ona h

kratu v marogastim obrazkom; osobito so jo pačile modro rjave brke pod nosom.

Vsa družba zakrohoče, ko zapazi nežno Rozo z moškim obrazom. Mater pa je bilo tako sram, da ni vedela kam pogledati, kajti, le prehitro je uganila, od kod je to barvilo na hčerinem licu. Roza je bila namreč nesla skledo s plavim ohrovtom z nalogo na mizo, a nesoč iz kuhinje je nalogo prijela sè svojimi nežnimi prstki za košček naloge ter ga hlastno zanesla si v usta, a v naglici pa se je pri tem obrodila okoli ust, da je bila videti mostačasta. „O Ti nesrečno dekle!“ zakričala je mati, povej mi vendar, za božjo voljo, kdo Te je naučil te grde sladkosnednosti?“

Oče pa je med to veselostjo resnoben ostal ter svojo soprogo ostro pogledal, in ta pogled je bil odgovor na njeno srdito vprašanje: „Ti sama!“

2. Najboljše grizljeje je treba otrokom opisovati kot prav sladke, preokusne, ter puščati jim vedno nekaj denarja v žepu.

G. Veselič, učitelj godbe, je bil predober oče. Nič mu ni bolje dejalo, kakor videti svojo deco veselo, za to je porabil vsako priliko v zabavo svojih otrok.

Pa kako je mogel to storiti, ko pa je živel samo ob zaslužku učnih ur, ki mu niso donšale Bog vedi koliko.

In vendar se je posrečilo Veselič-u to storiti. G. Veselič, ki je bil res prav spreten igralec na klaviru, učeval je v samih odličnih hišah, v katere je bil tudi

čestokrat v družbe povabljen, nekaj da bi se tam skazoval sè svojimi učenci, nekaj pa tudi zato, da bi razveseljeval goste sè svojim lepim igranjem.

Gospodinje, ki so ga poznale kot vrlega očeta svoje obitelji ter ga za to nenavadno čislale, oblagale so ga pri takih prilikah s sladkarijami, kakoršnih ni manjkalo na mizi gostov, da jih nese svojim malim, in dobri godec hitel je vselej domov obložen kakor kaka tovarna žival ter vesel, kakor da bi bil v dar prejel celo Kalifornijo.

Ker so pa otroci najčešče vže spali, ko je prišel domov, zato jih je obdaroval še le bližnje jutro, katero je g. Veselič bedeč težko pričakal.

Zdaj je zbral otroke okoli sebe, da jim je raztolmačil vrednost pripravljenih darov.

„Kaj misliš, T o n č e k, kaj sem prinesel?“ (med tem je za hrbtom skrival namenjeni mu darek) — „nekaj prav dobrega; no, ugani!“

„„Rogec.““

„O, nekaj še boljšega, le ugani!“

„„Potice.““

„Više, više, srček moj. Pa saj tega ne ugameš.... počakaj, hočem Ti pokazati..... tu polukaj, velik kos kruhove torte..... o, to bo dišalo mojemu T o n č k u ..... to je sladko..... to je dobro.

Sladčice pa je držal med tem visoko nad glavo, dokler ni fantek trepetaje od poželjenja ter roki stezaje, po njem se plazeč, siloma iztrgal mu košček iz rok.

Tako je počenjal po vrsti sè svojimi drugimi otroci, dokler mu ni zmanjkalo sladkarij.

S tem, da je g. Veselič na razne načine vzbujal njihovo poželjenje, je mislil, pa bodo imeli z zaželjeno rečjo še večje veselje, kadar jo dobé. Poleg tega imel je g. Veselič še drugo vzgojevalno načelo; rekel je: otrokom je treba večkrat nekaj denarjev v roke dati, da se vadijo vže od mladih nog gospodariti. Vsak njegovih otrok je dobil, kakor hitro je bil goden za šolo, vsak teden nekaj drobiža v kakoršnokoli porabo, on pa ni nikdar povprašal, kako so obrnili evenk.

Ker so bili otroci po lastnem očetu razvajeni, da so čislali sladkarije čez vse drugo, ni bilo nič naravnjsega kakor zapravljanje podarovanega drobiža za oni najboljši užitek. Od očeta prejeti denar se še ni pridno segrel v njihovih ročicah — vže je potoval k sladčičarju ali pa k medicarju za sladkarije: po posladorjena jederca, račje oči, rožiče, smokve itd., katerih so imeli včasih natlačene žepe, in s katerimi so mladi sladkosnedeži pitali se.

Pa ker je ta razvada rastla ž njimi, denarjev pa so dobivali vsak teden le v enakem, vedno istem znesku, tedaj niso več izhajali ž njim — in začeli so vmes tudi na kredo jemati sladkarije ter se tako navadili delati na skrivnem dolgove. Ko so ti vže do dveh goldinarjev narastli, ne da bi se bili poravnali, prestavili so se otroci k drugemu obrtniku, in baš ta okoliščina vzbudila je v prvem obrtniku misel, da je treba poslati svoj račun g. Veselič-u.

Tu bi bilo treba videti razjarjenega in obupnega Veselič-a, kako se je togotil čez svoje sprijene

otroke. Ako ne bi bila posredovala mati, gotovo bi bil toli iznenaden oče začel udrihati po njih. In pri vsem tem ni mogel zapopasti dobri mož, kako so se mogli otroci tako izpriditi, ko sta vendar on in njegova soproga tako redno živela ter nikomur nič dolžna ostajala.

Otroci so se sicer malo poboljšali po tem očetovem nastopu; nikdar več niso kaj podobnega učinili. Pa strast, katera se je v njih ukoreninila, ostala jim je za vse življenje. Ko so postali fantje samostalni, šel jim je ves zaslužek proti po goltu, dekleta pa so postala najslabejše gospodinje; cel dan so kuhale in pekle ter znosile k sladničarju več novcev, nego so jih zaslužili njihovi možje.

XIX. Kako odvrčaš otroke najuspešnejše od dobrote?

Preziraj njih trud, kedar se upirajo, da bi postali dobri!

Vladimir je bil fantek vrlo nadarjen in blagosrčen, a značaja omahljivega; zato ni zvrševal, kar je dobrega sklepal.

Nekega dne, ko mu je njegov učitelj očital veliko napako, mu na srce govoril ter ga izpodbujal, naj vendar trdno sklene biti dober, začel je resno premišljevati o tej zadevi ter obljubil samemu sebi, da bo zanaprej drugačen. Pri tem se je veselil pred vsem zarad očeta, ki ga bo gotovo pohvalil, kadar bo zapazil, kako je po-

stal vse bolj marljiv, vstrajen in da se vêde spodobno in pametno.

Vladimir, doslej zaspan, vstal je ta dan vže ob 6. uri zjutraj, se omil, se naglo oblekel, in ko je stopil njegov oče ob 7. uri v sobo, je vže sedel zamišljen pri svojih knjigah. Seveda je vmes tudi po strani pogledoval, ali bodo zapazili oče njegovo marljivost ter ga zato pohvalili; ali ta se ni zmenil za to, šetal je po sobi gor in dol, gledal ven skoz okno, obrnil se potem ter šel skoz vrata ven rekoč: „Zdaj pridi zajutrekovat!“

Vladimirja polasti se vsled tega nekaka otožnost, a njegov trdni sklep še ni bil omajan; vse, česar je za pouk potreba, je zložil skrbljivo v torbo, obnašal se spodobno pri kosilu ter je prišel prvi v šolo med tem, ko je dosihdob še le po molitvi vanj prihajal.

Istega dopolúdne bil je dvakrat vprašan in obojekrat je odgovoril povoljno, tako da je šel ponosen domov. A doma se ni nikdo zmenil za veselje, katero je sijalo iz njegovega obličja, in ko se tudi pri mizi ni nikdo pobrigal zanj, povedal je očetu naravnost vse, kako zadovoljen je bil danes učitelj ž njim. A oče reče na to prav hladno: „No, kaj naj še dobivaš slabe rede za težki denar, katerega izdajam tebi za knjige, risanke, pisanke itd.“

Ta nepričakovani odgovor vzela mu je zopet nekaj poguma in skoraj bi se bil razjokal; a vkljub temu ostal je pri svojem sklepu.

Ker je bil popolúdan šole prost, podal se je po obedu, kakor hitro so šli oče od doma, v tega pisarno

ter je pospravil po njej vse prav čedno, ker še ni dolgo tega, kar so tožili, da se ne morejo več ganiti v njej od samih papirjev, in da komaj najdejo prostorček, na katerem se da pisati za silo. Vladimir je opravljal to prostovoljno delo modro in previdno, pisma zlagal je skupaj, zavitke skupaj, bilježke pregledal je po desetkrat, predenj jih je spustil v jerbas za papir. Potem se je vsedel pridni deček da bi osnoval spis o dobrih naslednjih marljivosti in redú, da bi ga izročil očetu, kadar pridejo domov.

Sedaj je vendar smel upati, da se ne bo več prezirala njegova marljivost.

A oče stopivši v sobo nagubančil je čelo ter strogo vprašal, kaj ima Vladimir v pisarni opraviti. Ta se nasmehlja sè zadovoljnim obrazom, kajti prostovoljna naloga njegova mora očeta skoraj prijetno presenetiti. A baš ta molk in smehljanje razdražilo je očeta, katerega je moglo ta dan kaj neljubega zadeti, le še bolj in on zagodrnja v njega: „No, kaj ne znaš govoriti? kaj se režiš?... In kdo je bil pri mojej pisalnej mizi? Kako si se predrznil brodit po mojih papirjih?“ —

Slednjič mu pride v roko spis snažno na gladek papir prepisan. Površno ga je pogledal ter razgrajal še huje, da je dečko tako lep papir potratil za to čečkanje. Spis je smuknil, ne da bi ga bil prebral, noter v koš za papir, deček, ves boječ, pa se je izmuznil iz sobe.

Odslej so izginili vsi dobri sklepi njegovi; vže drugo jutro je Vladimir zopet spal, dokler ga niso k zajutreku vzbudili; prihajal je zopet prepozno v šolo, zopet ni

bil pripravljen na nobedno vprašanje učitelja . . . . skratka ; bil je in ostal je nemarni mladič.

Ko se je pozneje v svojem življenju kesal, da je tako lahkomišeln postal, spomnil se je nehoté večkrat na oni dan, ko je v prvič sklenil — biti dober.

„Oh“, zdihoval je potem, „moj oče niso hoteli, in zdaj . . . . zdaj je prepozno!“

XX. Sredstvo, da postanejo otroci neumni.

Skrbi, da bodo pred časom modri!

Čitatelj je gotovo vže večkrat slišal o „čudesnih otrokih“, kakoršni prizoré v sedanjem preneglem času v raznih krogih človeške družbe, da potem jednako naglo izginejo iz nje.

Tak čudesen otrok je bila hčERICA gospoda Zagorjan-a, mala Marta; vsaj oče jo je vedno tako imenoval, in vsi njegovi prijatelji in znanci so ga v tem véрно posnemali.

Marta je bila res z marsikaterimi darovi odičena, in ker je bil njen oče imovit tovarnar v prestolnici, tedaj mu ni manjkalo sredstev preskrbeti njej dobrih učiteljev in celó hišno učiteljico (gubernantko) — in tako so se prav naglo razvijale njene nadarjenosti,

Pa komaj so začele brstiti mladike onih lepih nadarjenosti, tekmovali so roditelji, vzgojiteljica in učitelji

v brezmerni hlastnosti, da bi prej ko prej prikazalo se tudi cvetje ter dozorel obilen sad, če tudi le nezrel in kisel.

S sedmim letom dobila je Marta vzgojiteljico, se ve, da Francozinjo, in v 8. letu je vže francosko žlabudrala, da je bilo veselje. Oče je sicer le malo od tega razumel; pa če je slišal celi dan „parlirati“ svojo Marto ž njeno guvernanko, navdajalo ga je to z nenavadnim veseljem, in kolikor manj je razumel od tega kramljanja, toliko ljubše mu je bilo; kajti, to mu je služilo v dokaz, da govori njegov otrok francosko vže gladko.

Marta je tudi imela celó dober muzikaličen posluh, in ker je vže sè sedmim letom pričela vaditi se na klaviru, najeli so ji zato odličnega mojstra — bil je vspeh jako povoljen. Še ni imela prav 9 let, ko je vže na očetov rojstveni dan igrala krasno fantazijo, v kateri je bilo toli težkoč premagati z drobnimi prstki, da so zbrani poslušalci kar strmeli. Seveda je bil gospod Zagorjan ponosen, da je oče tako odličnemu otroku, in vsaki mesec jedenkrat povabil je večjo družbo k sebi, da bi občudovala Marto.

Po takih večerih je morala vsikdar najprej deklamovati kako pesen v francoskem jeziku, ali kak prizor iz te ali one francoske šaloigre; temu je sledila velika produkcija na glasoviru in če le možno, povabljenih je bilo tudi nekaj francoščine veščih gostov, da je imela Marta priliko pokazati, kako gladko ji že teče francoščina.

Seveda, ni bilo vseh teh rečeh nič dovršenega; pa gostje katerim so v imovitej hiši izvrstno stregli, bili so preuljudni, da bi se bili spodtikali nad tem, velikoveč so vsakokrat kar strmé občudovali hčericco. Da, nek lačni priliznjeneec, kateri se je gostoma mastil pri obloženej mizi Zagorjanovej, zložil je celo dvoje pesen na „malo muzo“.

Vse to je mogočno vplivalo na gizdavost deklice: vežbala se je ter svirala vsaki dan po več ur, da bi le pri bodočej soareji vzbujala še več občudovanja. Vmes so nekateri prijatelji gospoda Zagorjana sklenili opozoriti ga na to, da mora omika nje hčericce postati jednostranska, ako bo vedno omejena le na godbo in francoski jezik. Pri toliki nadarjenosti otroka moralo bi se vspešno napredovati tudi v drugih panogah umetnostij in znanostij.

Ta opazovanja so bila gospodu Zagorjan-u prav všeč. Pogovoril se je v tej zadevi sè svojo hčerjo in ta je bila tega vesela, kajti odslej jej bo možno odlikovati se tudi v drugih strokah.

V novi učni načrt sprejel se je tedaj slovenski jezik in slovstvo, zemljepis in zgodovina, da celó naravoslovje, kemija in astronomija ter telovadba — zadnja je zlasti mestnim dekletam jako potrebna — kar se je z veliko marljivostjo gojilo, in v začetku sledeče zime povabilo se je k večernim zabavam pri gospodu Zagorjan-u vsikdar tudi nekaj profesorjev, da bi se s tem ponudila Marti prilika, razgovarjati se tudi z učenjaki.

Kako se je čudila družba, ko je „mala muza“ zaporedoma razgovarjala se z vsemi temi gospodi zdaj o

raznih planetih (premičnicah), zdaj o aluminiju, — ali pa opravljeni, o Viljemu Tell-u, pa o Sueškem prekopu itd. Kolikor manj pa je družba o vsem tem razumela, toliko večje je bilo občno strmenje o toliki učenosti pri otroku dvanajstih let, kateri je imel še drugih talentov: Pa v teku teh študij opazila je skrbljiva mati, da Marta zaostaja v telesnej rasti. Bila je še toli majhna in nežna, da bi bil človek trdil, da ima k večjemu 9 let. Vrhu tega je bila bledega lica, njeni očesi, njen obraz, vse je bilo otožno in res je bila včasih vže v jutru toli utrujena, da jo je grozilo vstati. Komaj pa je bila na nogah ter oblečena, vže je zopet legla s knjigo v rokah na zofo. Ako jo je pa kdo vprašal, o čem čita, ni vedela, kaj bi povedala.

Po tem opazovanju skrčili so Marti učne ure, in ko tudi to ni pomagalo, ustavili so celoma pouk, da bi revica poprej okrevala. In res; v teh počitnicah je popolnoma okrevala, a temu je sledila telesna dozorelost, razvijala se je nenavadno naglo cvetočej vrtnici podobno; a v istej meri izginjale so njene nadarjenosti, — in ko je bilo potreba pripravljati se za birmo, delal ji je katekizem težave, najkrajše odgovore je spravi pozabila, tako je bil opešal njen spomin.

S 14. letom je Marta nehala biti „čudesen otrok“; da, v duševnem oziru so jo prekosile njene vrstice, in sicer tako daleč da se je njeni oče skoraj sramoval, jemati jo s seboj v družbo.

Nekega dne obiskal ga je njegov brat, vrli kmetovalec zdravega razuma in poštenega srca. Temu je tožil

žalostni oče svojo nesrečo. „Zagotovim Te“, je rekel, moja Marta je bila do 12. leta pravi „čudesen otrok!“ Ko bi bil Ti videl, kako so se zabavale cele družbe po več ur zaporedoma s tem dekletom; kako se je pričkalo z učenimi profesorji o vsakojakih vednostih; kako je bila povsod doma, nikoli ni nobednemu dolžna ostala pravega odgovora, . . . in sedaj — je skoraj zabita, ... spomin jo je celoma zapustil. . . . mislim, da bi nekateri dan še povedati ne vedla, kako ji je ime.

„„To je čisto naravno!““ odgovoril je razumni brat; „„sicer se ne spodobi primerjati med seboj živino in ljudi, pa naj mi bo dovoljeno: če vprežem triletno žrebe k drugim konjem in če od njega vse tako tirjam, kakor od doraslih živalij, katere so vže vajene težkega dela, ne bo iz iskrega žrebeta nikdar kaj prida.““

„„Odpusti mi ta primer, dragi brate!““ dostavil je rahlo, ko je videl, da se čelo gubanči g. Zagorjan-u, „„veš, sem priprost kmet, ni mi prišla baš boljša prilika na um. . . . in narava ostane vedno ista. . . . ona se vsikdar maščuje, ako se greši proti njej.““

XXI. Kako je delati, da si otroci ne znajo sami pomagati.

Treba je skrbeti, da se jim pridno streže.

V hiši doktorja Šentak-a je kar mrgolelo služabnikov. On je bil jeden najslavnejših odvetnikov v glavnem mestu, imel je letnih dohodkov več tisoč goldinarjev in vrhu tega je prinesla njegova gospa kot hči nekega bogatega tovarnarja lepo doto k hiši: On je toraj vže mogel imeti kako družinče čez potrebo. Prav za pravo pa nista imela onadva nič od tega. — Cela tolpa strežajev, strežnic, hišen in varučk je bilo pri hiši le zato, da je po možnosti olajšavala težko življenje njunim trem sinovom in štirim hčeram.

Kakor hitro se je le jeden otrok ozrl, moral je vže biti pripravljen strežaj ali dekla ter vprašati, česa želi. Ker pa niso bili služabniki vsikdar kar pri rokah, morala je dobra mati večkrat vmes segati, da je pripravila, ali pa prinesla to in ono.

Ko so se v jutru otroci prebudili, so kar pozvonili, da so prišli strežaji, jim odgrnili okna, jih omili, počesali in jim lase poravnali ter jim prinesli zajutreka. Takisto strežnice pri hčerah.

Če ravno vže koj veliki, vendar bi si ne bil nobeden pri mizi natočil kupice vode, bi ne bil segel nobeden po skledo; vse to je moral storiti strežaj, če pa tega ni bilo blizo, pa mati ali oče.

Tako je šlo cel dan naprej in še celó po noči potegnil je zdaj ta, zdaj uni za napeljaš v svoji sobi, da je prišel sluga, ali služkinja luč ugasnit, vajšnico poravnat ali pa blazino potegniti čez nos svojemu zapovedniku. Mati je mislila s tem posladiti življenje svojim otrokom, in oče — no, ta je imel cel dan toliko opraviti sè svojimi klienti, pravnami in sodnijskimi obravnavamami, da še prav vedel ni kaj se v njegovej hiši godi.

Tako so rastle otroci, in da-si so dobro napredovali v učnih predmetih, bili so v vsakdanjem življenju vendar nesrečne stvari, ki si niso znale pomagati v pravem času, ako jim ni stala postrežba za hrbtom. Gospod Šentak podal se je rad sè svojo obiteljjo v prostih in lepih dneh ven med kmete. Tukaj naj bi bil kdo poslušal in zapisal vse jadikovanje! Kaka našedobna šaloigra zdela bi se mu bila senca proti temu. Vže pri vstopu v vagon začela se je sitnoba. Vsakteri izmed otrok nesel je kaj s seboj: ta vrhno suknjo, una halo ali solnčnik itd. Pred vagonom stoječ pa niso vedeli, kako si oprostiti roke, da bi lože prišli v kupé, in ko si je Gizela zamotala nogi v svojo halo ter padla po dolgoma tja, nastalo je tako jaskanje med njimi, da je bilo gospoda Šentak-a sram in da je v tej zadregi pobral vso prtljago ter jo vrgel čez ramo, mati pa je pomagala svojim sedmerim otrokom v voz; med tem je vlak vže zažvižgal in jel premikati, se.

Na sprehodu so morali biti stariši vedno pri rokah; zdaj je bilo treba jedno deklico rešiti trajeve vejice, ki se je obesila na njeno krilo, zdaj jednemu dečkov po-

praviti podvezo, ki mu je zdrknila izpod kolena, zdaj zopet drugemu obrisati znoj izpod čela, pri južini jim streči na vse strani, pobirati brisala, menjavati krožnike, jim natakati vode itd. tako, da sta ujela roditelja jedva toliko časa, misliti tudi na okrepčanje svojih teles.

Zdaj pa je tudi očetu zmanjkalo potrpežljivosti; ves nevoljen zakriči med deco: „Kako neokretni, leseni so moji otroci, tega ne bi bil nikdar verjel! . . . . Ali si ne znate ničesar sami pomagati? . . . . Vam li morajo povsod stati strežaji za hrbtom? . . . . Kaj pa bode iz Vas, kadar zatisnem oči in Vam ne zapustim toliko, da bi mogel vsaki izmed Vas imeti celi dvor okoli sebe!“

Streglo pa se je otrokom drugi dan baš tako kakor pred zadnjim izletom, in nikdar niso znali sami pomagati si.

XXII. Kako naučiš svoje otroke nerednosti?

Le zgodaj jim zateri ljubezen do reda.

Malega Ljubinkota obdarovala je bila narava z izvrstnim čutom za red. Vsak nered na svojej obleki, šolskem oročju, v svojej omari in celó v svojej sobi mu je bil neznosen in ni miroval, dokler ni vsega spravil v red, kakor si je mislil, da bi imelo biti.

Sveda so bili stariši čez to včasi nevoljni. — Večkrat je pridirjal k svojemu očetu ter ga poprosil: „Ljubi oče, dajte mi polo papirja!“

„Čemu pa?“

„Rad bi vanj zavil svojo slovnico in svojo čitanko; stari ovitki so vže preomazani in raztrgani“.

„No, jih pa zavrži!“

„Da, potem se pa zamažejo zale platnice“.

„Kaj pa je za to; čez leto in dan itak ne bodeš več rabil teh knjig“.

Drugikrat je prišel k materi rekoč: „Ljuba mati, lepo prosim, prišijte mi ta gumb!“

„Kateri gumb?“

„Tukaj spredaj na jopiču; brez gumb ga je grdo videti; jaz ne maram tak vun hoditi“.

„Le pridi mi še s takimi neumnostmi; zavolj jednega gumba ne bode jopič zlezel z života, in pri tej vročini ga itak ne boš zapenjal“.

„No, tedaj mi pa dajte vsaj šivanko in nit, skušal bom prišiti si ga sam; saj ga imam v žepu; ko se mi je odtrgal, pa sem ga shranil“.

„Šivanko in nit, praviš Ti; misliš li, da nimam družega dela, nego streči Tebi; zdaj naj pustim ognjišče da postrežem mlademu gospodu s šivanko in sukancem; znaš čakati.“

Kadar je prišla obitelj po daljšem sprehodu bolj pozno domov, ostal je fant vendar pri svojem navadnem redu; vso svojo obleko je proti izprašil pa previdno zložil na stol; potem še le se je podal v postelj. Pri

tem je bila vsikdar zamera, kajti starišem je trajalo to predolgo, hoteli so naravnost v postelj. „Opusti vendar to ponočno kolobitanje“, so mu rekli, „vrži obleko kar tja kam, jo bo vže jutri kdo osnažil!“

S kraja se je moral fantek premagovati, preden se je znebil mržnje pred neredom, preden je zadostil ukazu; pa sčasoma se je temu privadil, pustil je obleko ležati, kjer je pri slačenju stal, da je le mogel brž zlesti v postelj.

Vže čez malo let izginila je celoma njegova redoljubnost; njegova obleka je bila vedno okaljana in raztrgana; njegove knjige so bile omazane in razčesane; domače naloge površne ter na spakedranem papirju; pisanke in risanke so bile vže prvi dan omadeževane in preden so bile dopisane oziroma dorisane, imele so privihane ogle (oslovska ušesa); v šolo ni več točno prihajal itd.

Ta napaka, z imenom nerednost, prevrgla se je le prehitro v „železno srajco“; ni je mogel sleči nikdar več. Bil je pozneje za pomočnika v mnogih umetnih prodajalnicah, a zaradi njegove nerednosti, nemarnosti ga niso mogli nikjer v službi obdržati. Kako se pa odpuščenim pomočnikom na stare dni godi, imamo le preveč žalostnih izgledov.

XXIII. Kako ti je ravnati, da se bode otrokom priljubila gizdavost.

1. Daj jim prav našopirjeno punco (pužo)!

Jelica je dobila na svoj 7. rojstven dan od svoje botre krasno pužo v dar; bila je skoro tako velika kakor dekle samo, imela je lepo pobarvano krinko iz voska, prave lase in svilnate obleke za večkrat spreobleči, na perilu vse polno dragih zobcev, dvoje klobukov nališpanih sè svilnatimi trakovi in nojevim perjem, ušesnike, zapestnice ter korale okoli vratú. Jelica je kar strmela čez ta dragoceni dar in vsak prosti trenotek je odslej porabila v zabavo sè svojo punco, kateri je dala ime *Božena* in katero je, Bog zna, kolikokrat preoblekla na dan. Seveda ji je šla mati pri tem z dobrim svetom na roko; ona ji je pokazala, kateri lišp se prilega jutranjemu krilu, družbeni toaleti, obleki namenjeni za predstavljanje, kako je *Boženi* lase splesti in naravnati k vsakej obleki. — Na rojstveni dan in k imendne je dobila Jelica vsikdar po dvoje novih kril za svojo pužo; kajti s tem napravilo se jej je največje veselje.

Ni bilo tega dolgo, in dekle ni ničesar bolj želelo, kakor baš tako lepe oprave, kakoršno je imela njena *Božena* ter zamenjati svojo obleko tako, kakor ta po trikrat na dan.

Ker se je njena mati držala načela: žena je, kakor žlahten kamen, katerega vrednost se podvoji, ako

se zajme (udéla, ako se s čim obda), zato ni hotela v tej zadevi ničesar odreči svojej hčerki. Nasprotno: ona sama je bila srečna ter ponosna, ako je mogla svojo Jelico baš tako nališpati, kakor je nališpala ona svojo punco.

Odkrito rečeno: za dobro mater bila je njena Jelica tudi le živa puža.

Oče se je seveda večkrat kregal zavoljo te neumne potrate ter rekel, da obleka od kambrika bi bila za otroka baš tako dobra; pa temu ste nasprotovali mati in hči, ta je namreč dejala, od nje se vendar ne more zahtevati, da bi bila slabše oblečena, ko njena puža, in ta ina celó šestero svilnatih kril.

Ko je imela Jelica vže 24 let, pa je bila vedno še neumožena, ko je celo materino pristransko oko zapazilo, da dekle odeveteva ter na tihem tarna; šla ji je reč k sreči in tožila je nekoč svoj irk nekemu vernemu, staremu hišnemu prijatelju ter ga povprašala za njegovo mnenje, kaj more biti temu vzrok, da bi utegnilo toli ljubeznjivo dekle postati še „stara devica“.

„To je prav lahko“, odgovori povprašani, „Vaša Jelica je toli velika prijateljica lišpa in našopirjenosti, da se vsak moški v skromnih razmerah boji, jo za soprogo vzeti. Vi ne morete dati svoji hčeri, Bog zna, koliko dote, k večjem lepo krasno „balo“, in med Vašimi sorodniki tudi nimate milijoncev. Če pa moški vže naprej lakho preračuni, da bi vsi njegovi dohodki ne zadoščali samo za obleko in lišp soproge njegove, potem se ni čuditi, zakaj se taki moški v sedanjem času iz-

ogibljejo sedmega sv. zakramenta. — Pa jih ni malo, ki tako mislijo. Letonj sem v gostilnici vprašal dva vrla sameca, nižja ces. uradnika, ali se nečeta skoraj izogniti davku, katerega namerava v kratkem naložiti finančni minister vsem onim samcem, ki so zbog svoje stalne plače v stanu oženiti se; in kaj sta mi na to odgovorila? — Rekla sta: Preživeti bi se vže še dalo ženo in še povrh petero otrok, a oblačiti soprogo, vzgojeno v duhu sedanjega izpridenega časa, tega nama kakor mnogim drugim ni mogoče, in tako ostaneva tudi midva raje sameca v kljub nameravanemu davku na moško samstvo. Ako se Jelica prej ko prej ne odpove tej novodobnej razvadi“, tako je končal ovi hišni prijatelj, „ako ostane nagizdana puža, kakoršna je bila do sedaj, potem ne bo nikdar dobila moža, vsaj dobrega ne“.

Jelica pa se ni mogla več iznebiti svoje železne srajce in ostala je samotarica, katera je prišla prepozno do spoznanja, da zyunanji lišp ne pomaga k srečnemu življenju.

2. Le zgodaj si naj otroci ogledajo širni svet.

„Otroci moji“ tako je dejala gospa Roblek-ova, „odgojiti se imajo za svet, v omiki in izobraženosti ne smejo zaostati, a to se zadobi le v družbi. Moj rajni soprog, Bog mu daj dobro, bil je vrl mož, kateri je poznal svoj posel res temeljito in ki nam je zapustil lepega denarja; a o vzgoji otrok pa ni razumel ničesar. — Mi-

slite si, moja Dánica, katera ima vže vendar 15 let in ki se more meriti z vsemi deklicami našega mesta, še ni bila nikdar v družbi. Oče jo je dal vzgojiti v nekem slovečem zasebnem zavodu na Hrvaškem*), in ko sem jo po njegovej smrti — pred šestimi meseci — ven vzela, sem sè strahom zapazila, da nima za nobedno stvar pravega veselja, razven za svoje knjige, za svoj klavir in za fina ročna dela, katera je res „rastejo“ izpod prstov, da je veselje gledati.“

„Oh, to je vendar škoda“, opazila je prijateljica, kateri se je to sporočilo pri kavi, tej obligatnej malej južini, „Dánica je prezála deklica, smelo bi se reči, razvijajoča se krasotica; ta se ne sme izgubiti za ta svet; — prej ko prej morate zamujeno popraviti.““

„No, to se zna, da!“ oglasila se je gospa Roblek-ova; „kakor hitro smo odložili žalobo, odposlala jo bom v širni svet, in to precej“.

Dánica je v zasebnem zavodu, kamor jo je bil dal rajni oče, zadobila dobro, ne jednostransko vzgojo; bila je vneta za vse, kar je lepega in dobrega, njena duša je bila pobožna in Bogu udana. V krogu svoje rodbine bila je vedra in živahna, za velike družbe, v katerih se veliko, pa neslano žlobodra, pa je bila mrtva, ker ji ni ugajala taka navidezna prijaznost. Zlasti so ji bile zoprne priprave za družbo, ki trajajo po cele ure, predenj je zadosti lišpanja in gizdanja.

*) Zakaj ne na Slovenskem?! — — No, ker še nimamo takega zavoda. — Žalostno!

Ko je prišel dan vže določen za „družbo“, v kateri bi imela tudi nespačena Danica prvič nastopiti, je ni bilo možno pregovoriti, da bi na se toli nepotrebnege obesila; mati je zaman silila v njo. Krilo, katero je bilo navlašč za ta večer naročeno, je bilo na prsih toli globoko izrezano, da se je ubogi otrok v njem na pol nagega čutil in rudečica ga je oblila, kadar je pomislil, da ima tako oblečen stopiti v družbo njej več ali manj tujih ljudij. Najnepotrebnejši in nič manj nego dostojen pa se ji je zdel podkrilnik (tournure), katerega je „koš“ imenovala. Po dolgem pričkanju zmagala je Daničina sramežljivost in njen nepokvarjen okus; mati je morala odjenjati ter se zadovoljiti s priprosto praznično obleko, katero je deklica najrajše oblekla. Jediní lišp, kateremu se je udala, je bila sveža vrtnica v laséh.

Ko bi bili imeli ljudje, katerih družbo je prvič obiskala skromna Danica na strani svoje v svet zaljubljene matere, vsaj nekaj dobrega okusa, gotovo bi bili priprosto oblečeno deklico sprejeli kot prav ljubeznjivo družabnico. Pa ker jim je pravega okusa manjkalo, zbudil je njen nastop med gospémi in dekletami, pardon! gospicami pravo brenčanje, kakor da bi se bila osa prikradla v panj med bčele.

„Kdo pa je ta?... Oh, prosim Vas, saj še podkrilnika nima!.... Le pogledjte.... ta abotni otrok ima krilo iz bombaža..... in, ti ljubi Bog, ta frizura!... Ta je menda prišla iz gozda.... Ta mora biti kaka poštna pripravnica..... Znabiti kak komedijantovski otrok..... ali nazadnje celó kaka potovalna kramarica!“

Danica je bila le preumna, da ne bi hitro spoznala, da se norčujejo čez njo, in tlačéča misel, da se je osmešila, potrla jo je toliko, da ji ni bilo moči prodreti sè svojimi duševnimi prednostmi.

Celi večer ostala je osamljena; gospé in gospice pogledavale so na njo, rekel bi, z zaničljivim smehljanjem, in gospodi si niso upali v njeno bližino iz strahu, da bi morali deliti z njo breme smešnosti.

O vseh teh neprijetnostih začela je Danica resno premišljevati in prišla je do spoznanja, da je vsemu temu prav za prav le sama kriva, ker ni storila, kakor so jej svetovali mati. Sklenila je torej, da hoče nad vsemi temi ženskami, ki so jo danes toli omilovalno z viška dol pogledovale, maščevati se pri prvi priliki.

Še isti večer razodela je materi svoj sklep, da hoče pri bližnji večerni zabavi vse navzoče ženstvo prekositi, dá, v tla potlačiti sè svojim lišpom in okusom v toaleti, in mati, o takem sklepu prijetno presenečena, ni se ustrašila nobenih stroškov pri zvršitvi hčérine nakane.

Danica imela je fin čut za lepoto; snov za obleko znala si je tako dobro izbrati, da je prihodnjič v družbi res vse stisnila v senco. V začetku niso mogli verovati, da je to ono priprosto, neizkušeno dekle, katero je pred jednim tednom sedelo celi večer nemo v kotu; vsi mladi gospodje so jo kar obsuli, nazivali jo krasotico, boginjo, in Bog ve, kaj še vse.

Le prehitro so bili v mladi duši izbrisani vsi vtisi prejšnje vzgoje. Danica je letela od družbe do družbe; krdelo mladih, galantnih mož sledilo je njenemu zma-

govalnemu vozu; njena potrata presegala je daleč pičle dohodke materine, in ko je ta kmalu potem umrla, ne zapustivši nikakoršnega premoženja, ni se mogla Danica odpovedati zapravljevemu življenju, zato je privolila brez daljšega pomisleka v prošnjo nekega izmed svojih mnogih častilcev — bogatega bankirja — naj bi sprejemala njegovo „podporo“. — Postala je žrtva gizdavosti.

Pa tudi podpora zaljubljenega bogatinca ni več zadoščala zapravljevosti Daničini, katera je mislila, da mora sramoto svojega življenja pokrivati sè zlatim plaščem. Spozabila se je ter ponaredila menico, da bi prišla tako do denarja za svojo nečimurnost, a kmalu so prišli slepariji na sled — in Danico prijeli ter zaprli kot hudodelnico, katera je žalostno končala v bolnici za jetnike. Na zadnji strani njenega molitvenika, katerega je prijela v tolažbo v svojih britkih urah, zapisala je sè svinčnikom, kar je bila nekje brala:

„Gorje mu, kdor stopi svetu v službo, kajti utrujenega in nagega ter brez plače odpodi on vnemarnega slugo, kadar zažvenklja zvonček h — počitku“.

XXIV. Kako vcepiš otrokom veselje do lenôbe?

Opisuj jim delo kot nekaj prav strašnega!

„No tega mi je še manjkalo“, reče mizar Hren svojej rodbini; „prihodnji teden bi moral pri baronu Dragomiriču popraviti in prelikati pohištvo, a moji pomočniki so sedaj vsi zvonaj na delu, torej bom moral to storiti sam. Hvala lepa za to nadlogo!“ — Njegova soproga, koji je bilo vrlo znano, kako nerad se je gospod Hren pečal s kakim delom, ga je tolažila: „Gospod baron bo vže še teden dnij počakal, potem bo pa vže prišel kateri izmed pomočnikov domov, ki bo opravil delo pri njem namesto Tebe.“ — Ta bo čakal, ta? odvrne gospod Hren, „on je trmast ko konj; kar mu šine v glavo, to se mora završiti. Pa on mi da zaslužiti največ, in če mu ne ustrezem precej in kakor želi, potem je konec temu zaslužku. Tu ne pomaga nič, jaz moram ta pelin pojesti in delati sam. Gospod Hren je še nekaj hrenovih izustil ter s tem pokazal, da smatra delo za najhujšo težavo.

Teden, katerega se je to-li bal, je nastopil in ž njim težava mojstra Hren-a, ker je moral k plementašu na delo. Tu bi bilo vredno videti, kaka nevolja je prevzela tega rokodelca!

Ako je prišel opolúdne domov k obedu, vrgel se je v naslonjačo, stokal je, kakor da bi mu bilo umreti, ter tožil s pojemajočim glasom: „Marijana, le brž mi

prinesi, kar si mi pripravila, zlasti juhe in vina; meni ni več prebiti; proketo delo me bo spravilo pod grudo. In popolúдне še le bo delo hudo..... Kmalu po jedi delati bo dvakrat tako težavno.... Mislite si, ta hudičev baron je celó hotel, da bi delal naprej tudi po večerji — celo noč, samo da bi delo poprej zgotovil, ker pričakuje stalnih gostov. Pa iz tega ne bo nič! Seveda vmazan on ni; obljubil mi je za to tudi dvojno plačilo; a kaj bi imel od tega, če me položijo jutri vsled tega na oder!“

Konec takim jeremijadam je bil globoki vzdihljej: „Da, da; je pač res bitko, če mora človek delati kakor črna živina, da si ohrani revno življenje“.

Ker se je vse to godilo v pričo otrok, ki se pa le prepazno poslušali to vsakdanjo očetovo mrmranje, jeli so verovati sami, da je delo v istini nekaj prav strašnega, zato so se ga pa tudi začeli izogibati, kolikor se je dalo. Vže pred besedo „delo“ so se zganili, kajti dela so se bali. Osobito Dobrila, gospoda Hren-a starejši sin, je bil v tem najbolj očetu podoben. On ga je vestno ponesemal in vže s petnajstim letom se je mogel ponašati, da še ni nikdar poprijel se delo, to po očetu toli sovražene „strasti“.

Ker mu ne bo oče zapustil nobednih glavníc, od katerih obresti bi se dalo brez dela živeti, je bil zdaj za njega skrajni čas izbrati si stan, ki bi mu dajal vsakdanjega kruha. Na petnajsti rojstveni dan ga je vprašal oče: „No Dobrila, povej mi vendar; česa bi se najrajši naučil?“

„Najrajše bi bil markér v kavarni kakega večega mesta n. pr. v Ljubljani, v Trstu“, je z nekakim prepričanjem odgovoril.

Stariši so se smejali temu abotnemu odgovoru ter sinu razjasnili, da menda vendar ne bo resno želel biti za celo življenje markêr; to bi bila nezdrava in žalostna služba dan in noč med štirimi zaduhlimi stenami v tobačnem dimu, malokdaj o pravem času v postelji; tudi pri tem poslu ni gotovega kruha za bodočnost itd., naj si izvoli častnejši stan.

Po teh opazkah je delaplahi Dobrila hitro odgovoril: „Bom pa umétnik, slikar“. No, to je bilo vže prijetnejše slišati, saj je tudi oče včasih čopič vodil po novem pohištvu od jelovega lesa; saj so naročniki tudi njega večkrat — seveda za šalo — zvali „umetnika“. Želja se je mladenču spolnila, to se pravi, dobil je mojstra v risanju, lase si je pustil rasti dolge, jopič je dobil od črnega žameta in bele srajce njegove so imele odslej velike, nazaj upognene ovratnike. Da, prišel je celo v akademijo, in akopram so tam zagotavljali vsi profesorji, da nima Dobrila Hren nobednega poklica, nobedne nadarjenosti za to umétnost, vendar je zbral oče še svojih prihranjenih goldinarčkov ter jih izročil sinu rekoč: „Idi zdaj v božjem imenu v Monakovo na tamošnji slikarski závod ter osramôti svoje bivše profesorje na akademiji, ki so Ti gotovo le iz zavisti odrekli sposobnosti za slikarsko umetnost!“

Tu se je Dobrilu res prav dopadlo. Slikanje sicer ni bila njegova največa skrb, pa bayarsko pivo in pa

vesela družba nadarjenih tovaršev dopadala mu je čez vse. Da, takó mu je bilo v inozemstvu všeč, da je bil sè svojim 40. letom še vedno v Monakovem slikarski gojenec ne samo dolgih las ampak tudi vže na pol sive kozlovske brade, kar bi bil najbrž za celo svoje življenje ostal, ko ne bi bila podpora od doma vsled smrti očetove za zmiraj izostala. Zdaj je seveda moralo nehati veselo življenje. Dobrila, mesto da bi si osodo k srcu vzel, pozabljal je na sebe vedno bolj, dokler se ni popolnoma zgubil. V ponošenej umetniškej obleki se je klatil ne več po Monakovem, ampak po domovini, katero je pred toliko leti bil ostavil kot nikakoršnega dela vajen razvajenec, po selih nadlegoval krčmarje, naj mu dovolijo naslikati to ali uno žival na stene, n. pr. rudečega vola, črnega medveda, itd. le — za hrano. Njegova rodbina pa je le takrat kaj slišala o njem, kadar je prišlo od inozemske sodnije kako pismo v rojstni njegov kraj z vprašanjam, ali ima postopač Dobrila Hren kaj lastnega imetja. Tistikrat je imel „Hren-ov umetnik“ vže manj nego nič. —

XXV. Kako narediš svoje otroke lakomnike?

Vtepi jim prepričanje, da denar presega vsako srečo.

Stari Kmetič imel je le jednega sina, katerega je ljubil čez vse, — to se pravi, razun denarja, kajti le-ta mu je bil še bolj pri sreč. Ko bi mu bil n. pr. kdo predlagal, naj da svojega Blažeta v jedno skledico tehtnice, v drugo pa jednako težo srebrnjakov ali pa zlatnikov, in ko bi mu bilo na voljo dano izreči se za sina ali pa za žlahtno kovino, obvisela bi bile njegove želje sigurno na skledici s kronami, Blažeta pa bi bil prepustil svojej osodi.

Ker pa k sreči ni prišlo nobednemu človeku na um, staviti Kmetič-u tak predlog, ostal je Blaže njegov dragi sinek, s katerim je delil vsako veselje.

V čem pa je obstalo njegovo veselje?

Ovako seveda povprašuje čitalec, a mi mu hočemo to brž povedati.

Kadar je prišel Kmetič iz tržnega dneva domov, prinesel je s seboj iz mesta žitni cenik ter vsikdar poklical svojega sina, kateremu je brez zamude razložil važnost takega papirja,

„No, poglej Blaže!“ je rekel, „poglej, kaj je zapisano na tem listku: Pšenične cene so poskočile vsled prepichelega dovažanja, in *hl* banačke pšenice velja danes za 1 gld. 10 kr več nego pretekli teden. Lepo blago

se plačuje po 8 gld. *hl* itd. Veš-li, kaj pomeni to? No, počakaj jaz Ti hočem pojasniti vse. Jaz imam sedaj ravno 500*hl* pšenice v svoji žitnici; ta je zdaj za 550 gld. več vredna, nego pred tednom dnij; za to vsoto smo zdaj bogatejši, in če hočem danes prodati svojo pšenico, dobim za njo gotovih 4000 gld. Ti, to je lep denar, kaj ne?“ Seveda da je bil Blaže vesel takega bogastva.

Drugokrat je prišel Kmetič z jednim korunom domov, ki ga je bil izdrl na sosedovej njivi. Zelišče je bilo vélo in marogasto in gomolji so bili rujavkasti in nagnjiti. „Hvala Bogu, Blaže“, je oče vzkliknil od veselja, „veš, kaj je to? To je krompirjeva bolezen. Kaka sreča, da nisem prodal svoje pšenice; ta je zdaj zopet najmanj za 50 kr. pri *hl* več vredna, in zopet smo premožnejši za nekaj stotakov.“ In Blaže je bil zopet vesel imetja očetovega.

Blaže je imel tudi svojo hranilnico; v to glinasto posodico mu je spustil oče vsako soboto po četrť goldinarja, in kadar se jih je nabralo za 5 gld., vbila sta hranilnico, da se je petak naložil v hranilnici bližnjega mesta, in ko je bil skupaj prvi stotak, rekel je lakomni oče: „Glej, Blaže! sè svojim stotakom lahko napraviš lep dobiček. Jaz bi to storil sam; pa ker si toli priden in štedljiv, hočem Ti pustiti ta opravek. Ti veš da je Náv odniku poginil konj, potrebuje tedaj drugega vže za delo na polju, ki se je odprlo, in k temu mu še manjka baš 100 gld. Obljubil je vračati nam skoz jedno leto na mesec po 9 gld., ako mu posodimo to malo

glavnico; čez leto in dan bi zneslo to 108 gld., to je dobrih 8 odstotkov za Tebe, in nihče Ti ne more blizo. No, to bi bile lepe obresti!“

Kakor se je govorilo, tako se je zgodilo, in Blaže je bil prevesel da je mogel biti Návodnikov úpnik pod toli ugodnim pogojem.

O velikih praznikih pa je Blažeta čakal neki poseben vžitek. Po večernicah namreč odklenili so oče železno skrinjico, katera je bila pod njihovo posteljo, in zdaj sta ogledovala oba vse te bankovce, državne obligacije, srečke in dolžne liste, ki so bili nakupičeni v njej, ter jih prebirala od besede do besede.

No, to ti je bilo veselje!

Iz take šole je seveda moral priti zrel mojster, in to je bil Blaže v istini; z 20. letom je vže celô prekosal svojega očeta; postal je namreč odrtnik, pred katerim še njegov lasten oče ni bil varen. Ta je baš potreboval nekaj gotovine, in ker ni hotel od svojih obligacij zarad nizkega kurza nobedne prodati, izposodil si je potrebnih denarjev od svojega sina, toda za nenavadno visoke obresti. —

Med tem se je zaljubil Blaže v neko zalo in pridno vaško dekle, a ker je bila uboga, je zadušil v sébi ljubezen do nje ter vzal za ženo neko 40letno vdovo, katera pa je imela mnogo denarja. — Silo in glad je trpel sè svojo rodbino, da je le mogel k starim obligacijam prilagati novih. — Med propovedjo in službo božjo je mislil le na tržne cene in na dobiček, ki bi ga utegnil imeti pri bližnjem srečkanju. — On ni poznal ne pri-

jateljstva, ne ljubezni, pa tudi pravega veselja ne, ampak le denar; lakomnost je zasedla celó njegovo srce, da ni bilo tudi najmanjšega prostorčka v njem za kako plemenito poželjenje. Ta nenasitljivi Blaže je v najlepših letih svoje dobe umrl za mrzlico, ker se ni mogel odločiti, da bi bil zavžival dragih kinin-praškov, katerih mu je naročil njegov zdravnik.

Zapustil je 50.000 goldinarjev, a poleg njih je živel kakor berač. Kmetje pa, ki pridejo na pokopališče, kažejo še danes na njegov grob rekoč: „Ta-le tu notri je imel denar raje nego Boga“.

XXVI. Kako je postopati, da postanejo otroci otrpnjeni za dobre nauke?

Le opominjaj in svari jih ves dan!

Gospa Pavlina Vrisk je bila poštena gospodinja in ničesar ni bolj želela, ko svojega jedinega otroka, malo Barico, odgojiti baš tako, kakor je bila vzgojena ona.

Najpripravnejše sredstvo v to svrhu zdelo se ji je, opominjati jo ves dan; kajti, mislila je, ako se veliko govori, mora vendar obviseti vsaj nekaj na njej; dan na dan skoz celo leto pa se mora potem dosta poznati.

Začela je torej sè svojimi zbadljivimi opomini vže zgodaj v jutru pri zajutreku in med tem je včasih svoje besede povdarjala z dlanjo ob mizo.

„Barica, to Ti rečem, da boš danes celi dan prav vrla; pridno plesti, biti prijazna in vljudna proti vsakteremu, ubogati na prvo besedo — kam gledaš kadar govorim s tebo? — (čof!), in za vse, česar želiš, dostojno prositi. Pa kaj vidim! Ti si svoj novi zastor onesnažila s kavo: ali ne moreš paziti (čof!)? Počakaj, Te bom vže naučila snažnosti, da boš še mislila na mè (čof! čof!). Držiš se od dne do dne bolj pokvečeno..... Kako vže zopet sediš (čof!); ali ne moreš sedeti po koncu ne da bi se naslanjala, tako kakor jaz? Od todi je vsa Tvoja obleka na hrbtu občohana..... Ne stlači si vendar h krati pol rogeca v usta! (čof!) No, s časom se ti morajo razcepiti tja do ušes“.

Tako je šlo naprej ves ljubi dan. — In kakšen je bil vseh?

Vsakdo ve, da deluje zdravilo hitro in povoljno pri človeku, kateri ga še nikdar okusil ni. Če pa kdo zdravilske kroglice zoblje dan na dan, se navadi na nje njegova narava in na zadnje je, kakor da bi pojedel kos žemlje. —

Tudi Barica se je navadila na mamine večne opomine in propovedi takó, da je sčasoma slišala le še glas besed, ne zmeneč se za njihov pomén. In ko je gospa Vrisk nekoč tožila svojemu možu: „Pri tem dekletu nakopala si bom še jetiko; saj je vse bob ob steno!“ tedaj je povedala golo resnico.

XXVII. Dvoje čudodelnih sredstev, s katerima otroke raznih nečednostij naučiš.

1. Prepusti jih same sebi ali pa poslom.

V hiši gospoda Podvinskega, imovitega trgovca, bilo je poskrbljeno za vse. Bilo je mnogo dekel in služabnikov in trije otroci Podvinskega (dekle in dva dečka) imeli so svojega domačega učitelja in vzgojevalca.

Gosp. Podvinski je imel vedno obilo opravkov, zato ni mogel biti veliko doma v stanovanju. Kadar je zaklenil svojo prodajalnico, ni bilo zahtevati, da bi še sedel k svojim otrokom ter se pečal z vzgojo. Saj je plačeval toliko ljudi.

Iz svoje pisarne je šel raje naravnost v čitalnico, kjer je vsikdar našel prijetno družčino, ter nekoliko poigral na biljaržu — zavoljo gibanja, po tem pa ali tarok ali pa whist, privoščil si dobre večerje in se navadno še le okoli polnoči poslovil od svojih prijateljev.

Kaj pa je k temu rekla njegova druga polovica? Je-li bila zadovoljna s takim življenjem svojega soproga?

Tako povprašuje brez dvombe ta ali ona radovedna čitateljica.

Popolnoma zadovoljna je bila ž njim dobra gospa; kajti v prvič je vedela, da je njen mož v družbi vrlih

ljudij in da si išče le poštene zabave, kakoršna se strinja z njegovimi dohodki; — in v drugič je pa ona strastno ljubila muziko ter je bila vesela, ako jo je mogla gojiti, ne da bi jo bil pri tem motil njen soprog. Gospa Podvinskega je bila namreč poprej, operna pevka v Zagrebu, in ker je imela še vedno zvoneč glas, je bila leto za letom skoraj vsak večer povabljena kam v družbo, kjer so občudovali njeno nadarjenost in umétnost. Največ časa črez dan ji je poteklo med poskušanjem novih spevov in med vežbanjem glasú; in če je kedaj ni bilo zvečer v družbi, se je zgodilo to, ker je morala iti v operno gledišče učiti se zopet kaj novega od kake sloveče pevke na deskah, ki pomenijo svet.

Iz tega, kar se je povedalo doslej, bi se smelo sklepati, da nista gospod in gospa Podvinski nič skrbela za svoje otroke; a s tem bi storil krivico vrlima roditeljema. Gospa Podvinska ni prišla nikdar tako pozno domov, da bi bila pozabila na svojo materino dolžnost in ne vprašala svojo strežnico, na katero se je najbolj zanašala: „No, Drenka, kako je z otroci? Ali so zdravi, je-li jim dišala večerja; spijo-li sladko“ in bila je vsikdar vesela, ako so bili odgovori povoljni na vsa vprašanja.

Tudi gospod Podvinski ni nobedno jutro zapustil svojega stanovanja, da bi ne bil obiskal in poprašal domačega učitelja: „No, gospod Blagotinšek, kako se vèdejo moji otroci? Ali se učijo pridno; ste-li zadovoljni ž njimi?“ In gospod Blagotinšek je zagotavljal vedno, da ne morejo biti otroci pridnejši, nego

so, in da kot hišni učitelj še nikdar ni imel tako odličnih gojencev.

Stariši so torej smeli biti zadovoljni s tem začetkom.

V dejanju pa je bilo to vse drugače. Domači učitelj, g. Blagotinšek, se ni kar nič zmenil za otroke; on ni od njih zahteval drugega, nego da so vsak dan po uro ž njim pri mizi sedeli, in sicer baš med 11. in 12. uro, ko je oče domov prihajal povžit predpoldanco, pri katerej priliki je le smuknil skoz sobo rekoč: „No, kako ste pridni; to je lepo!“ Drugi čas dneva pa so bili otroci brez določenega dela.

Maliči so se kratkočasili, kolikor se je dalo, so razgrajali, vmes razsajali, dokler je bil dan, na večer pa so zakurili v družinsko sobo, kjer je bilo zmirom dovolj zabave. — Gospejina strežnica je imela ljubega, kateri je bil pri nekem odvetniku pisar; ta je vedel mnogo ne baš npravstvenih iger, in ljubčki drugih ženskih poslov, neki urarski pomočnik, neki stražmešter in neki grajščinski lovec so bili tudi prav „ljubeznjivi“ ljudje. Dečki so v moški družbi pili pivo, igrali tarok, pušili papirovke in pri igri v zastavitev so poljubljali služabnice in teh prijateljice, kolikor so poželela njih vže več ali manj spačena srca, med tem ko so oni izbrani, zlasti pa odvetniški pisar objemali in poljubovali hišno hčer. Tudi so večkrat plesali, ali pa na druge načine kratkočasili se, kakor je sploh po hištarnah v navadi. Doneske za take večerne veselice pa so morali ulagati otroci. Hčer pa je izprijena družina napeljavala izmikati svojej materi ključ od zaloge, in

mladi lahkoživni gospodiči so prinašali poleg tobaka in smodk iz kadilne sobe očetove tudi še kak goldinarček za pivo in vino, potem, ko jim je hišna pokazala umetnost, kako se da z upognenim žrebljem odklepati in zaklepati gospodarjeva šatulja za denar.

Kje pa je bil med tem domači učitelj? V svojej sobici se je skrbljivo pripravljaj na skušnje za svoj bodoči stan.

Konec vsemu temu ni težko uganiti. Jeden izmed obeh sinov, katerega je njegov oče vzel v svojo prodajalnico, ponarejal je menjice, da je dobil tako denarjev, kolikor mu jih je za razuzdano življenje bilo treba, a s tem je prišel sodišču v pest. Drugi je postal komedijaš; potoval je z neko družčino po svetu; njegova uloga je bila „ljubi“, katerej je bil najbolj kos. Hčer pa je bila zapeljana po onem odvetniškem pisarju ter si je vzela življenje, ko vže ni mogla več prikrivati nasledka svoje lahkomiseljnosti.

Roditelja sta potem svojim prijateljem tožila svojo veliko nesrečo, katero sta morala doživeti na svojih otrokih. Njuna vest pa njima ni ničesar — očitala, kajti — dejala sta — za odgojo otrok potrošilo se je več tisoč goldinarjev; vedno sta pozvedavala za svojimi otroki, kako se vèdejo, učijo, — in vedno so bili pridni, dokler so bili majhni. Kako da so se mogli tako izpriditi v poznejših letih, tega nista mogla zapopasti. To je nesreča, katera je rodbino zadela prav po nedolžnem.

2. Treba je kaj nespodobnega večkrat storiti v pričo njih, in precej bodo vse posnemali.

V hiši oskrbnika Erženjak - a našla se je gotovo vesela družba. Tu se je posmehovalo cel večer kakor pri ognji med predstražami, čez mizo tja in sem; v časih se je marsikateri izmed gostov skoraj zadušil, ako ga je med požirkom posilil smeh, ker je slišal smejati se druge.

Duša tej miznej družčini pa je bil g. Erženjak sam, mož vedno „židane volje“, kakor so trdili njegovi gostje. Ni ga pa tudi nobeden naslov tako veselil, kakor ta; in ko bi bil postal tudi dvorni svetovalec, ali predsednik sodišču, ne razveselilo bi ga bilo tako, kakor pridevek „židane volje“, katerega mu je dajala vsa soseska.

S čim pa je zabaval g. Erženjak svoje goste? — Imel je v glavi najmanj tisoč polzkih povestij in pravljic, dvoumnih ugank, zastavic, vmazanih pesnij in klafarskih popevk.

Te je pri mizi kar stresal iz svojega rokava, nad katerimi so se kratkočasili gostje njegovi brez izjeme, kajti, vabil je le jednakomisleče goste, in ti so po vrsti tudi podobnih kratkočasnic pripovedovali ter s tem dopolnjevali zakladnico njegovo.

Mislil bodeš, dragi čitatelj, da pri takih prilikah ni bilo „slame na strehi“, da niso smeli blizo otroci Erženjak - ovi — dva dečka in dve deklici, — kajti, če se vže v tej, odraščeni namenjeni knjigi, izogibljemo

navesti le jeden primer od onih razkošnih večerov, koliko bolj bi bilo misliti, da bodeta oče in mati svoje otroke varovala pred pohujšanjem.

Pa baš nasprotno je bilo v tej hiši. „Zakaj pa ne bi smeli biti otroci dobre volje?“ se je rekalo.

Dokler so bili še majhni, tolažila se je mati s tem, da je rekla: „Kaj pa to; otroci so še vendar premajhni, da bi ruzumeli take šale; oni se le smejiijo, ker vidijo druge smejeti se. . . . . to jih ne more pokvariti“.

Ko so postali večji, je dejal oče: „No, to so vže odraščeni mladi ljudje, taki se morajo učiti razumeti kako šalo. Dečka bodeta prišla še v vse drugačne družbe, in dobro bo, ako bodeta imela takrat vže debelo kožo ter manj občutljiva ušesa in oči za take reči; devojki pa naj bodete, kakoršna je njuna mati, ki je gotovo prevrta gospa. Ali ni res, Ti stara? — in vendar se posmehuje vže dokaj let mojim pripovedkam in pesnim! Zahvalil bi se, ko bi moji hčeri rdečica polivala pri vsakej prostej besedi, katera pride do njenih ušes, in vrh tega še znabiti pobegnila iz šaljive družbe. Take občutljivke niso za nobedno družbo“.

V toli nalezljivem ozračju nalezla sta se duh in sree otrok razjedljivega strupa, ki je otrokom vničil vso nrastvenost. Jednako storé n. pr. skrblijivi roditelji, ki pustijo svojim otrokom nastaviti koze da so potem varnejši pred nalezljivimi osepnicami. Razložek je le ta, da služi prvi strup, pohujšanje, v pogubo, ta, cepivo, pa v rešitev človeka.

Nobedne čiste in plemenite misli zmožni, okuženi s pregrešno poželjivostjo, stopili so Erženjak-ovi otroci v življenje, za katero so se toli vneto pripravljali poslušaje ničvrednih povestij svojega očeta in njegovih somišljenikov pri domačej obloženi mizi.

Mladi gospodje Erženjak-ovi so bili kmalu izključeni iz vsake boljše družbe, kajti, kjerkoli so se prikazali, zbežala je vsaka poštena žena strmeča in zarudela, in celó možje pristojni so se izogibali teh sprijenih šalobard.

In ko ste se nekoč gospodičini Erženjak-ovi v mesto peljali v odprtej poštni kočiji, zagotavljal je postiljon, kateri je na uho vlekel njuni živahni razgovor, svojim tovarišem v krčmi: Da si ni upal na kozlu ozreti se k dekletoma, tako ga je bilo sram pred njunim pomenkom in smehom, in ko bi ga bil kdo opazoval, bi se bil gotovo prepričal, da je bil v licu menda bolj rdeč, ko unih dveh rdeča solnčnika.

XXVIII. Kako se izpodkoplje otrokom zdravje?

1. Treba jih je prav razvaditi.

Gospod Kolednik je prav rad imel svoje otroke; vestno je skrbel za njihovo zdravje in z največjo previdnostjo jih je varoval vsega, kar bi jim bilo utegnilo

škodovati. Spali so v mehkih in toplih pernicah; zjutraj so jih omivali z gorko vodo in še celó poleti ni smelo biti odprto nobedno okno njihove spalnice, preden niso bili otroci omiti in oblečeni. Le ob prav lepih dnevih brez vetra smeli so na zrak, a oblečeni so bili vedno bolj po zimsko, da bi jim ne škodovala nagla sprememba vremena; po zimi pa so nosili kožuhe in čezobotje od gumija. Kakor hitro je postalo zvonaj hladneje, razgrnile so se preproge po njihovih sobah, kurilo se je po dvakrat na dan, in vrzeli pri oknih so se zalepile s papirnimi trakovi.

Nikoli ni smel nobeden ne teči, ne skakati, nikdar piti vode, če ni bila prestana, morala je stati poprej vže kakih 12 ur, in poprej sta se še potipala žila in čelo, da ne bi si žeje gasil morebiti razgret.

Ker so bili otroci g. Kolednik-a vedno le v zavetju, torej brez prilike, nakopati si kake bolezni, so morali biti vendar zdravi? — Kaj še! Baš naopak — hiša ni bila nikdar dolgo brez zdravnika in steklenic z lekomi. Vsi otroci so bili blede, bolehnih lic, vdratih očij in vele, nagubančene kože sè zabuhlim obrazom, kakoršne je opazovati pri vodeničnikih. Pri tem so bili zmiraj bolni. Sabina je šla danes ven v tkaninastih čeveljčkih, a ker je bil cestni tlak še moker od včerajšnjega deža, jo je začelo grizti in grabiti v želodcu. Danilo se je napil sveže vode v sosednem kraju ter kašljal vsled tega cele tedne. Stefanija je bila obiskala svoji dve vrstnici ter igrala si tam z žogo, a se

je pri tem toli razgrela, da je morala zaradi glavobola leči na zofo, in Vinko, ki je iz neprevidnosti razoglav pokukal skozi okno, se je nalezel nahoda, da je v spanji dihal skozi usta, ker ni mogla sapa skozi nos. Vinkov krstni kum, kateremu so se smilili otroci, pregovoril je gosp. Kolednik-a, naj povpraša kakega slovečega zdravnika, od kod ta večna bolehavost pri njegovih otrocih, ima vendar svojega hišnega zdravnika.

Oče se je torej podal z vsemi svojimi bolehavci k glasovitemu profesorju I., — a prišel je razjarjen domov.

„Ne, ljuba soproga!“ je kričal v sobo stopivši, „sloveče zdravnike je pustiti v miru, takó je najboljši; ti gospodje so toli prebrisani, da bi se svojo premetenostjo zatrli celi svet, samo da bi izkusili kako novo idejo. Prosim Te, ljuba Grozdana, ta pačloveški profesor je rekel: toplo obleko proč, vrat gol, roke gole, če možno, tudi noge: vsaki dan v mrzlo vodo, fantje in dekleta plavati, telovaditi, slamnico, mesto pernice, navadno odejo, mesto blazine, mrzlo, svežo studenčnico za piti, za zajutrek dobro mleko sè zmesnim kruhom, itd. . . . . vseh neumnostij si itak nisem mogel zapomniti . . . . . No, to bi bilo kaj lepega . . . . . to bi se reklo naravnost pogubiti otroke . . . . . in k temu naj bi še pomagal jaz . . . . . jaz oče. — Tega me naj obvaruje ljubi Bog! . . . . . Če mi jih pa vzeti hoče, potem se mi je v krščanski ponižnosti udati njegovej volji . . . . . pa zamoriti — zamoriti ne pustim svojih otrok.“

In res je nanesa priložnost, da je kazal g. Kolednik svojo krščansko ponižnost, kajti troje njegovih otrok v

13., 16. in 17. letu pomrlo je na plučnih bulah, najmlajši sin njegov po imenu Vinko, ki je ostal živ, pa se je pomikal iz bolnišnice v bolnišnico.

2. Isto se doseže, ako se daje otrokom preveč zdravil.

Stara gospodična Bratanič-eva je vzela k sebi hčerko svoje rajne sestre ter jo ljubila čez vse. Svojo Zorano zgubiti bila je za njo najstrašnejša misel, ki ji je mogla priti na um, in stokrat na dan pogledala je svojo ljubljeno nečakinjo, ali ne bi bilo znabiti česa pogubnega zapaziti na njej.

Ko je dosegla deklica svoje 13. leto, začela je cvetka bledeti, nemirno spavati, hudo sanjati, pobešeno tavati, poleg tega pa zavživati prav nenavadne reči, kakor n. pr. pisalni papir, krečo, sol, lizati tinto, piti kis itd.

Te pomisleka vredne prikazni spravile so dobro teto skoro ob pamet in tekla je polna strahu k hišnemu zdravniku, kateri je poznal dekle vže od mladih nog, po-tožiti mu svojo težavo.

Zdravnik pa se je smejal čez strah stare gospice ter dejal, da se kaj takega pri mladih dekletih kaj rado pripeti. Ona naj le pridno napeljuje Zorano k težjemu delu v hiši ter ji naj ukaže večkrat storiti kako daljšo pot, potem se bo dozdevna bolezen izgubila kar sama od sebe. A to naročilo ni ugajalo gospodični Bratanič-evi;

njenej nečakinji moralo bi se — tako je mislila ona — pomagati z angleškim zdravljenjem, drugače je po njej kakor po tolikih dekletih v letih razvitka.

Po dolgem povpraševanju pri starih tetah in kumicah so ji priporočili doktorja Polutnik-a. Ta sicer ni zdravil, tako se je reklo, kajti on ni bil prav za prav vrač; pa on je delal prava čuda v svojem zdravljenju; to vé ves svet, in zato ga kličejo v najimenitnejše hiše, kadar so drugi zdravniki vse življenje odrekli bolniku.

Gospica Bratanič-eva je tedaj sè svojo Zorano potovala k čudozdravniku Polutnik-u, kateri je stanoval v oddaljenemu predmestju.

„Doktor“ je dolgo opozoval Zorano, odkimaval z glavo (kar je kar srce trgalo ubogej teti) ter potem izjavil, da mora bolnico preiskati v postelji, zato jo bo sam obiskal bodoče jutro; v trenutku stvar itak ni nevarna.

Dobra teta ni mogla celo noč spati od strahú in bolesti, kajti po izjavi čudozdravnika je bila nečakinja vendar v nevarnosti.

Mož čudodelec je prišel, jo je res preiskal, jej potipaval žilo, itd. itd. ter konečno izjavil sè skrbljivim obrazom, da ima Zorana trojno bolezen, namreč: na jetrah, v želodecu, in da je glišava; treba je tedaj trojnega zdravljenja, a za tó je treba časa. Leto dnij bo pač poteklo, prej ko bo mogla zopet stopiti na noge, in postelje ne bo smela zapustiti pred tremi meseci. Je še sreča, da so ga poklicali o pravem času, kajti dekle je

vže jako zanemarjeno. Pa on je od smrti otel vže druge bolnike, bo tedaj tudi ta zamotani slučaj razvozlal s častjo.

Mazač si je za trenotek res pridobil zaupanje pri gospici Bratanič-evej; „to je vsaj odkritosrčni zdravnik“, je dejala, „ki ne dela človeku praznega upa in mu ne trosi peska v oči. Sè svojo učenostjo in svojo vestnostjo bo ta vže rešil Zorano.“

In vnet je bil „doktor“ Polutnik, to je moral priznati celó sovražnik njegov, kajti prišel je vsaki dan po dvakrat in vsikdar sebô prinesel veliko sklenico zdravila, ali pa škatljico pil, katere je pripravljaj sam, ker ni — kakor je rekel — dobiti vseh zdravil po lekarnah, ki jih potrebuje on pri zdravljenju svojih mnogoštevilnih bolnikov.

Zorana je morala požirati vse te brezsmiselnosti in ako se je tega branila, pa je prišla njena teta ter se jokala, dokler ni dobri otrok iz ljubezni do nje siloma spil zoprne pijače. Pri tem pa je Zorana vedno bolj slabéla in hirala, in ko je čudozdravnik pričel sè sredstvom proti glistam, omedlevala je revica, in položaj je postal toli nevaren, da je teta zahtevala koncilija.

Čudozdravnik pa je vsled tega postal surov. On ni nobeden navaden zdravnik, je dejal, ki bi se še le posvetovati moral s „kolegoma“, da bi zasledil pravo bolezen bolnice. K njemu je treba imeti brezpogojnega zaupanja, drugače „on izostane“.

Ker so se mu vizite in leki plačevali proti, tedaj bi mu ne bili dolžni nič več, na nehvaležnost pa je itak

vže navajen! S tem se je v sobi pokrill sè svojim široko-krajčastim klobukom ter je koračil ponosno skozi vrata, s katerimi je za se bó toli hudo zaloputnil, da so zaklepetala okna in da je bolnica zopet omedlela.

Kaj je pomagalo, da je poklicani zdravnik svojega sprednika mazača, kateri si je mislil na ta način izmuzniti se iz zanjke, izročil sodnijskej kazni, da se je na vso moč prizadeval zopet poravnati pregreho, doprinešeno na naravi mlade deklice! . . . . Bilo in ostalo je prepozno . . . . čez štiri tedne je bila uboga Zorana — mrtva.

Črez kratko potem sledila je svoji dragi rejenki tudi rahločutna teta; obedve počivate zdaj skupaj.

Počilo ji je srce — umrla je od žalosti. Na svojo zadnjo uro je reva celó obtožila se, da je morilka svoje nečakinje, ker ni slušala dobrega sveta svojega izkušeneega hišnega zdravnika.

3. Ne privošči jim svežega zraka.

„Kam pa greste, ljuba žena Cvetkova?“ Tako je vprašal častitljiv župnik iz vasi Podlog neko mlado kmetico, katera mu je v vidni zadregi poljubila roko v naglici ter hotela, „Hvalen bod' Jezus Kristus“ rekoč, oditi naprej.

„Častivredni gospod župnik . . . . jaz grem . . . . jaz grem k . . . . mrhodreu“.

Tako je jecljala kmetica s pobešeno glavo. „K mrhodrcu?“ je sočutno naprej poizvedoval župnik, „Vam vendar ni morda poginila Dimka?“

„O Bog varuj! Ta je prav zdrava na paši; . . . . samo vprašati sem ga hotela zaradi . . . . zaradi mojega malega Emilija“.

„In kaj pa ima mrhodrc opraviti z Vašim otrokom?“

„Častivredni gospod me bode te ošteli . . . . jaz vem, da je nekrščansko kaj takega verovati . . . . pa otrok ima gotovo uroke, mrhodrc pa je moder mož in vé za razna sredstva . . . .“

„Cvetkovka, Cvetkovka!“ spregovori župnik žalosten, „je-li to sad mojega truda; ali Vas nisem učil kot katehet v šoli, da je babja vera greh ter da se ne sme zaupati na coprnijo . . . . da je le Vsemogočni naš varuh in naš zaščitnik . . . . da se spodobi za kristjana le vera v Njega, ne pa pregrešno zaupanje v čarovnice. Ali Vas nisem učil vsega tega ter Vam propovedoval z lece? In zdaj greste Vi zaradi svojega bolanega otroka — k drcu!“

„Častivredni gospod župnik!“ ihti žena, „jaz vem, da ni prav, kar nameravam storiti in zato sem se branila povedati; da ko bi videli mojega Emilija, gotovo bi se tudi . . . . ne bodite preveč hudi . . . . gotovo bi se tudi prepričali . . . . da ima uroke“.

„No; dobro, ljuba Cvetkovka! jaz hočem videti otroka“, odvrne župnik; „saj veste, da zmirom rad pomagam svojim župljanom ne le v duševnej sili, ampak

če le morem — tudi v telesnej. Midva greva zdaj naravnost na Vaš dom in znabiti Vam bom znal povedati, kdo je kriv, da je dete bolno, to se pravi, od kod ima uroke.

Kmetica se je precej udala pozivu velepoštovanega dušnega pastirja ter ga je peljala v svojo hišo.

Bila je to prav čedna kmetska hiša z velikimi zelenimi durmi v sredi. Na desno od durij ste bili dve svetli okni sè zelenimi okviri, za katerima ste viseli zagrinjali beli kakor sneg. Na levo od durij ste bili zopet dve okni, kateri pa niste napravljali istega dobrodejnega vtisa na obiskovalca.

Soproga Cvetkova peljala je gosta v sobo z lepima zagrinjaloma, v katerej je stala celó blazina, prevlečena s svetlorjavim usnjem, ter ga prosila, naj bi sedel, dokler ne prinese sklenico vina iz kleti, da mu vsaj malo postreže. A stari gospod je to prav resno odklonil in le zahteval videti bolanega Emilija.

Kmetica ga je na to spremila iz svoje boljše sobe ven čez dvorišče, potem skoz neko kuhinjo polno dima v neko jedilno shrambo, iz katere je puhnil v nos močni duh od kisline in od testu podobnega sira.

Iz te jedilne shrambe peljale so mala vrata, katere je bilo komaj videti v temi, v neki prostor, katerega bi imel človek za kravji hlev, ko bi ne bili v kotu stali visoki postelji, ki ste naznačili spalnico obeh zakonskih. Obe, komaj pedenj visoki okni z okajenima šipama ste bili trdno zabiti, čeravno je bila videti strn vže

v stavkih, v spalnici pa je bil tak smrad, da je zapiral sapo župniku, kateri je bil vendar vaje kmečkih hiš.

Ko se je počmurnati ozrl, zapazil je, da se je svetila jedna stena v raznih barvah; celi kosi ometa so vže odstopili od nje, za katerimi se je delala zelenkasta plesen, vmes pa je rjava gnojnica kapljala na tla, katera so bila brez desek. V postelji, iz pernic nakopičeni, zapazil je v globini malo človeško bitje kakih dveh let, katerega upadli obrazek je bil pôten, vprostiti si roki iz-za trdnega poveja pa je zaman poskušalo, da bi se branilo nadležnih muh.

„Vidité častivredni“, je zdihovala kmetica, „to je moj Emilj! Kako krepko dete je bil on, ko ste ga, častivredni gospod, krstili in kakšen je zdaj ta ubogi črv! Do prvih zob je bil čvrst in živahen kakor riba v vodi; potem pa je jel bolehati . . . . nobedna hrana ni ostala v njem . . . . na rokah in nogah, pozneje tudi na rebrih je dobil debele bule, in zdaj je . . . . da se Bogu smili! . . . . zdaj ste vže njegovi nogi usločeni kakor turska sablja. Mislim, da ima tako hude uroke, ali pa mu je tako narejeno“.

„Ljuba Cvetovka“, oglasi se gospod župnik, „zdaj hočem tudi jaz „mož beseda“ ostati in Vam imenovati čarovnico, ki je to naredila Vašemu detetu . . . Vi sami ste ista čarovnica!“

„Za božjo voljo . . . . jaz . . . . jaz, gospod župnik? . . . . Jaz pobožna kristjana . . . . pa čarovnica!“

„Tako je, ljuba moja! sicer ne izmed tistih hudobnih bab, ki se, kakor trdi babja vera, shajajo sè satanom tam na križpotju, — a hudobna žena ste, ki je nakopala otroku to trpljenje“.

„Vidite“, nadaljeval je častljivi starček, „ko bi v tej pustej luknji stala Vaša Dimka, moralo bi tu živinče poginiti in Vaše nežno dete naj bi tu preživelo? Vaš otrok ima angleško bolezen, na katerej je moral zboleti v tem zaduhlem, vlažnem hramu. Ta čumnata tiši se gotovo hleva — vsaj z jedno steno. Od spredaj prihaja v njo neznošni duh iz jedilne shrambe, a vkljub temu je vže menda niste prevetrili od novega leta sem. Ali nimate nobedne druge izbe v velikej hiši?“

„Da, častivredni gospod; a jedna ni v mojej lasti, kajti sprednjo sobo so dali moj tast v najem; to čumnato pa res, od hleva loči le tenek zid. Ker nimamo toliko glav živine, kakor so jih imeli naši spredniki, prezidali smo hlev ter naredili to sobo“.

„In lepa soba zraven hišnih durij?“

„V njej imamo naše najboljše reči“.

„In svojega jedinega otroka ne prištevate svojim najboljšim stvarim? . . . Torej vidite, Vi gizdava žena, da ste le Vi tista nesrečna čarovnica, ki je nakopala otroku bolezen . . . Zarad Vaše prevzetnosti ponašati se pri sosedih z „lepo sobo“, pustite jedinega sinka, ki Vam ga je dal ljubi Bog, zadušiti se v tej ječi! Žena, žena . . . tega bi ne bil pričakoval od Vas!“ . . .

Resni opomini župnikovi so pretresli ženo takó, da je hlastno zgrabila roko njegovo, jo poljubovala ter obljubila storiti vse, kar bode zapovedal.

S pomočjo nekega posebno spretnega zdravnika, ki je pritrjeval svetu župnikovemu, oproščen je bil malič, katerega so kmalu potem prenesli v zračno solnčno predsobo, od svoje bolezni, katera se k sreči še ni bila ukoreninila preveč. Cvetkova pa je potem še vživala veselje, da jo je odrasli Emilj kot krepek fant spremljal v domači vinograd, kjer se ni ustrašil nobednega delavca. Kmetskim materam pa je ona z vso gorečnostjo na srce polagala skrb za sveži zrak v stanovanju. S tem, je mislila Cvetkova, da je skazovala dolžno hvaležnost svojemu častitljivemu dobrotniku na najvrednejši način.

XXIX. Še jedno izvrstno sredstvo v pohabljenje deklet.

Dovolji jim nositi tesne oprsnike.

Stotnik Sokoličev, v svojej mladosti kaj zal in ljubeznjiv častnik, pridobil si je srce mlade komtese v grofovskem gradu, kjer je bil nastanjen. Oče, ki je vedel za ljubezen mladih zaljubljenecv, dovolil je radovoljno v zakonsko zvezo, in visokorodna grofovska hči postala je soproga moža, katerega oče je bil priprost gospod

Sokol, pa po svojih vojaških zaslugah bil je uvrščen med plemenitaše s častnim pridevkom pl. Sokoličev. Odslej mu je bil naslov: Gvidon Sokol pl. Sokoličev.

Ker so bili časi mirni, posrečilo se je poročniku Sokoličevemu še le po dolгих službenih letih vspeti se do stotnika, in ker je med tem njegova gospa postala mati ljubkega dekletca, izstopil je — pridržec si svoj vojaški naslov — iz vojaške službe ter je živel odslej le za svojo obitelj na grajščinskem posestvu, ki ga je dobila njegova soproga za doto od svojih grofovskih roditeljev.

Mala cvetoča Vladislava razvijala se je krepko; bila je zdravega, če tudi za njeni spol nekaj hrustovskega života, pa vrtnici podobnih lice.

To pa je bila baš največja boleost za njeno mater.

V tistem času (to je bilo v začetku tega stoletja) se je mislilo, da plemstvo znači nežnost in slabotnost, in zlasti gospodična plemenitega stanu ne sme imeti na lici druge rdečice nego od lepotečnega barvila. In kakor zeló je ljubila gospa pl. Sokoličeva svojega soproga ter bila zadovoljna sè svojo izvolitvijo, vendar je hotela, da se pozna njenej hčeri tudi po vnanjosti, da je iz prestare plemenite rodovine tiste dežele.

Prigovarjala je tedaj svojemu soprogu, naj dovoli, da sme Vladislava obleči oprsnik, da zgubi dekletce kmetsko obilost.

O tem pa ni hotel nič slišati stotnik. On je namreč hudo črtel oprsnike ter je bil toli prepričan o njihovej

škodljivosti za zdravje, da se ni dal niti pregovoriti, niti preprositi, niti omehčati po svojej soprogi, zdravi život siliti v tak nespameten oklep.

Tekom časa so se neugodno spremenile razmere očetnjave. Sovražne čete so drle vedno dalje proti njenemu srcu in stotnik Sokoličev je pri teh okolnostih spoznal, da je njegova sveta dolžnost, ponuditi svoji še vedno krepki roki v pomoč hudo zatiranej državi.

Opasal je zopet svojo sabljo ter vstopil kot major na čelo domobranskemu bataljonu.

Ganljivo se je poslavljal od svoje vže 13letne hčere in od svoje zveste tovarišice v življenju.

Prve dni po odhodu bataljona, ki je bil sestavljen iz podložnikov grofovske grajščine, se ni mogla tolažiti uboga gospa, tako jo je trla bolest; potem pa je podvojila svojo gorečnost v odgoji svoje hčere, katera ji je bila jedina tolažba v teh žalostnih dneh. Pred vsem je porabila odsotnost očetovo v „oplemeničenje“ dekletove vunanjosti. Moški ne razumejo kaj takega, dejala je grofica, in major bo sam vesel, kadar bo zopet zagledal — ako ga srečno nazaj privede Bog — svojo Vladislavo preživočeno v šibko, nežno žlahtno gospico.

Brž se je pisalo v glavno mesto po najslowečega krojača za oprsnike, da bi ta stisnil po svoji umétnosti Vladislavo v potrebno obliko, in vrli mojster naredil je vže v osmih dneh umétni jopič poln ribokoščenih in jeklenih šibink, trden, da bi bil lahko služil vojaku v oprsni oklep.

Bridko se je razjokala Vladislava zagledavši to novošegno mučilnico, kajti ne malo se je ustrašila te umetne oprave.

Pa kaj je pomagal jok? Posilili so jo s tem ne-bodigatreba nekaj z dobrikanjem, nekaj z grajanjem, ter ga na njej zadrgnili tako trdno, da je komaj mogla ganiti se in da je v njem komaj kaj jedla, komaj dihala.

Vkljub temu jelo je dopadati še neizkušnemu otroku, da je tudi postala šibka in tanjka čez pas — lahko je bilo s prednjema objeti jo tam okoli in okoli — kakor druge mlade gospodične, njene znanke, in z nekakim ponosom nosila je svoj oklep vkljub neznanim bolečinam, katere ji je prizadeval oprsник. A le prehitro so se pokazali nasledki tega posilnega lepšanja života.

Ker so ji z vso silo zadržgavali oprsник, premaknile so se čreve iz svoje naravne lege ter ustavile svojo službo; s tem se je motilo prebavljanje in hranjenje, in lepo naliti život njen je zmedlel, ob jednom pa je rumenkasta, rekel bi mrtvaška bledost izpodrinila zdravo barvo iz njenih poprej cvetočih lic.

To pa je bilo milostljivej gospej baš vseč, kajti zdaj, je dejala, zdaj je njena hči vsaj podobna žlahtnej gospici in barva lica dá se veliko elegantneje popraviti z barvilom v toliko, da se vjema z opravoj.

Pa še marsikaj se je prikazalo, kar je bilo še neprijetneje in nevarnejše: sè silo stisnena pljuča v devico razvijajočega se otroka niso mogla več prav delovati in

hkrati se je v dihalih pokazal rdeči vir življenja, in svetla kri se je ulila Vladislavi čez blede ustni.

Plemenita gospodična morala je zdaj v posteljo, katere dolgo ni mogla zapustiti, pa tudi ni smela, in čeravno se je posrečilo prišlemu zdravniku ustaviti nevarno prikazen, vendar je bilo za zmiraj podkopano zdravje Vladislavino, kajti iz bledega, upadlega obraza je bilo brati, da je bolana v prsih.

Konečno je mogel tudi krojač kaj pregrešiti s tem, da ni pravilno naredil in pritržil svoj „stroj“; bržčas je najedno stran še nežnega in mehkega telesa bolj pritiskal oprsni, nego na drugo, in tako je prišlo, da je Vladislavina desna naramica vedno bolj silila h glavi, katero zlo se je še shujšalo v dolgej dobi, ko je ležala bolana, in kar se ni dalo odpraviti, tudi z bombažem ne, s katerim je hotela gospa mati naramici zravnati vodoravno.

Tako je bilo v Sokoličevem gradu, ko je nameraval priti grajščinski lastnik domov, kateri se je nad 3 leta bojeval s trdovratnimi sovražniki ter med tem povišan bil v polkovnika. A mislil je povrniti se nepričakovan; hotel je namreč svoje predrage presenetiti v domačem gradu.

Takrat, ko je pljuvala Vladislava kri, mu je sicer njegova soproga naznanila, da je hčERICA malo bolna, pa da ji je vže precej odleglo vsled hitre zdravniške pomoči; a na dotično poročilo je on vže davno pozabil; saj je dobival potem le vesela pisma o svojej hčeri. O tistem času pa še ni bilo železnic. Gospod So-

količev je potoval tedaj, po šegi častnikov iste dobe, na konju z jednim konjskim hlapcem, kateri je imel sebó v basagi vse potrebno za svojega polkovnika.

Ko se je tako približal svojemu gradu Odmorniku, začelo je nagleje in krepkeje biti njegovo srce, kajti tam za grmičjem zazibala sta se dva solnčnika, katera nosite brez dvombe njegova gospa in njegova hči.

Zdaj spodbode Sokoličev svojega vranca, ter jezdi naravnost proti solnčnikoma.

V tem se zasliši nek tuj glas skoz nos s krikom: „Mon Dieu, un officier!“

Jezik sovražnika predrage mu domovine ga je zbedel: ko pa se prikaže iz za zelenja blede, pokvečeno dekle, ki vzklikne: „Oče, ljubi oče!“ — bil bi skoraj omahnil raz konja.

„Moja gospodična..... Vi se motite.....“ odgovori braneč se polkovnik.

„Pa, oče, ali ne poznate več svoje Vladislave?“ ponovi ihteče dekle. — V istini je ni spoznal. —

„Je, je Vaša hči, monsieur le colonnel!“ potrdila je guvernantka, in moral je verjeti zdaj.

On skoči zdaj raz konja, vrže slugi vojke ter ponudi hčeri svojo roko, da jo spremi v grad.

Med kratkim potom je izpraševal svojega otroka in tako iz najzanesljivejšega vira izvedel célo zgodovino njene bolezni.

Resnoben in odločen prestopil je prag drugače toli preljubljenega Odmornika; njegove otožnosti ni moglo pregnati ne odkritosrčno veselje njegove iznena-

dene soproge, ne ljubkanje njegove hčere, — in drugo jutro je bil vže zopet na potu k svojemu polku.

Ne dolgo potem se je bila huda bitka in v poročilu o njej je stalo njegovo ime med — ubitimi. Čitati je bilo: „Polkovnik Sokoličev je padel na čelu 4. bataljona domobrancev, katerega je z nezaslišanim pogumom s polkovo zastavo vred vodil trikrat nad sovražnika utrjenega, ter ga napadal z naskokom, dokler ga ni zapodil v beg in tako odločil osodo ugodno za našo stvar“.

Hrabri Sokol pl. Sokoličev počiva zdaj pod priprostim spomenikom na pokopališču domačega kraja, kamor so bili mrtvega prepeljali, in poleg njega spava mlada Vladislava — pomandrana vrtnica — katere življenje je za jetiko ugasnilo nekaj mesecev potem, ko se je v Odmorniku bralo ono poročilo o bitki.

XXX. Kako se odgojé otroci v hinavske bogoslužnike, t. j. da so le navidezno pobožni?

Bodi sam tak in spozabi se v tem o pravem času.

Pobožnejšega moža, bolj gorečega katolika od gospoda Hlinovič-a menda ni bilo. Bil je knjigovodja

v neki veliki tovarni, in ker je nje lastnik rad videl, da so njegovi delavci živeli po krščansko, zato mu je bil gospod Hlinovič prav všeč, ker jih je vnemal za pobožnost deloma s prigovarjanjem, deloma z lastnim dobrim vzgledom. S popolnim zaupanjem je mogel svoje osobje zaupati možu, kateri je sè svojim bogaboječim življenjem lik žareči zvezdi svetil vsem podložnim in celej občini, kateri se v ponižnosti in pravej krščanskej potrpežljivosti ni zmenil za zbadanje in zasmehovanje služabnikov v tovarni, ampak je ostal stanoviten in zvest svojemu nabožnemu prepričanju.

Vsako jutro, preden se je podal v svojo pisarno, je šel v cerkev iste vasi, kamor se je tovarna štela, da je bil tam pri sv. maši. Kupil je za sebe in za svojo obitelj sedeže v cerkvi in sicer vstric oratorija! tam je bilo videti pobožnega moža klečečega, z dvema velikima molitvenikoma in z debelojagodnim molekom, ter lahko opazati, kako je sklepal roki ter jih stezal proti nebesom, pa zopet vzdihujoč in šepetaje trkal na prsi.

Ob nedeljah in praznikih je bil prvi v cerkvi, kjer se mu je pridružila še soproga z otroci, da bi slišala propovedovanje in pëto mašo; popoludne pa je zopet hitel z debelim molitvenikom in molekom k večernicam.

O postnih dneh ni bilo nikoli videti mesa ali kaj mesenega na njegovej mizi, in ker je bila tudi njegova soproga bogoslužna ter se trdno držala cerkvenih naročil, niso si mogli otroci vsega tega drugače misliti.

Ostremu opazovalcu pa bi ne bilo lahko ušlo, da navadno ni bilo hišnega očeta ob takih dneh k mizi, seveda le za to ne, ker ga je njegov principal poslal zdaj na to, zdaj na ono svojih bližnjih fužin pogledat tam pri delavcih, ž njimi obračunit, itd.

Vže zarad tega se ni dalo kaj slabega misliti o tlikratnem odtegovanju od postne mize, ker je gospod Hlinovič vsakokrat drugi dan toževal svojemu principalu, kako slabo se počuti vsikdar po vživanju postnih jedij in kako veliko žrtvuje on svojemu verskemu prepričanju, ker mu le škoduje postna hrana.

Nekega dne — slučajno je bil to zopet petek — pové gospod Hlinovič svoji soprogi, da mora zopet na fužine v Tópice sklepat račune z delavci. „Saj je itak post“, je rekel, „in moj obéd je kmalu pri kraju. Pri krčmarju v Tópicah dam si prinesiti poreijo sira in kos kruha, popijem ročko piva in to bo več ko zadosi za dan, ko je treba se zatajevati.“

„Pa, predragi oče!“ oglasil se soproga, „pri tem bi Te jaz rada nekaj prosila: Ako greš jutri v Tópice, in če bo lepo vreme, vzemi sebo oba fantka. „Šolski naznanili“ za drugo četrletje ste, kakor veš, res jako povoljni; za tako marljivost vže zaslužita ta izlet s Tebo, ona pa bodeta smatrala to za plačilo, katerega bodeta gotovo silno vesela in kar ju bo gotovo spodbujalo v nadaljno vrlo napredovanje v šoli. Vzrok šolske zamúde hočem sama naznaniti gospodoma učiteljema III. in IV. razreda — da sta sinka opravičena. Daj jima v krčmi dati kake močnate jedi, ali pa cvrtja

s kruhom in to zadošča otrokoma, meni pa se s tem ustrežeš, ker imam jutri veliko pranje in bi najraje ne kuhala nič za polúдне“.

Znabiti se je bal gospod Hlinovič, da bi ga na pol odrasla sinova motila pri obračunanju, kajti njegov obraz se je neznano nategnil med tem, ko je soproga govorila v njega. Ali kmalu so zginili njegovi pomisleki, obličje se mu je zopet zjasnilo in odgovoril je prijazno: „Da, da, ljuba stara! zakaj pa ne; le naj gresta z menoj; saj veš, da sem srečen le takrat, kadar imam pri sebi Tebe z otrokoma. Pa naj ne pričakujeta, Bog zna, kakega pogostovanja, kajti veš, stara, da je jutri petek, in po svojih strogih načelih . . . .“

„No, oče, to se razume samo po sebi; saj bi doma tudi ne dobili drugega, nego kaj mlečnatega“.

S tem je bila reč pri kraju za ta dan. Naslednji dan je prišel oče vže ob 11. uri domov po svoja vrla šolca, katera sta ga vže pripravljana pričakovala ter ga vesela spremljala tja v prijazne Tópice, kamor so dospeli, ko je ura v stolpu 12 odbila.

V veliko začunjenje dečkov pa oče ni šel v Fužino, kjer bi imel opolúдне opraviti, ampak koračil je naravnost proti krčmi, na katerej je bila naslikana velika majolika z grozdjem na vinskej trti v ozadju, katero podobno je lepo obsevalo poludansko solnce.

Krčmar sè zeleno čepico na glavi, z leseno pipico v ustah in opasan z belim predpasnikom stal je baš med durmi, ko so primahali ti trije, in komaj je ugledal on

knjigovodjo, zavihtil je svojo žametno čepico ter mu zaklical: „No, gospod Hlinovič, reči se mora, da imate dober nos; ste vendar na 2km uvojali, da sem danes zaklal prešiča. Pripravljena je svinjina s hrenom, kakoršne še menda niste jedli v celem svojem življenju, in prtene klobase, no, te so, da bi ne mogle biti boljše . . . . rečem Vam, prava slast!“

Gospod Hlinovič — toli pravični moramo vže biti — je pri tem obupno strmeč zategnil obraz, a dolgo se ni mogel hliniti nasproti staremu znancu Majolčniku z namuznenimi ustmi. Zadovoljil se je, da ga je oštel z resno-šaljivimi zbadljivkami ter ga nazival „skušnjavca“. med tem pa koračil pred njim v znano sobo za boljše goste, kjer je naročil tri porcije svinjine s hrenom in tri jetrnice ter pol litra starine.

Dečka, ne malo osupnjena, zrla sta molčé v očeta, a starejši, Lavoslav z imenom, se je nazadnje vendar ohrabil in opozoril svojega roditelja, „da je petek“.

„Se zna, da je, moje dete!“ odvrne on nekako v zadregi, „pa mi smo kolikor toliko potniki zvnaj domačega kraja in na popotovanju smo odvezani od spolnitve 3. cerkvene zapovedi“.

Ta izjava pobožnega očeta je popolnoma pomirila dečkoma vest tako, da jima je prav dobro dišala prepovedana mesena jed. Jima je pa tudi bil oče dober vzgled; poleg mastenja se je pridno zalivalo s kapljico od leta 1865, katera je kmalu omamila njega in otroka.

Ko je bila družbica vže koj vinjena in sta dečka baš slovesno obljubila materi povedati, da niso za južino nič drugzega povžili nego nekaj cvrtja s kruhom, — odprle so se vrata v sobo za boljše goste in ustopil je fužinarski inženér gospod Ruden - o v južinat.

Le-ta zbadljivec, kolikor ga je bilo na dolgo in na debelo, zapazil je le prehitro bogoslužnega knjigovodjo med mnogimi gosti, ki so se mastili s furovžino, in zakrohota se v njega, da je bilo grdo slišati: „Kaj pa vidim, je kričal na vse grlo“, „naš gospod Hlinovič, ta pozemeljski svetec, ta pravičnejš, masti se z jetrniciami na postni dan; no, zdaj pa se sme podreti nebo ter s smolo in žveplom pokončati to grešno zemljo“.

„O, Vi zlobni zasmehovalec!“ zavrne ga gospod Hlinovič neslano se smejoč, „le pridite pa se vsedite k meni. da se zaupljivo pomeniva“.

Ko se je povabljeni vsedel poleg natrkanega svetohlinca, zašepeče mu ta na uho:

„Je-li res mislite, prijatelj, da sem tak osel in da mi grejo vse te abofnosti od srca? O tem se jako motite, prijatelj! Hlinovič ni bedak; vse, kar on počenja, mu mora kaj donašati. Ko sem prišel v našo tovarno, sem kmalu zapazil, da je naš principal star bogomolec in da mi bo v kratkem naklonjen, kakor hitro me spozna kot pobožnega kristjana. — Na to sem računal sè svojim načrtom, prijatelj, — kajti tudi jaz znam načrte delati — in načrt se je obnesel dobro“.

„No, to je pač ostudno!“ zakriči osupnen inženér.

„Pojdite se solit sè svojim smešnim strmenjem“, zavrnil ga je zaničljivo gospod Hlinovič, „kaj pa je na tem ostudnega? Ali nisem pri tem tudi mnogo žrtvoval? — Ali si nisem za dragi denar kupil sedeža v cerkvi, samo da sem vštrie oratorija — kjer je vsikdar moj gospodar — ki ga vodim za nos? Ali mi ni ob nedeljah in praznikih poslušati, kako naš stari župnik mlati prazno slamo, kako se derejo pevci na koru in po cerkvi, ter se dolgočasiti po dve uri? Ali mi ni vsak teden pobegniti v to kolibo, da se izognem pusti trski in teh zopernih močnatih zvalkov, katere mi na mizo pastavlja moja stara terejalka? Je-li ni to dovolj žrtve za uborno službo knjigovodje in teh par stotakov, katere si primólim?“

To je pa bilo vže preveč za značajnejšega gospoda Rudenov-a; osupnen o toliki hudobnosti in surovosti je brž poravnal svoj račun ter pustil gnusnega hinaveca samega pri mizi.

Dečka, ki sta bila vedno v obližju očetovem, sta lahko slišala ves pogovor (kajti vinjen oče je kmalu odložil svojo previdnost; njegovo besedovanje je bilo vedno glasneje — otroci pa imajo navadno „dolga“ ušesa), in tako sta Lavoslav in Kajetan zvedela, kako je z bogoslužnostjo njunega začetnika. Odsihmal sta šla večkrat sè svojim očetom „postit se“ k Majolčniku v Tópice, doma pa so potem vsi trije lagali skromni materi. Pohujšana dečka pa sta odslej sploh rada zasmehovala nauke sv. vere in cerkvene obrede, katerim ste

se njuni zastrupljeni srci vedno bolj zapirali. In čeravno še mlada, vendar sta vže prekositi znala svojega starika vega očeta o hinavščini.

Opomnja.

Tako smo sè svojimi prijatelji marsikatero zmotno stezo prehodili ter čitateljem pokazali, kje je njeni izhod. — Teh potov, tako mi upamo, se bodo znali ogibati naši prijatelji, ako jim ne primanjkuje zdravega razuma in poštene volje.

Z Vami prepotovati vse pote „sverižosteznega vrta pri vzgoji“, — k temu nam manjka v „Popotnik-u“ prostora in — smeli bi reči, časa v jednem človeškem življenju. Kajti ta zmotni vrt je jako velik; obsega celi svet; nahajajo se v njem kočice in palače, vaške šole in akademije, in gotovo ga še ni nikdo do dobrega prehodil in preiskal, da-si jih živi le malo med nami, ki — pri natančnem premišljevanju — ne bi spoznali, da so se tudi nekoč notri potikali.

Zadovolji se torej, prijazni čitatelj! prijazna bralka! z namigljaji na prednjih listih; veliko vže bodeš pridobil, ako le znaš okoristiti se samo iz tega, kar se Ti je tukaj pripovedovalo. Ako pa pritávaš pri svojem vzgojevalnem poslu do kake steze v zmotnem vrtu, ki vodi na primer do žganja, tobaka, sleparstva itd. po kateri pa še nisi šetal z nami, podamo Ti za ta slučaj

sebó palico vodnico, in iglo magnetico, kateri te bodo zopet pripeljale na pravi pot.

Palica je **vera**; — vodnica je **zdravi človeški razum** — in igla magnetica, katera kaže vsikdar na pravi izhod, pa je **pošteno srce**.

KAZALO.

	Stran
Predgovor	3
Uvod	5
I. Sredstvo, da otpnejo otrokom srca do starišev	13
1. Stori jim krivico	13
2. Odreci svojim otrokom nedolžne zabave, bodi neobčuten, ako te ljubkajo in hladen pri njihovem razveseljevanju	15
3. Bodí neusmiljen in surov proti svojim otrokom	20
II. Sredstva, da bodo nehali spoštovati te tvoji lastni otroci	24
1. Pokaži jim svoje lastne pregreške	24
2. Ukazuj, pa ne glej na to, da te ubogajo otroci; žugaj, pa ne kaznuj	26
3. Strahuj na svojih otrocih to, kar počenjaš sam prepogostokrat	29
III. Kako postopati, da zaseješ srd in zavist med svoje otroke?	31
1. Treba je neopravičeno odlikovati jednega pred vsemi drugimi	31
2. Hvali vsikdar jednega, kadar kaznuješ drugega	33
IV. Sredstvo udušiti človekoljubje vže v srcih otrok	37
1. V pričo njih govóri slabo o drugih ljudeh	37
2. Počenjaj sè svojimi posli kakor sè sužniki	41
V. Kako je učiti svoje otroke grozodejstva?	43
Vže v mladih letih vépi jim veselje nad trpljenjem nedolžnih živali	43

	Stran
VI. Kako se izbudi otrokom maščevalnost?	45
1. Daj jim priložnost znositi svojo nevoljo nad čim	45
2. Isto se doseže, ako se navajajo otroci ničesar nikomur ne prizanašati	47
VII. Kako se vcepi otrokom nevošljivost?	50
Navadi jih na misel, da je sreča drugih ljudi za nje nesreča	50
VIII. Kako je otrokom vcepiti škodoželjnost?	52
Le uči jih prav vedno nevošljivosti (zavisti)	52
IX. Kako vcepiti otrokom stud do nekaterih živalij?	54
Povej jim, da so strupene	54
X. Kako se otrokom skazi veselje do lepe narave?	56
Brani jim občudovati čudeže vsemogočnosti in privadi jih samopašnosti	56
XI. Kako se da vcepiti otrokom strah pred duhovi?	60
Pripoveduj jim prav pridno, kako je strašilo tu pa tam	60
XII. Kako ti je postopati, da zasadiš otrokom strah pred hudo uro?	63
Le kaži jim, kako je tebe rado strah pred bliskom in gromom	63
XIII. Sredstvo, da postanejo otroci trmasti	66
Treba jim vsikdar vse po volji storiti vže v najnežnejšej starosti	66
XIV. Kako je otroke odgojevati, da bi lagali?	70
1. Vže od mladih nog jih moraš napeljevati k laži	70
2. Kaznuj otroke, kadar govorijo resnico	73
3. Vse veruj, kar govoré otroci tvoji	75
4. Razgovarjaj se sè svojimi otroci takó, da jih siliš lagati v razgovoru	78
XV. Kako postopati, da se otrokom pristudi ves svet?	82
1. Treba je le vse z blatom ometati v pričo njih	82
2. Naj se jim vse, kar ne morejo imeti, slika prav sladko	86
XVI. Kako je napeljevati otroke, da se radi kujajo?	89
Treba je le čestokrat in dolgo kujati se zarad njih	89

XVII. Izkušeno sredstvo, da postanejo otroci nesposobni za življenje	91
Sili jih v stan, za kateri ne čutijo v sebi nobednega poklica	91
XVIII. Kako je početi, da postanejo otroci sladkosnedni? . . .	95
1. Treba jim je dati brez odlašanja vsega, po čemur se jim sline cedé	95
2. Najboljše grizljeje je treba otrokom opisovati kot prav sladke, preokusne, ter puščati jim vedno nekaj denarja v žepu	97
XIX. Kako odvrtaš otroke najuspešneje od dobrote?	100
Preziraj njih trud, kedar se upirajo, da bi postali dobri	100
XX. Sredstvo, da postanejo otroci neumni	103
Skrbi, da bodo pred časom modri	103
XXI. Kako je delati, da si otroci ne znajo sami pomagati	108
Treba je skrbeti, da se jim pridno streže	108
XXII. Kako naučiš svoje otroke nerednosti?	110
Le zgodaj jim zateri ljubezen do reda	110
XXIII. Kako ti je ravnati, da se bode otrokom priljubila gizdavost?	113
1. Daj jim prav našopirjeno punco (pužo)	113
2. Le zgodaj si naj otroci ogledajo širni svet	115
XXIV. Kako vcepiš otrokom veselje do lenobe?	120
Opisuj jim delo kot nekaj prav strašnega	120
XXV. Kako narediš svoje otroke lakomnike?	124
Vtepi jim prepričanje, da denar presega vsako srečo	124
XXVI. Kako je postopati, da postanejo otroci otrpnjeni za dobre nauke?	127
Le opominjaj in svari jih ves dan	127
XXVII. Dvoje čudodelnih sredstev, s katerima otroke raznih nečednostij naučiš	129
1. Prepusti jih same sebi ali pa poslom	129
2. Treba je kaj nespodobnega večkrat storiti v pričo njih, in precej bodo vse posnemali	133

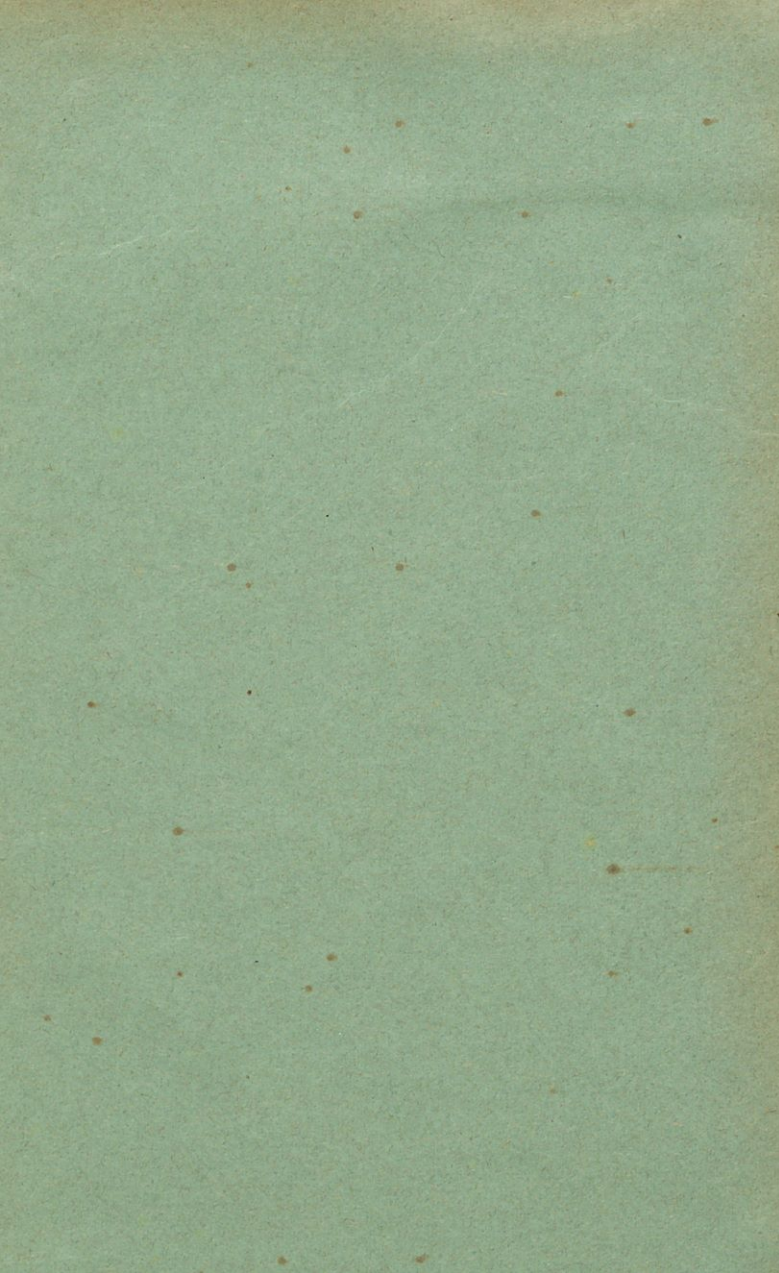
	Stran
XXVIII. Kako se izpodkoplje otrokom zdravje?	135
1. Treba jih je prav razvaditi	135
2. Isto se doseže, ako se daje otrokom preveč zdravil	138
3. Ne privošči jim svežega zraka	141
XXIX. Še jedno izvrstno sredstvo v pohabljenje deklet	146
Dovoli jim nositi tesne oprsnike	146
XXX. Kako se odgoje otroci v hinavske bogoslužnike, t. j. da so le navidezno pobožni?	152
Bodi sam tak in spozabi se v tem o pravem času	152
Opomnja	159

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000526557

